

Didakta

Letnik XXX | www.didakta.si

208

maj,
junij 2020
(dvojna številka)

fokus: ŠOLA V ČASU EPIDEMIJE

ŠOLA V ČASU
EPIDEMIJE

ŠOLSKA PRAKSA

MED TEORIJO
IN PRAKSO

ŠOLSTVO IN PRAVO

**Šolanje na daljavo
ali let po e-nebu**

**Škatla pobega:
pomagaj škrtu**

**Moč vrstniške
povratne
informacije**

**Pravica do
brezplačnega
prevoza učencev**

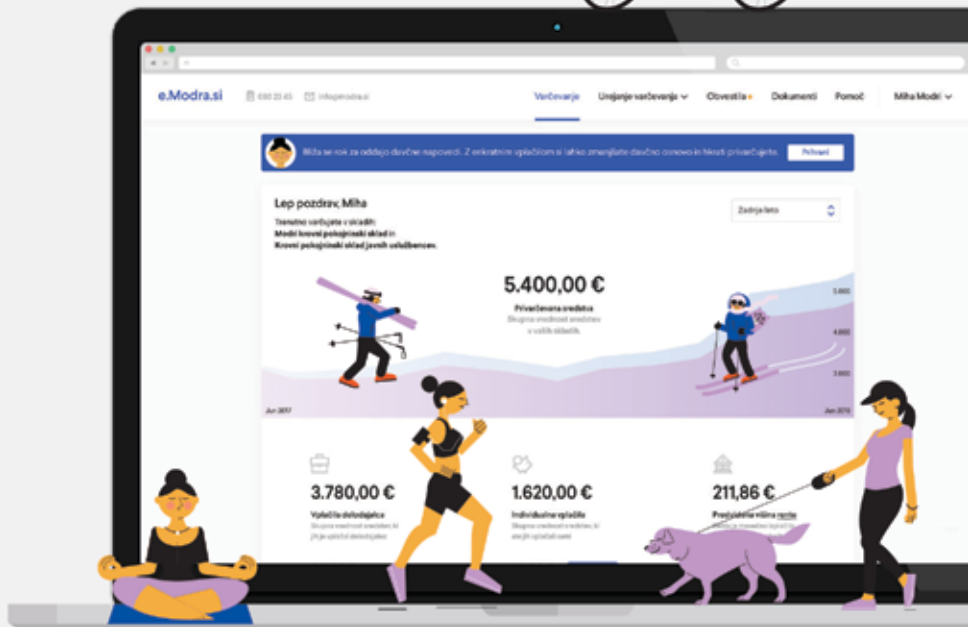
Varčevalni račun za lepo življenje.

Na varčevalnem računu pri Modri se zbirajo in plemenitijo prihranki vseh **javnih uslužbencev** in **drugih zaposlenih** v številnih podjetjih, ki zaupajo Modri.

Preverite, ali že varčujete pri Modri na **www.modra.si**.

Vse informacije o prihrankih so varčevalcem dostopne na **e.Modra.si**.

Vaš varčevalni račun lahko kjerkoli in kadarkoli **brezplačno** urejate in prilagajate.

Vstop v e.Modra.si

Hiter dostop do **stanja** vaših prihrankov.

Nazoren **prikaz** vseh vplačil po obdobjih in vplačnikih.

Zbrane vse potrebne **informacije**, novosti in dokumenti.

Enostavno urejanje sprememb:

- **določitev upravičencev** za primer smrti – v primeru najhujšega poskrbite tudi za finančno varnost svojih najbližjih,
- **zamenjava podsklada** – izberete naložbeno politiko vlaganja prihrankov glede na čas do upokojitve,
- izberete individualno vplačilo in **prihranite pri dohodnini**,
- **prilagodite** višino premije in vplačujete toliko, kot vam dopušča denarnica.

Se še niste registrirali v e.Modra.si?

Dostop je enostaven, potek registracije hiter in prijazen. Sledite naslednjim korakom.

1. Vpišite **e.Modra.si** v katerikoli brskalnik in izberite »**Vstop za varčevalce**« oz. skenirajte **QR** kodo.
2. Vnesite svoj **EMŠO**.
3. **Obkljukajte**, da niste robot in odgovorite, ali imate **identifikacijsko kodo**.
4. Če identifikacijske kode nimate, izberite "**Pošlji kodo**". Prejeli jo boste po pošti in po prejemu zaključili potek registracije.

NENAVADNI ČASI

*Ljudje so ponoreli in nenavadni so časi,
tesno sem zvezan, izven dometa,
bilo mi je mar, a stvari so se spremenile.*

Bob Dylan, *Things have changed*

Zagotovo smo se znašli v nenavadnih časih, kot v pesmi *Things have changed* prepeva nobelovec, ameriški trubadur in kantavtor Bob Dylan. Po 13. marcu je namreč tako kot drugje po Evropi in celotnem planetu v Sloveniji zavela nova, koronavirusna realnost, skupaj s striktnimi ukrepi, ki nimajo nikakršnega precedensa v novejši zgodovini človeštva. Na slednje se vsak izmed nas odziva drugače, jasno pa je, da smo vsi na tak ali drugačen način občutili spremembe na svoji lastni koži.

Kriza je tako posegla tudi na področje vzgoje in izobraževanja, katerega integralni del je danzadnevni osebni stik učiteljev in učencev, ki v živahnem vzdušju vzgojno-izobraževalnih ustanov pomembno in odločilno vpliva na formiranje naših bodočih generacij. Popolna zaustavitev dejavnosti zato nikakor ne more priti v poštev, pa čeprav se mora vsaj začasno preoblikovati celoten proces izobraževanja in vzgoje. Pri tem so izobraževalne ustanove hitro pograbile pobudo in vsaka na svoj način in po svojih (tudi preko svojih) zmožnosti mladim ponudile spremenjen način šolanja.

V tem času se tako živahno oblikujejo nove prakse izobraževanja na daljavo, ki bodo v prihodnosti morda vsaj deloma lahko nadomestile načine izobraževanja, ko pouk v živo ne bo mogoč. Da je to možno in da to morda celo odpira pred tem nepoznane in neuporabljene uspešne možnosti izobraževanja, med drugim pričajo primeri dobrih praks, ki ste jih na uredništvo revije posredovali prav vi, delavci in delavke v vzgoji in izobraževanju, in jih objavljamo v tokratnem fokusu revije: *Šola v času epidemije*.

Epidemija v državi lahko traja ali pa ne. Kakorkoli že bo, pa je človeštvu pokazala, kako prilagodljivo je in da je, če je možno zavezati širjenje bolezni z radikalnimi ukrepi, možno spremeniti še marsikaj drugega.

Kot v enem izmed intervjujev pove Bob Dylan, če se še drugič naslonim nanj: »Iz preteklosti bi morali vselej vzeti najboljše, tam pustiti najslabše in se podati naprej v prihodnost.«

urednik revije *Didakta*,
dr. Martin Uranič

M. L.

fokus: ŠOLA V ČASU EPIDEMIJE Šolanje na daljavo ali let po e-nebu Katarina Rigler Šilc	4
Nazaj v vrtec z novimi spoznanji o življenju Vesna Jarh	7
»Kuhanje zelenjavne juhe« z malčki Martina Samsa	10
Zdravje v prvem razredu Sara Rode	12
Nepričakovano, nepozabno: čas za razmišljanje Tatjana Furjan	15
Čas korona krize in pouk na daljavo Aleksandra Lampret Senčič	19
Fakultete so zaprle vrata: kaj pa zdaj? Ajda Flisar	23
ŠOLSKA PRAKSA Pomagaj škratu: škatla pobega za osnovnošolce Maja Jakovac	27
Filmska vzgoja v osnovni šoli Nataša Arčon Triler	30
Matematiko začnemo z naravnimi števili Ana Radovčič	34
MED TEORIJU IN PRAKSO Medgeneracijsko sodelovanje v Vrtcu Tržič Tjaša Rozman	37
Moč vrstniške povratne informacije Irena Humar Kobal	44
Vzgojitelji smo odgovorni za razvoj in učenje otrok Uršula Križmančič	50
Pozornost je ključ do uspeha pri vodenju Renata Košica	52
Izgorelost tudi v vzgoji in izobraževanju? Barbara Koblar	55
MEDNARODNO SODELOVANJE Obisk mednarodne konference ASEF Classroom Network v Tokiu Lenka Žigon	59
ŠOLSKA TEORIJA Zaznavanje pouka likovne umetnosti kot sprostitvenega procesa Nataša Pibernik	63
Bralna značka pri angleščini in razlogi za upad zanimanja Simona Tučman	68
ŠOLSTVO IN PRAVO Pravica do brezplačnega prevoza učencev Domen Petelin	73

Šolanje na daljavo ali let po e-nebu

dr. Katarina Rigler Šilc, pomočnica ravnateljice, Osnovna šola Ledina

Na OŠ Ledina smo tako kot po vseh drugih šolah čez noč prešli v šolanje na daljavo. Vzpostavitev novega učnega okolja je prinesla spremenjene pogoje dela tako za učence kot tudi za učitelje. Pravil, ki bi urejala šolanje na daljavo, ni pripravil nihče. Na podlagi izkušenj, ki smo jih zaposleni pridobili v prvih dneh, smo sami oblikovali interna pravila in smernice dela. Z njimi smo seznanili učence, njihove starše in učitelje. Zavedamo se, da je tudi za uspešno e-delo potrebo vzdrževati in krepiti dobre medsebojne odnose v kolektivu, kar skušamo realizirati z organiziranimi povezovalnimi dejavnostmi.

Ključne besede: šolanje na daljavo, pravila, organizacija, pozitivna klima med učitelji, dnevi dejavnosti

Uvod

Pri izvajanju šolanja na daljavo je ključnega pomena dobro sodelovanje na dveh ravneh: na eni strani med učitelji, učenci in starši ter na drugi med učitelji, svetovalno službo, računalnikarjem in vodstvom. **Vlado Štribl**, profesor matematike in računalnikar na šoli, je bil v zahtevnih okoliščinah ključni akter vzpostavitve optimalnega učnega okolja. V prvih dveh tednih je na novo postavil in nadgradil učno okolje Microsoft Teams in poskrbel, da so bili vsi učitelji ter učenci naše šole opremljeni z ustrežno e-tehnologijo. Ves čas je na razpolago učencem, učiteljem in tudi staršem, ko se znajdejo pred kakršno koli tehnično težavo. Zakaj je to tako dragoceno? Ker uradnih serviserjev na trgu ni moč dobiti.

Naloga svetovalne službe je, da skrbi za učence s posebnimi potrebami, z učnimi ali vedenjskimi težavami in za učence iz manj spodbudnega okolja. Kakovost izvajanja učnega procesa se meri v odlično opravljenem delu učiteljev. Naši učitelji so se nove naloge lotili odgovorno in motivirano. Kot prednostni nalogi so si zadali razumljivo in količinsko ustrezno podajanje učne snovi ter spremljanje učenčevega napredka. Zavedamo se, da lahko optimalno varno in spodbudno učno okolje za zaposlene v spremenjenih pogojih ustvarimo z dobro komunikacijo, pravočasno obveščeno, pozitivno klimo in jasno postavljenimi pravili. V prispevku predstavljamo nekaj primerov dobre prakse, ki smo jih vpeljali v šolanje na daljavo na OŠ Ledina, s katerimi skušamo zagotoviti zadovoljstvo učencev in tudi učiteljev.

Pravila šolanja na daljavo in e-konferenc

Za uspešno izvajanje šolanja na daljavo smo oblikovali dvojce pravil, in sicer *Pravila šolanja na da-*

ljavo za učitelje in učence in *Interna pravila za e-srečanje/e-konferenco*. V *Pravilih šolanja na daljavo za učitelje in učence* smo postavili smernice za varno, učinkovito, poučno in spoštljivo izvajanje šolanja na daljavo. Na podlagi priporočil in predlogov učiteljev smo oblikovali osem pravil, mdr. urnik razpoložljivosti učiteljev za učence, e-odziv učitelja na učenčevo vprašanje, e-govorilne ure za starše, roki za oddajo nalog in kulturno ter varno komunikacijo na spletu. V *Internih pravilih za e-srečanje/e-konferenco* pa smo sami opredelili, kako poteka vzpostavitev e-srečanja, in oblikovali pravila za npr. napoved srečanja, javljanje k besedi, ozadje, sne-manje.

Objava in lektoriranje gradiv

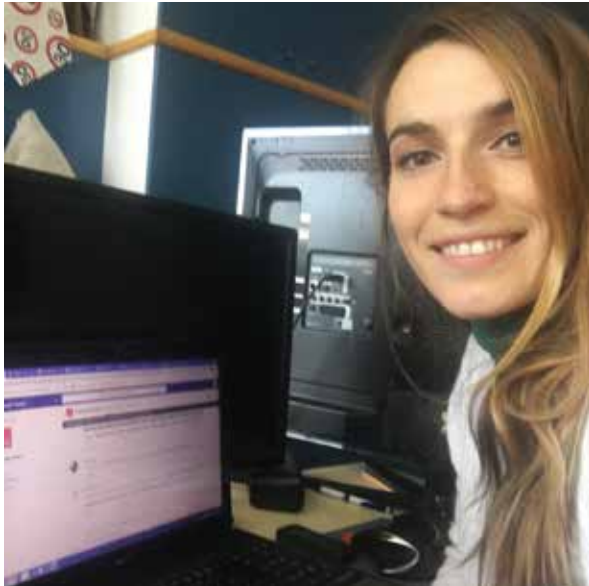
Na šoli velja pravilo, da učitelji objavijo gradivo z navodili za izvajanje šolanja na daljavo do 9.00 zjutraj za tekoči dan, lahko pa ga naložijo že dan prej po 21.00. Učenci so se tega navadili in obveznosti za šolo večinoma opravljajo sproti po rednem šolskem urniku ali po »koronaurniku«, ki so si ga ustvarili sami. Objavljena navodila gredo tudi v postopek lektoriranja. To delo redno opravljajo tri profesorice slovenščine, in sicer sta dve zaposleni kot učiteljici OPB, ena pa kot šolska knjižničarka.

Dnevi dejavnosti v času koronavirusa

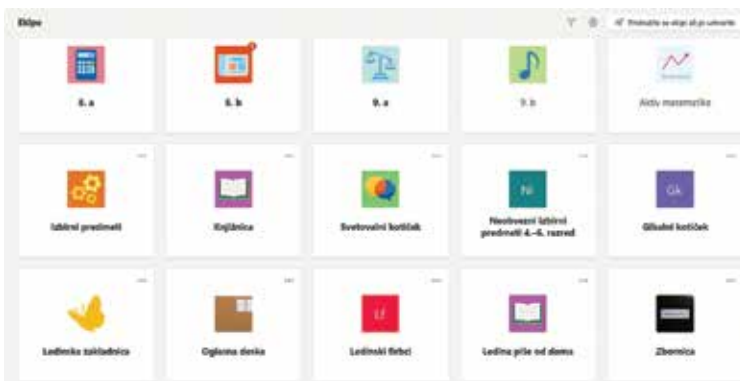
Šolanje na daljavo ima določene specifike. Učenci več časa preživijo pred e-napravami, kar pomeni dodatno obremenitev za oči in hrbtenico. Odločili smo se, da bomo učence in učitelje za en dan v tednu razbremenili in načrtno organizirali dneve dejavnosti na ravni cele šole. Gradivo za te dneve večinoma pripravijo učitelji, ki so v tem času manj obremenjeni, npr. učitelji OPB, in imajo hkrati določena znanja. Izvedli smo tehniški dan na temo varne uporabe interneta in varnega dela z računalnikom, naravoslovni dan, ki smo ga posvetili izvajanju prve pomoči, kulturni dan na temo kulturne e-komunikacije v spletnih učilnicah ter športni dan

na temo izvajanja ustreznih vaj, da bi preprečili poškodbe ali bolečine, ki nastanejo zaradi prekomernega sedenja in gledanja v e-naprave.

Ledinska zakladnica in Ledinski firbci

Učno okolje Teams ponuja možnost kreiranja ekip. Poleg spletnih učilnic za vse razrede, šolske knjižnice, šolskega časopisa, svetovalnega ter gibalnega kotička smo ustvarili tudi *Ledinske firbce* in *Ledinsko zakladnico*. *Ledinski firbci* so namenjeni učencem. **Jona Šušteršič**, profesorica biologije in kemije, ki moderira to ekipo, učence dodatno motivira na različne načine: seznanja jih z nenavadnimi podatki iz knjige rekordov ali s citati znanih osebnosti. Trenutno obdobje najbolje oriše citat Boba Dylana: *Nič ni tako stabilno kot sprememba*. Postavlja jim zanimiva vprašanja, npr. *Kakšen je bil prvotni namen cofa na kapi?* ali *Zakaj ima palčka lizike označeno luknjo?*

Ledinska zakladnica skriva v sebi pet kanalov, ki nastajajo pod uredništvom **Mance Kavčič Zupan**, profesorice razrednega pouka. V njih si učitelji izmenjujemo preizkušene kuharske recepte, različne fotografije, šale, nasvete ... Učitelji imajo možnost,

da se dvakrat na teden pridružijo e-vadbi pilatesa. Unikatnost se zagotovo zrcali v šalah. Urednica vsak dan skrbno izbere šalo dneva, **Laszlo Herman**, profesor likovne umetnosti, pa na temo šale naredi izvirno in domiselno umetniško ilustracijo.

Zakaj M&M hodi v šolo? Hoče biti Smartie.

Danes so me nagnali iz kino dvorane, ker sem s seboj prinesel svojo hrano. Ampak dajte no – njihove cene so čisto previsoke, poleg tega pa že mesece nisem jedel jedi iz žara.

Ponoči je v mojo hišo vdrl ropar. Iskal je denar, zato sem vstal in iskal z njim.

Manca Kavčič Zupan je navdušena nad odzivom sodelavcev: »Vesela sem, da je Ledinska zakladnica 'zacvetela' in da so jo učitelji vzeli za svojo. Tako ohranjamo medsebojno povezanost in občutek, da smo si, čeprav fizično daleč, pravzaprav zelo blizu. Ne le za strogo službene stvari, pač pa tudi za sproščeno pomenkovanje, deljenje takšnih in drugačnih nasvetov in idej pa tudi dobre volje.« Ta ekipa učitelje zblizuje, povezuje, navdušuje ter krepki pozitivno vzdušje.

Praznovanje okroglih obletnic in rojstvo otroka

Tudi v času koronavirusa življenje teče naprej in številni sodelavci praznujejo rojstne dneve, nekateri med njimi pa tudi okrogle obletnice. Na šoli sta bili v aprilu dve taki slavljenki, ki smo ju presenetili s simboličnim e-darilom. Pripravili smo jima program, ki smo ga izvedli preko e-konference: sodelavec je narisal njuna portreta, učiteljica glasbene umetnosti jima je zaigrala na klavir in zapela, vodji aktivov pa sta jima pripravili nagovor.

Prav tako pa je v tem času sodelavka rodila sina Leva. Mlado družino smo presenetili z izvirnim e-voščilom v obliki avtorske slike in uspavanke, ki jo je spesnila učiteljica 1. razreda.

ših barv, modelov in velikosti. **Vera Krizmanić** se je projekta lotila celostno: »Doma smo delovni kotiček v dnevni sobi za 14 dni spremenili v šivalnico, v kateri sem ustvarila pravo proizvodnjo izdelave pralnih mask. Predhodno izdelane različne vzorčne modele in njihovo ustreznost sem preizkusila sama. Sledil je izbor primerne blaga in ustreznih modelov, upoštevajoč enostavno in dolgotrajno uporabnost. Z željo, da bodo maske ustrezale prejemnikom, sem maske izdelala v dveh velikostih.« Ravnateljica je napisala kratko spremno besedo z željo, da ostanemo zdravi, dodana pa so bila tudi navodila za uporabo in vzdrževanje. Lično zapakirane ovojnice so našle domove in prijetno presenetile vse ledinske delavce – zdajšnje in upokojene. Prav slednje je ta gesta ravnateljice zelo ganila, izrazili so izjemno pohvalo in zahvalo z besedami, kako lepo je, ko vejo, da v teh časih niso sami.

Zaključek

Šolanje na daljavo je postalo del našega življenja. Sodelavci si med seboj več ne pošiljamo SMS-sporočil in tudi kličemo se ne po mobilnih telefonih. Vso potrebno komunikacijo opravimo kar v *klepetu* ali preko *videoklica*. Znašli smo se v novem e-svetu in začeli uporabljati novo e-besedišče. Bo preverjanje znanja potekalo preko *Teamsovega kviza* ali preko *videokonference*? Znašli smo se v novem okolju – polnim neznank. Na tem mestu smo ravnali modro. K snovanju pravil smo povabili vse učitelje naše šole in v enem tednu so nastala pravila, ki so opredeljevala šolanje na daljavo. Učitelji, učenci in starši smo postavljena pravila hitro usvojili, ne da bi se dobro zavedali, pa smo usvojili tudi delo v spletnih učilnicah. Za učitelje in učence velja misel, ki jo nekoč zapisal Guillaume Apollinaire:

»Pridite do roba,« je rekel.
Rekli so: »Strah nas je.«
»Pridite do roba,« je rekel.
Prišli so.
Potisnil jih je.
In so vzleteli.

Naloga vodstva na daljavo je, da skrbi za varen let vseh deležnikov šolanja na daljavo; za spodbudno učno okolje, za pravočasno in ustrezno obveščeno, da se odziva na pohvale in rešuje pritožbe staršev ter da vzdržuje pozitivno klimo med učitelji, ki so pred slabima dvema mesecema stali na robu in bili potisnjeni čez rob. Ja, tudi zbornico smo preselili v Ledinsko zakladnico, ki nam začasno nadomešča tudi okroglo mizo, kjer vsako jutro zadiši po pravi kavi. Trenutno se srečujemo le ob e-kavi in vsi skupaj ali pa morda vsak zase razmišljamo, kako dolgo bomo lahko še leteli po e-nebu in kaj vse ta let prinaša s seboj.

USPAVANKA

Kresnice in ptički,
mesec in črički,
vsí so se zbrali
za lahko noč,
z vetrom so dete
v sen zazibâli.

Peli so ptički,
godli so črički,
v noči čarobni
z lučko kresnička
nasmeh je zvalila
Levu na lička.

Mesec in zvezdica
sta pravljice brala
vso dolgo noč,
kot očka in mamica,
v mehkem naročju
dete zibâla.

Mirijam S. Ž.

Skupaj z zaposlenimi in upokojenimi delavci

Marija Valenčak, ravnateljica, je dala pobudo, da bi vsem zaposlenim in upokojenim ledinskim delavcem poslali na dom po dve pralni zaščitni maski iz blaga. **Vera Krizmanić**, druga učiteljica v 1. razredu, se je z veseljem lotila tega izziva in kmalu je izpod njenih rok nastalo 300 mask najrazličnej-

Nazaj v vrtec z novimi spoznanji o življenju

Vesna Jarh, diplomirana vzgojiteljica, Vrtci občine Žalec

Varstvo predšolskih otrok, ki ga vrtec omogoča, je postalo tako samoumevno, da si starši življenje težko predstavljamo brez njega. Medtem ko smo lahko mirne duše odšli v službo in se sto odstotno posvetili obveznostim, so se naši otroci lahko igrali z vrstniki, raziskovali naravo, peli pesmice in sploh počeli 1000 in eno stvar. Situacija, ki je nastala zaradi novega koronavirusa, pa nas je vse postavila v nezavidljiv položaj.

Ključne besede: vrtec, otroci, koronavirus, starši

Virus je popolnoma spremenil našo sedanost in razgalil vso našo krhkost. Kar je bilo še včeraj samoumevno, danes ni več. Kdaj se bo vse skupaj končalo, ne ve nihče, saj kot pravi Kustec (2020), je treba počakati na strokovno oceno, kdaj bi bila taka vrnitev za vse udeležene (vzgojitelje, učitelje, učence in otroke) varna.

Biščak (2020) pravi, da je razumljiva skrb, ki jo zadnje čase izražajo »strokovnjaki« za filozofijo, sociologijo, psihologijo in še kdo, katerih mnenja so, da bo situacija, ko otroci že mesec in pol niso v šolah in vrtcih, zagotovo pustila posledice.

Vsi, otroci, starši in vzgojitelji, pričakujemo, da bo delovanje vrtca kmalu možno. Pandemija koronavirusa je povzročila izredno stanje, zato je potrebno vnaprej vedeti, kaj lahko pričakujemo, da lahko vsi vključeni v vzgojo in izobraževanje otrok pravočasno in ustrezno načrtujemo, kako naj se obnašamo in kako ukrepati oz. kako učinkovito ukrepamo. Z načrtom zagotavljanja kontinuiranega dela v vrtcu bomo prispevali k zmanjšanju vpliva ponovne obolevnosti otrok, staršev in zaposlenih, preprečili širjenje bolezni znotraj vrtca ter zagotovili pogoje za kontinuirano poslovanje. Načrt mora vsebovati vsebine za zagotavljanje normalnega poteka vzgojno-izobraževalnega dela. Učinkovito načrtovanje in izvajanje procesa bo moralo zagotavljati upoštevanje naslednjih vsakodnevnih splošnih preventivnih ukrepov: dosledno upoštevanje pravilne higijene kašlja, dosledno skrb za higieno rok, starši si bodo morali ob prihodu v vrtec razkužiti roke (razkužilo bo/je nameščeno pri vhodu v vrtec), otroci si bodo v otroških umivalnicah umivali roke s toplo vodo in milom, redno bodo odnašali umazana oblačila domov, potrebna bo dosledna higiena dud in stekleničk, če jih otroci še potrebujejo, otroci ne bodo smeli prinašati igrač od doma, starši se po nepotrebem ne bodo smeli zadrževati v garderobah ali drugih prostorih vrtca, uporabljali bodo vhod/izhod, ki je najbližji igralnici otroka, po otroka bo prihajalo čim manj oseb, v vrtec bodo starši lahko pripeljali samo zdravega otroka.

Pravočasno načrtovanje omogoča, da ima vrtec predvidene vse vire in potrebne informacije za delo v času po kriznih razmerah ob pojavljanju koronavirusa. Najpomembnejše je določiti ustrezno organiziranost, zagotoviti kadrovske, materialne, tehnične in druge pogoje ter določiti ustrezen sistem komuniciranja. Prav tako je pomembno, da ob vrnitvi otrok v vrtec zaposleni ponudimo strukturo z vsemi pravili in odnosi, saj to otrokom daje občutek varnosti.

Kako to, da ni vrtca, vpliva na otroke?

Prve tedne je bilo ostajanje doma verjetno za večino otrok prijetno, mnogi so jih doživljali kot male počitnice. Sčasoma pa so se ti občutki zagotovo spremenili. Zaradi koronavirusa je prepovedano gibanje in zbiranje ljudi na javnih površinah. To pomeni, da so majhni otroci, katerih življenje se vrtilo okoli druženja z vrstniki, ostali doma. Odvzeto jim je bilo druženje z vrstniki, ki ga vedno bolj pogrešajo. Pogrešajo tudi vrtčevske aktivnosti, dejavnosti ...

Jenkinson (2020) izpostavlja, kako pomembno je, da otroci ostanejo v stiku s svojimi vrstniki iz šole ali vrtca. Govori o različnih opcijah komunikacije na daljavo. Vsa napredna tehnika nam tokrat zelo olajšuje dano situacijo. Otroci čutijo, da se nekaj dogaja, tudi

če so še tako majhni, da ne razumejo, kaj točno se odvija v svetu odraslih. Dejstvo je, da se otroci z vso to stisko, ki jo doživljajo v družini, pogosto poistovetijo. Postanejo nemirni ali prestrašeni in se zaprejo vase.

Kako se bo prekinitev v izobraževalnem procesu odražala v prihodnje?

V sami situaciji, v kateri smo se znašli, verjetno vsi čakamo, kaj nam bo prinesel jutrišnji dan. Nihče od nas tudi ne ve, koliko časa bodo te razmere trajale. Iz danih razmer lahko samo poizkušamo izvleči najboljše. Vzgojiteljice bi se rade čim prej vrnile nazaj na delo. SVIZ (2020) izpostavlja dejstvo, ki ga ni mogoče prezreti, in pravi, da se vrnitev ne bo mogla zgoditi »sama od sebe« – prav ravnateljice in ravnatelji, učiteljice in učitelji, svetovalne delavke in delavci, knjižničarke in knjižničarji ter vsi drugi zaposleni so tisti, ki bodo ponovno vzpostavljali normalno delujoče vzgojno-izobraževalne procese v vrtcih in šolah. Da je dilem zelo veliko, opozarjajo tudi pisma, ki jih sindikat zadnje dni prejema od članstva in izražajo poglede praktikov. Ti med drugim izpostavljajo, kako bistvenega pomena je, da se pri opredeljevanju protokolov za obnovitev delovanja vrtcev, šol, dijaških in študentskih domov ter univerz najprej zagotovi varnost in zdravje za vse udeležene v vzgojno-izobraževalnih procesih. SVIZ je v dopisu ministrici dr. Simoni Kustec ponovil in podčrtal, naj ministrstvo v načrt za odprtje šol in vrtcev takoj vključi reprezentativne predstavnike učiteljstva in drugih zaposlenih v vzgoji in izobraževanju.

Vrtec bo ponovno odprl svoja vrata

Otroci se zgledujejo po obnašanju odraslih in v njihovem obnašanju iščejo tudi pomiritev, zato odraslim in staršem svetujemo, da, če se le da, ostanejo mirni, z otrokom pa se o nastali situaciji pogovarjajo. Marjanovič (2020) poudari, da bodo otroci obremenjeni s spremembami vsakdana in trenutnim dogajanjem okoli koronavirusa. Potrebno bo prepoznati njihovo nelagodje in se nanj smiselno odzvati. Predlaga, da se še zlasti z otroki veliko pogovarjamo in jim razlagamo, da se zaradi virusa ne moremo objemati, prijemanjati, delati v skupinah ... Njihovo pripravljenost, da sprejmejo te spremembe, pa jim lahko osmislimo tako, da jim jo razložimo kot njihov doprinos k trenutnemu položaju.

Večina otrok bo s situacijo žal obremenjena in bo tudi izkazovala nelagodje in zaskrbljenost. Pri mlajših otrocih se to lahko kaže predvsem kot nemir, iskanje pozornosti, jokanje, brezvoljnost, težave s spanjem; otroci, tako mlajši kot starejši, tudi več sprašujejo, kaj se dogaja in seveda zakaj je zdaj to in ono drugače, zakaj ne morejo k prijateljem, starim staršem. Marjanovič (2020) poudari tudi, da je otrokom »treba pomagati in jim omiliti čustvene stiske in zaskrbljenost, vendar je dejstvo, da živijo tukaj z nami in da je nesmiselno, da bi posebnost situacije zanikali in jim skušali pomagati z izjavami kot npr. 'saj ni nič', 'za otroke ni nobenega problema' in podobno.«

Nazaj v vrtec z novimi spoznanji o življenju

Otroci imajo pravico do vzgoje in izobraževanja, ki jo zadnji mesec in pol ne morejo uveljavljati, kot so bili vajeni. Čez noč so se morali prilagoditi. Svoje so morali dodati starši, ki so postali ključni posrednik med vrtcem in otrokom. Ob tem pa ne pozabimo: prilagoditi smo se morali tudi vzgojitelji. Nikomur v tem trikotniku ni lahko, za vse je izziv velik, saj smo bili čez noč prisiljeni v povsem novo obliko dela, na katero nismo bili pripravljani. Delali smo po občutku in skušali vzpostaviti komunikacijo po različnih kanalih (spletna stran vrtca, telefon ...).

Otroci bodo po vrnitvi skupaj z nami doživljali aktualno dogajanje. Tudi oni lahko doživljajo stisko. Njihova tesnoba je lahko toliko večja, saj v primerjavi z odraslimi ne zmorejo razumsko dojemati in se odzivati na premnoge informacije, ki krožijo okoli njih. Ne razumejo vsega. Njihove zmožnosti racionalnega razmišljanja, analiziranja in logičnega sklepanja se šele razvijajo. Vidijo in slišijo pa nas, odrasle. Bolj kot besede se jih dotakne vse tisto, česar ne izrečemo. Tudi njih je lahko strah, so negotovi, zmedeni, imajo občutek nemoči. Zaradi tega so lahko bolj nemirni, razdražljivi, jokavi, lahko imajo različne psihosomatske težave, težave s spanjem ipd.

Moj načrt dela po vrnitvi v vrtec

Težko je narediti načrt za vrnitev v vrtec, a bom kljub vsemu predstavila svojega. Pred nami so zahtevne naloge na sistemski in odnosni ravni. Pred nami so kompleksne naloge, ki jih moramo odrasli opraviti, da bomo obvarovali oziroma na novo oblikovali svet, v katerem bo vsak otrok lahko izkusil spoštovanje in dostojanstvo, ključni izkušnji za zdrav človekov razvoj. Potrebujemo torej nove izkušnje na odnosni ravni in hkrati zagotavljanje varnega okvira za življenje na sistemski ravni.

Vsaka vzgojiteljica ima svoj način dela, vsaka vzgaja po svojih zmožnostih, a če ne bomo otrokom ob vrnitvi v vrtec pomagali in jih učili ter bili v kontaktu s starši, potem nam niti najbolj dodelan način načrta ne bo pomagal.

Pristopi naj bi temeljili na otroku prijetni izkušnji ob vrnitvi v vrtec in razvojno primernem pristopu. Podajanje vsebin bom zasnovala na osnovi izkustvenega doživljanja, utemeljevanja ter na konkretnih primerih (zgodbe, piktogrami ...). Upoštevati bo potrebno vse potrebe in možnosti realne vrtčevske situacije, da bo načrtovano zaživelo. Zelena bo podpora vseh vključenih. Pomembna bo učinkovita koordinacija in jasna, odprta komunikacija, da se nejasnosti sproti razrešujejo. Koristno si je vzeti čas za izmenjavo dobrih izkušenj oz. za diskusijo o odpravljanju ovir.

Načrt

Pred mano je bil velik izziv, kako oblikovati načrtovanje programa dela v oddelku, ki bo otroke in starše seznanjal s preventivo. Otrokom želim ponuditi vrsto aktivnosti in ustreznih ravnanj za zdrav način ži-

vljenja. Ogleдали si bomo lutkovni film *Čiste roke za zdrave roke*, izvajali stalne dejavnosti glede osebne higijene, si ogledali spletno predstavitev *Umivanje rok* in *Kako pravilno kašljati in kihati*, se vsakodnevno gibali na prostem, skrbeli za ločevanje odpadkov, sodelovali v različnih kotičkih in dejavnostih na temo zdrav način življenja.

Z interdisciplinarno zasnovanimi razvojno-preventivnimi vsebinami in kakovostnimi dejavnostmi, ki so praviloma integrirane v redne dejavnosti in druge oblike vzgojno-izobraževalnega dela, bom zagotavljala optimalno podporo za vse otroke (higienski in preventivni ukrepi, pogovori, zgled ...). Svoje usmeritve bom podkrepila tudi s svojim ravnanjem, saj bo nujno potreben odločen premik poudarka vzgoje za zdravje z vsebin na odnose ter s kurativnega na razvojni in preventivni pristop.

Osredotočili se bomo na higienske preventivne ukrepe, si redno umivali roke z milom in vodo, upoštevali pravila higijene kašlja, dosledno in redno zračili prostor, se izogibali tesnim stiskom z ljudmi, izločili igrače in didaktični material, ki omogoča hiter prenos virusov, ter dosledno izvajali poostrene zdravstveno-higienske ukrepe. Načrtovane izvedbene oblike dejavnosti bodo otrokom v pomoč pri razumevanju, kako virusi škodljivo vplivajo na nas, z aktivnim sodelovanjem v dejavnostih pa se bodo učili samozaščitnega obnašanja, ki je najučinkovitejša preventiva. Dani bodo v situacijo, kjer se bodo prilagajali drugi rutini, drugačnemu sistemu, ga ponotranjili in z njim živeli.

Posebno pozornost bomo namenili aktivnostim na področju mentalnega zdravja, (premagovanja stresov, raznih težav, izboljševanja medsebojnih odnosov, dobrega počutja). Ob zagotavljanju učnega okolja, ki spodbuja zdrav življenjski slog in razvija kompetence, potrebne za zdravo življenje, in z aktivnostmi na temo zdravje se bomo dotaknili odnosa do zdravega načina življenja in spoznali dejavnike, ki na omenjeni odnos vplivajo. Učne sklope, ki jih že izvajam na temo zdravja, bom obogatila z novimi vsebinami (pomen čustvenega doživljanja – tako pozitivnega in negativnega).

Spremenili bomo obstoječe načine učenja in poučevanja, na novo oblikovali prostor oziroma prilagodili učno okolje, v katerem bo vsak otrok lahko izkusil spoštovanje in dostojanstvo kot ključni izkušnji za zdrav razvoj. Skozi igro otrok bomo zagotovili temeljne življenjske potrebe, opredeljene v Konvenciji o otrokovih pravicah, spoštovali otrokov čas, še posebej sedanjost, se veliko pogovarjali in dogovarjali.

Brali bomo zgodnico o koronavirusu, dostopno na spletu (<https://minirokice.si/pravljica-o-koronavirusu>). Pri tem se bomo osredotočali na doživljanje situacije, medsebojni pogovor oziroma razgovor o določeni tematiki z odzivanjem na to, kakšna stališča imajo otroci, kako ravnajo v določenih primerih. Ustvarjali bomo z jezikom, si izmišljali svoje zgodbe, iskali besede na enak glas itd. Vsakodnevno delo

bomo popestrili s sistematičnim vnašanjem elementov čuječnosti, ki bo postala vsakodnevna dejavnost umirjanja in sproščanja in preusmerjanja pozornosti. Čuječnost bo vključevala dejavnosti iskanja načinov za umiritev misli in sprostitev, kar pomeni namerno osredotočanje pozornosti sedanjemu trenutku, brez da vrednotimo ali se npr. počutimo dobro ali slabo, ne glede na to, ali nam je to, kar vidimo, všeč ali ne ipd. Osredotočili se bomo in zelo pozorno poslušali, kaj vse slišimo ali vidimo okoli sebe, opazovali bomo svoje dihanje, pozorno poslušali, kaj vse slišimo, vohamo, okusimo. Ideje za izvajanje prakse čuječnosti skupaj z otroki bom črpala v *Minutah za čuječnost*.

Sklep

Trenutne razmere so za vse nas velika preizkušnja. Živimo v okoliščinah, ki si jih nihče od nas še nekaj mesecev nazaj ni mogel niti predstavljati. Nikoli si nisem predstavljala, da nam lahko nekaj takega, kot je virus, prekine našo vsakdanjo rutino v vrtcu. Pa vendar verjamem, da bomo to težko obdobje uspešno prestali in se iz njega marsikaj naučili. Po tednih fizične in socialne distance je sedaj pomembno, da otrokom zopet omogočimo socialne stike s sovrstniki in igro in izobraževanje.

Za otroke bo vrnitev v vrtce precejšnja sprememba, zato jim moramo ob vrnitvi omogočati najboljše: bližino, predanost, zaupnost, sočutje, skrb. To bo terjalo od nas vzgojiteljev znanje, izkušnje, odločnost, modrost, predvsem pa medsebojno spoštovanje in razumevanje. Za naše vsakodnevno delo z otroki pa bosta zlasti pomembni mirnost in komunikacija. Čačinovič Vogrinčič (2011) izpostavi pomembnost dialoga in sodelovanja. Meni, da sta dialog in sodelovanje videna kot vir moči za okrevanje. Z etiko participacije v soustvarjanju nove zgodbe v življenju, ki se bo razvila na razumevanju, sporazumevanju in dogovarjanju, vstopamo v novo obdobje.

Literatura:

Biščak, J. (2020): Vrnitev generacije otrok. Pridobljeno na spletu: <http://www.demokracija.si/komentar/vrnitev-generacije-otrok.html>
Čačinovič Vogrinčič, G. (2011): *Soustvarjanje pomoči v šoli: Teorija in praksa procesa soustvarjanja*. Zavod RS za šolstvo in šport.
Jenkinson (2020): Kako zabavati svoje otroke v času izolacije oz. karantene? Pridobljeno na spletu: <https://www.racunalniske-novice.com/triki/kako-zabavati-svoje-otroke-v-casu-izolacije-oz-karantene.html>
Kustec, S. (2020): Vrnitev v šole in vrtce je odvisna od strokovne ocene, kdaj bo to varno. Pridobljeno na spletu: <https://www.rtvsl.si/slovenija/kustec-vrnitev-v-sole-in-vrtce-je-odvisna-od-strokovne-ocene-kdaj-bo-to-varno/520608>
Marjanovič Umek, L. (2020): Starši, ostanite mirni, a ne brezbrizni. Pridobljeno na spletu: <https://www.rtvsl.si/zdravje/novi-koronavirus/razvoj-na-psihologinja-starsi-ostanite-mirni-a-ne-brezbrizni/517024>
SVIZ (2020): Posebna obvestila GO SVIZ. Pridobljeno na spletu: <https://www.sviz.si/obvestila/>

»Kuhanje zelenjavne juhe« z malčki

Martina Samsa, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok, Vrtec pri OŠ Toneta Tomšiča Knežak

V prispevku bom predstavila dejavnost z naslovom »Zelenjavna juha«, ki sem jo še pred splošno karanteno izvedla z otroki v starosti od 1 do 2 let. Pobuda za dejavnost je izhajala iz trenutne situacije v Sloveniji – pojav koronavirusa. V vrtec smo dobili priporočila glede preventivnega ravnanja zoper širjenje bolezni. Porajalo se mi je vprašanje: »Kako najmlajšo starostno skupino otrok v vrtcu sploh lahko usmerim v ustrezno ravnanje?« Trenutno situacijo sem izkoristila za projekt z naslovom »Medo je bolan«, v okviru katerega smo izvajali tudi dejavnost »Kuhanje zelenjavne juhe«. Cilj dejavnosti je bil, da otroci prek lastne aktivnosti pridejo do spoznanja, kako lahko poskrbijo za svoje zdravje.

Lutkovna igrica "Kuhanje zelenjavne juhe"

Uvod

Naravoslovje za najmlajše naj bo zanimivo. Učenje, ki je za otroka aktivno in pri njem sodeluje, je zagotovo najbolj učinkovito. Le-to najbolj spontano in neprisiljeno lahko poteka preko igre. Že otroci stari od enega do dveh let lahko prosto raziskujejo in preko svoje lastne aktivnosti – igre s predmeti, snovmi ... – oblikujejo novo razumevanje.

Hohmann in Weikart (2005) definirata aktivno učenje kot učenje, pri katerem otrok deluje na predmete ter vstopa v interakcije z ljudmi, zamislimi in dogodki, pri tem pa konstruira novo razumevanje. Pravita, da nihče drug ne more doživeti izkušenj namesto otroka in konstruirati znanja namesto njega.

Odrasli podpirajo otrokov razvoj, njihov prvi cilj je spodbujanje aktivnega učenja. Tako otrokom dajejo moč, da sami vodijo svoje učenje (Hohmann in Weikart 2005).

Predstavitve problema

Letos se je najprej na Kitajskem pojavil koronavirus. Ta se je sčasoma pojavil tudi v naši neposredni bližini in nato še v Sloveniji. Še predno se je to zgodilo, smo v vrtcu dobili priporočila o ustreznem ravnanju. Ker gre pri nas za jaslično skupino otrok starih 1–2 leti, smo vzgojiteljice spontano, predvsem z našim vzgledom in konkretnim ravnanjem, otroke opozarjale na pravilno kašljanje, temeljito umivanje rok z milom ... Menim, da sam vzgled in ustrezno ravnanje odraslih ni dovolj. Da bodo otroci znali skrbeti za svoje zdravje, je potrebno s tem začeti že pri najmlajših. Vendar kako? Z njimi lahko veliko dosežemo ravno preko igre in njihove lastne aktivnosti. Potrebno jih je motivirati za raziskovanje, ostalo pa opravijo sami.

Ker svojo skupino dobro poznam, vem na kakšen način jih je najbolje motivirati. Za samo motivacijo pri dejavnosti smo uporabili lutke, ki naše otroke zelo pritegnejo. V nadaljevanju pa so do novih spoznanj prihajali preko lastne aktivnosti.

OPIS DEJAVNOSTI

Cilj dejavnosti je, da otrok spoznava različno zelenjavo in pridobiva navade zdravega prehranjevanja. Otroke nagovori lutka Minka (ljubljenka skupine), ki jim pove, da jih že dlje časa opazuje, kako skrbijo za bolnega medveda v skupini (medveda iz projekta »Medo je bolan«).

Kratka vsebina projekta »Medo je bolan«

Otroci so večkrat poslušali pravljico o medvedu, ki je zbolel (Karma Wilson: *Medo je bolan*). V pravljico so se zelo vživeli in nato skrbeli za plišastega medveda v igralnici (mu izmerili vročino, ga poslušali s stetoskopom, mu skuhalo čaj z medom in limono, mu ponudili zdravo hrano – sadje in zelenjavo ...) in se igrali simbolno igro »pri zdravniku«.

Otroci med igro pri naravoslovnem kotičku

Otroke Minka najprej vpraša, kako so poskrbeli za medveda, da je ozdravel. Ker vsi otroci še ne govorijo, sta z odgovori sodelovala le starejši deček in deklica, nekateri izmed njih pa so sodelovali tudi s kazanjem na sadje, zelenjavo in čaj, ki smo ga imeli ob medvedu. Sledila je lutkovna igrice »Kuhanje zelenjavne juhe«, ki sva jo otrokom zaigrali s pomočnico vzgojiteljice.

Vsebina lutkovne igrice

Minki je padla na misel ideja, da bi iz zelenjave, ki so jo otroci ponudili medvedu, skuhala zelenjavno juho. Rekla jim je: »To bomo jedli, da bomo ostali zdravi.«

Začela je s kuhanjem. Najprej si je privezala predpasnik. Za kuhanje je uporabila kuhinjo (igračo v vrtcu), na njej prižgala ogenj, nanj položila velik lonec in vanj natočila vodo. Tudi veliko kühalnico je imela pripravljeno. Manjkala ji je samo zelenjava. Medtem ko je razmišljala, kam naj jo gre iskat, so k njej kar naenkrat priskakljale različne vrste zelenjave (lutke: malancan, paradižnik, korenček, brokoli, grah in česen). Skočile so v lonec. Minka jih je z veliko kühalnico premešala, dodala še sol in drobne testenine. Ko je bila zelenjavna juha skuhana, jo je poizkusila. Poizkusili so jo tudi otroci.

Nazadnje je Minka otroke povabila, da si še sami skuhamo svojo zelenjavno juho.

Otroci so odšli k naravoslovnim kotičkom v igralnici. Dobili so večjo prozorno škatlo, napolnjeno z različnimi vrstami zelenjave (korenček, česen, paradižnik, cvetača, brokoli, radič, solata ...), drobnimi barvnimi testeninami, posodicami in žličkami različnih velikosti. Pri vsakem naravoslovnem kotičku so se igrali trije otroci.

INTERPRETACIJA

Po zaključku dejavnosti otroke ponovno vprašamo: »Kaj moramo jesti, da bomo zdravi?«

Govorno sposobnejši otroci poimenujejo nekatere vrste zelenjave (korenček, solata ...), ostali pa pokažejo na zelenjavo.

Sklep oz. zaključek

Otroci so bili med izvajanjem dejavnosti ves čas aktivni, ne samo fizično, ampak tudi miselno. Skupine otrok ob naravoslovnih kotičkih so bile majhne, tako da so bili lahko vsi aktivni.

Vztrajnost za igro je bila dolgotrajna. Otroci se niso prepirali za žličke, posodice, zelenjavo, kar radi počnejo, saj se pri tej starosti šele navajajo na deljenje igrač. Vsako skupino je zanimala zgolj njihova škatla, čeprav so se škatle nekoliko razlikovale (po vrsti zelenjave, barvi testenin).

Igrali so se z vsemi sestavinami naravoslovnega kotička. S testeninami so polnili različno velike posodice. Raziskovali so zelenjavo, jo trgali na manjše dele, nekateri celo poizkusili. Okrogle vrste zelenjave so poskušali kotaliti. Tako so uresničevali cilje različnih področij.

Naravoslovne kotičke sva jim s pomočnico vzgojiteljice za igro ponudili še naslednja dva dni, dokler vrtcev niso zaprli. Tako so za raziskovanje imeli veliko časa.

Menim, da se vzgojitelji takšnega načina dela vse prevečkrat izogibamo – predvsem zaradi priprave potrebnih pripomočkov in zaradi časa, ki je potreben za pospravljanje. Potrebno je bilo pospraviti, testenine so bile vse naokrog, zelo pazljive pa smo morale biti tudi na to, da otroci manjših delov ne pojedjo. Otroci so bili pripravljene pomagati pri pospravljanju. S tem so še enkrat pokazali, da so se imeli lepo. Skratka, kuhanje zelenjavne juhe je bilo res zabavno. Odgovori otrok in njihova mimika ob koncu dejavnosti so pokazali, da vedo, kaj je dobro jesti, da smo zdravi. Upam, da bodo s tem, ko so se igrali z različno zelenjavo, postali bolj radovedni in jo bodo lažje tudi zares poizkusili in kasneje jedli.

V nadaljevanju projekta smo želeli spoznavati še sadje in njegov pomen za naše zdravje, a nas je zaprtje vrtcev prehitelo. Zagotovo bomo s tem nadaljevali, ko se vrnemo. Tega pa si vsi čimprej želimo.

Otroci, ki spremljajo lutkovno igrico

Literatura

Hohmann, M. in Weikart, D. P. (2005): *Vzgoja in učenje predšolskih otrok*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Zdravje v prvem razredu

Sara Rode, učiteljica, vzgojiteljica in montessori učiteljica, OŠ Trzin

Zdravje je naš največji zaklad. Najmlajši učenci osnovne šole se običajno ne zavedajo, kako pomembno je naše zdravje. Prvošolčkom je potrebno to temo predstaviti na zanimiv, atraktiven in razgiban način, kjer so oni tisti, ki delajo konkretne stvari in se hkrati ob tem učijo. Vsako leto s prvošolci izvajamo praktične delavnice na temo zdravja, ki povezuje vse predmete na šolskem urniku. Pri tematiki zdravja poimenujemo sadje, zelenjavo, izdelamo zelenjavni namaz, sadno solato in regratov sok, učimo se pravilnega dihanja, petja in recitiranja pesmi v povezavi z zdravjem, beremo knjige, slikamo s pomočjo ust ali nog...

Sem Sara Rode, po izobrazbi učiteljica razrednega pouka, vzgojiteljica predšolskih otrok ter učiteljica montessori pedagogike od 3 do 6 let, in trenutno poučujem v prvem razredu. Ker se mi zdijo vsebine spoznavanja okolja zelo pomembne, jih običajno medpredmetno povežem z ostalimi predmeti. Temo zdravja povežem s slovenskim jezikom, glasbeno umetnostjo, športno vzgojo, likovno umetnostjo, matematiko. Zdi se mi pomembna tema, zato se ji temeljito posvetim med poukom v obliki praktičnih dejavnosti. Opazila sem, da se učenci preko konkretnih materialov in delavnic veliko bolj zapomnijo dejstev, ki jih učitelji sponta-

no (vendar načrtovano) komentiramo med dejavnostmi (npr. ko učenci prešajo pomaranče in limone za limonado, se spontano učijo še o tem, zakaj je potrebno uživati čim več sadja).

SLOVENSKI JEZIK V POVEZAVI Z ZDRAVJEM

Pri slovenskem jeziku se mi zdi pomembno, da bomo poučne zgodbe na temo zdravja. Pri pouku sama poudarjam, da je zelo pomembno poskrbeti za svoje zdravje in ga ohranjati. Ob zgodbah učenci spoznavajo, da je zdravje bogastvo, ki ga morajo čuvati. Ohranjamo ga tako, da pijemo dovolj vode, skrbimo za higieno celega telesa, se zdravo prehranjujemo, dovolj počivamo in se gibljemo na svežem zraku. Ko zbolimo, je pomemben obisk zdravnika, ki nam pomaga, da se čim prej bolje počutimo. Zgodbe naj učijo tega, da moramo ceniti zdravje, ga čuvati in imeti radi svoje telo (beremo lahko na primer: Cvetka Sokolov: *Zdravilo za prince*, Anja Furlan: *Šum o pogumu in zdravju*, slovenska ljudska: *Zlato jabolko*, Marco Campenella: *Zajček Skokec je lačen*, Anna Russelmann: *Novice z vlaka trebušaka*, Julia Volmert: *Škrat Brokolino*). Učenci zelo radi sodelujejo pri igri vlog, na primer: obisk zdravnika v zdravstvenem domu, nakup sadja in zelenjave na tržnici, naročanje hrane v restavraciji, postrežba zdravega napitka v baru, priprava zdravega obroka v kuhinji ... Te delavnice lahko izvedemo po postajah, pri tem pa potrebujemo konkretne pripomočke, s katerimi se učenci lažje vživljajo v posamezne vloge.

Pri jezikovnem delu sadje in zelenjavo učenci poimenujejo in poleg postavljajo kartice z napisi. Učenci iščejo pare posameznih sadežev in jim pristavljajo ustrezne napise. Enako dejavnost ponavljajo pri spoznavanju posameznih delov telesa.

MATEMATIKA V POVEZAVI Z ZDRAVJEM

Starše učencev običajno vnaprej seznanim s temo, ki je v šoli obravnavana, zato učenci v šolo prinesejo po eno sadje in eno zelenjavo. Tako se razred spremeni v pravo tržnico raznolikih sadežev. Za utrjevanje znanja učenci dobrine najprej razvrščajo glede na barvo, obliko, okus ... Novo znanje (preglednice,

drevesni in Carrolov diagram) usvajajo tako, da na tla iz kolebnic oblikujemo ustrezen diagram in vanj postavimo kartice z narisanimi piktogrami. Učenci se učijo razvrščanja sadja in zelenjave v pravi del diagrama. Prvošolci raznolike sadeže poimenujejo in razvrščajo glede na sliko (je sadje, ni sadje; je zelene barve, ni zelene barve – drevesni diagram). Pri tem se zabavajo, učijo novih terminov, hkrati pa se tudi učijo preprostih matematičnih diagramov. Za konec postavimo tržnico, cenike, kovance po 1 €, slike, blagajno – in nakupovanje se začne. Učenci se preko igre učijo še seštevanja in rokovanja z denarjem.

SPOZNAVANJE OKOLJA V POVEZAVI Z ZDRAVJEM

Če je šola vključena v »shemo šolskega mleka« in ekološka kmetija vsak teden dostavlja sveže jogurte, mleko in skuto, se učiteljica lahko s kmeti dogovori, da določen dan dostavijo malo skute. Skuta se uporabi za izdelavo zelenjavnega namaza. Doda se ji nekaj naribane zelenjave, zelišč, soli in najboljši namaz na svetu je pripravljen. Učenci so vsako leto navdušeni nad njim. Zatem je dobro pripraviti še sadno solato. Kar nekaj učencev običajno ne ve, kaj to je. Povemo in prikažemo, kako naj bo sadje narezano. Učenci naj opazujejo, kako se drži nož. Navdušenje nad zdravo pripravljeno sadno solato je vedno veliko. Če natakarji postrežejo še sveže iztisnjeno limonado z malo medu, je malica še toliko bolj okusna. Regratov sirup se lahko kuha meseca maja. Nabere se cvetove, se jih očisti, skuha v vodi, doda se sladkor in citronska kislina in tako se pripravi domači sok, s katerim se učenci odžejajo in

hkrati posladkajo. Recept si lahko napišejo prav vsi, tudi tisti, ki vseh črk ne poznajo. Recept: 400 regratovih cvetov zavremo v 3 litrih vode. Dodamo 2 kg sladkorja, eno citronsko kislino in pustimo, da se napitek ohladi. Ohlajenega precedimo skozi gazo v steklenico. Učenci si lahko nato sami postrežejo zdrav napitek. Za domače delo je dobra zaposlitev iskanje fotografij in slik iz revij, ki prikazujejo pripomočke in dobrine, s katerimi skrbimo za higieno svojega telesa in lepljenje le teh ob narisano telo (npr. fotografijo zobne paste nalepijo na učni list človeškega telesa, na glavo).

ŠPORTNA VZGOJA V POVEZAVI Z ZDRAVJEM

Tudi gibanje je potrebno vključiti v učenčev vsakdan. Mlade nadobudneže je potrebno spodbuditi k temu, da se čim več gibljejo na svežem zraku. Z učenci lahko uvajamo aktivni odmor po malici. Tudi če na urniku ni športne vzgoje, se odide ven, se razgiba, pretegne, odteče en krog in se poigra kakšno elementarno igro po izbiri učencev. Tako se možgani spočijejo za nadaljnje delo in tako učenci bolj zbrano sodelujejo pri pouku. Ob tej priložnosti se lahko naučimo tudi pesem *Gibljemo se* (Mateja Mesner). Z učenci se lahko učimo tudi sproščanja in pravilnega dihanja na blazinah ob umirjeni glasbi v naravi. »Ko se osredotočimo na dihanje, ne moremo razmišljati, in s tem ponudimo umu prijeten odmor od stalnih aktivnosti.« (Božič 2012,

41). Pomembno je, da že majhni učenci doživljajo stik s seboj in so pozorni na svoje telo in njegovo delovanje. Zelo dobro se v praksi kaže tudi joga za otroke. Sama jo prakticiram ob deževnih dnevih pri zadnjih urah, ko so učenci že utrujeni. Prvošolci zelo radi posnemajo posamezne živali in se hkrati ob tem dobro raztegnejo in zabavajo.

GLASBENA UMETNOST V POVEZAVI Z ZDRAVJEM

Glasbo sama pri pouku povezujem s plesom, ki je prav tako gibanje. Učenci se radi zabavajo pri ljudski pesmi *Rdeče češnje rada jem*. Zelo radi pojejo pesem *Če si srečen*. Ker čustva vplivajo na zdravje celega telesa, je pomembno, da učence učimo tega, da jih izražajo na ustrezen način. V današnjem času je stres velik vzrok za nastanek bolezni ali slabo počutje. Tudi otroci se spopadajo s stresom. Znano je, da glasba otroke pomirja in jih sprosti. Med poukom je dobro, da učenci poslušajo pomirjujočo glasbo v treh stopnjah. Enak posnetek predvajamo trikrat. Prvič ga učenci samo poslušajo. Pri drugem predvajanju se lahko izražajo z gibi rok in nog, pri tretjem poslušanju dodamo še naš glas (mrmranje, brundanje, petje melodije ...) (Dewhurst-Maddock 1999).

LIKOVNA UMETNOST

Učencem lahko večkrat omenimo, da je zdravje kot darilo. Pri pouku se spomnimo tistih otrok in ljudi, ki so bolni ali pohabljeni in del njihovega telesa ne morejo uporabljati tako kot zdravi ljudje. Za nekaj trenutkov si poskušamo predstavljati, da nimamo desne ali leve roke. Učence sprašujemo, kako lahko rišejo ljudi, ki nimajo rok. Nadobudneži napenjajo možgane in si skušajo predstavljati, kako se počuti nekdo, ki nima rok, ki ne vidi in podobno. Pripravimo čopiče, tempera barvice, vodo

in papir in ustvarjanje se prične. Toda brez uporabe rok. Učenci se znajdejo po svoje, ali s slikanjem z usti ali nogami. Pri tem imajo svobodo. Dejavnost je razmišljujoča, ustvarjalna, nekoliko drugačna in omogoča vživljanje v vlogo človeka brez okončin. Po tej dejavnosti izkusijo tudi to, da so lahko veseli, da imajo obe zdravi roki in nogi.

Sama sem pri delu z najmlajšimi učenci opazila, da ima veliko otrok težave s pozitivno samopodobo, zato nekajkrat na leto preberemo in izvedemo kakšno vajo na temo pozitivne osebnosti in zdrave samopodobe. Iskanje mojih najboljših lastnosti, iskanje in risanje pozitivnih lastnosti sošolca (igra zrcalce), branje zgodbic na temo pozitivne samopodobe (H. C. Andersen: *Grdi raček*, K. Dia: *Medvedek Mavri*, R. Bright: *Lev v srcu*, C. Neugebauer: *Jaz bom zmagal ...*). Zdravi in uspešni smo po mojem mnenju lahko samo takrat, ko zaupamo vase in se reševanja težav lotevamo na pravi način.

SKLEP

Ker smo sami edini odgovorni za svoje zdravje, je pomembno, da tega učimo že najmlajše učence. Potrebno jih je čim prej seznaniti, kako skrbeti za svoje telo in kako ohranjati svoje zdravje. Mlajšim učencem je potrebno to pokazati preko konkretnih dejavnosti, ki so hkrati še zabavne. Zdravje je naša največja vrednota in se povezuje z vsemi področji našega življenja. Tega se je potrebno zavdati čim prej, da lahko živimo kvalitetno življenje.

LITERATURA

Božič, U. (2012): *Pravljična joga*. Založba Mladinska knjiga: Ljubljana.
 Dewhurst-Maddock, O. (1999): *Zdravilna moč glasbe in zvoka: samozdravljenje z glasbo in glasom*. Ljubljana: Tangram.
 Mesner, M. (2019): »Giblremo se.« Mladi rod. Pridobljeno 22.8.2019 s spletne strani <http://www.mladirod.at/pdf/000995.pdf>

Nepričakovano, nepozabno: čas za razmišljanje

 Tatjana Furjan, učiteljica razrednega pouka, OŠ Valentina Vodnika

V običajnih časih, ki se zdijo strašno daleč nazaj, čeprav je minil komaj mesec dni, ko pišem ta prispevek, nihče, ki ga poznam, ni imel časa na pretek. Vsi smo kar naprej in brez prestanka nekam hiteli, vsem se je mudilo, bilo je milijon opravkov, ki niso mogli počakati na kdaj drugič.

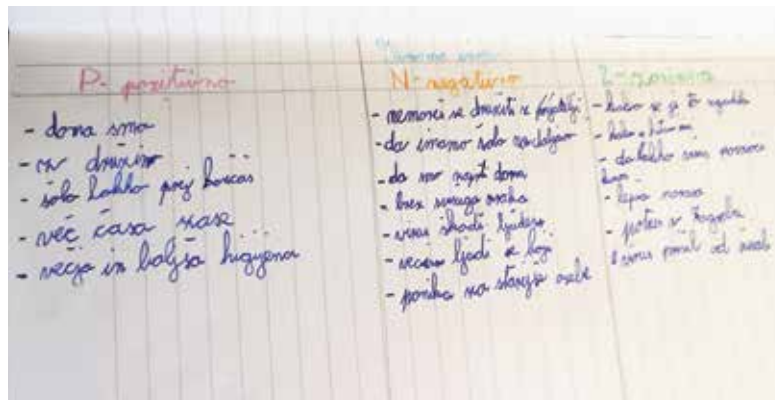

Tudi v šoli je kar naprej zmanjkovalo časa. Preveč učencev, preveč učne snovi, preveč zvezkov, preveč ocen, preveč zapisnikov, preveč sonca v parkih in na igriščih. Čudno dogajanje se je pričelo že februarja. Na lepem, kar čez noč, so zboleli številni učenci, celo sodelavci, ki skoraj nikoli niso odsotni. Zapluli smo v nasprotje, ki ga nismo vajeni in ga ne pomnijo niti najstarejši ljudje, ki jih poznam, čeprav so doživeli in preživeli celo drugo svetovno vojno.

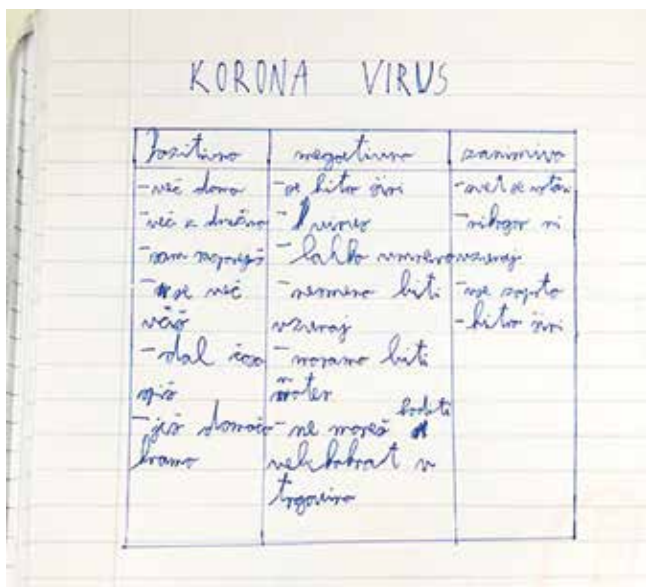
Dobro je, če se ob tem naučimo usmeriti pozornost v pozitivne in zanimive stvari, da se lažje in spretneje lotimo tistih, ki nam povzročajo težave ali nam niso všeč. Meni pri tem med drugim pogosto pomagata preprosti strategiji razmišljanja, PNZ – pozitivno, negativno, zanimivo – in AMI – alternative, možnosti in izbire, da se lažje soočim s situacijo in poiščem poti in rešitve, ki osmislijo sedanost ali vodijo tja, kamor bi rada prispela.

KO JE VSEGA PREVEČ

Pritoževali smo se, ko smo dobili nekaj časa podarjenega v številnih zastojih na cesti, čakalnih vrstah pri zdravniku, na pošti ali banki. Nekateri so ga uporabili za preklinjanje in tarnanje nad tem presnetim prometom, gnečo, drugi za poslušanje glasbe, pogovarjanje po telefonu ali s sopotnikom, opazovanje, meditiranje, branje ali razmišljanje. Pogosto iščemo dežurne krivce za svoje težave. Da se malo potolažimo. Da preusmerimo pozornost drugam. Da nam zmanjka časa za pometanje svojega praga.

Najenostavnejša strategija, ki jo imajo radi tudi otroci

ČAS SPREMENB

Presenečeno smo opazovali, kako nas čedalje manj prihaja v šolo, poslušali novice iz daljnega sveta, ki se nam je sedaj približeval v obliki srhljivega virusa, upali, da se bomo nekako uspeli izogniti, potem pa nas je kot strela z jasnega vrglo v to novo življenje. Ravno kar Kitajska, kar naenkrat Italija, sedaj tudi Slovenija. Kako? Samo v pravljici bi lahko virus na celnem svetu preskočil le našo državo.

Alina Šiljak, 5.a, OŠ Valentina Vodnika

Življenje malega virusa

Nekoč je živel mali virus po imenu Korona. V družini Virusek je bilo kar nekaj Koron, zato so ga v družini klicali Covid-19, želel si je spoznati vse ljudi na tem svetu, že dolgo je sanjal, da bi jih spoznal, zato se je nekega dne odpravil v svet.

Najprej je prišel na Kitajsko in se poskusil sprijateljiti z vsakim mimoidočim. Ko je spoznal, da ga noben ne vidi, se je odpravil še v druge države. Ko je obkrožil svet, se je družina Zdravilko vrnila s počitnic in videla katastrofo. Milo je takoj skočilo na pomoč, kot tudi Aspirinka in Sirup, le Zdravilka se je še malo obotavljala. A čez nekaj časa se je odločila, da tudi ona priskoči na pomoč. Medtem je njihova prijateljica Voda mirila otroke, Razum pa je zapiral šole in vrtce in otroci so bili zelo žalostni, a jim je Voda razložila, da če si bodo pravilno in redno umivali roke in se izogibali drugih ljudi, se bodo lahko hitreje spet igrali skupaj. Medtem pa je dobra vila Veselka hitela za malim viruskom Korono in ugotovila, da Korona ne okužuje ljudi iz želje, ampak zato, ker je bila narobe vzgojena. Zato ji je pojasnila, kako tečejo stvari, Korona pa je z zanimanjem poslušal. Ko je spregledal svojo napako, je obljubil, da se nikoli in nikdar več ne bo dotaknil nikogar in ničesar. Veselka se je le zasmejala in rekla: »Lahko se boš dotikal vsega in vseh, a šele po tem, ko te spremenim v zdravilo, da boš lahko popravil, kar si zakuhal.« Korona se je razveselil in privolil, da se spremeni v nekaj uporabnega. Ko sta se vrnila k prijateljem, je Korona, ki zdaj to več ni bil, imel novo ime, ZKDVB (Zdravilo Korone in Drugih Večjih Bolezni).

Čez nekaj mesecev zdravljenja in izolacije ljudi so se šole in vrtci končno odprli, odrasli so spet začeli hoditi v službo, otroci v šole in vse je bilo po starem, vsi so bili veseli! No, vsi, razen Virusov, to je bil še en neuspeh na njihovi neskončni tabli neuspehov.

Nekaj dni pred usodnim petkom, 13.3., smo se pri pouku pogovarjali o situaciji, ki je bila čedalje bolj prisotna v naših življenjih. Predvsem je bilo prisotno vprašanje, kaj bo zdaj, kaj bo z nami, kako bomo izvajali pouk, saj so že krožile govorice, da bodo vrtci in šole zaprti. Zaprta šola brez nedelje, praznika ali počitnic? Biti doma, ne hoditi v šolo? Imeti samo zabavo in igro? Super! Kako? Koliko časa? Kaj pa? Kako bomo imeli pouk, saj vsi vemo, da je obiskovanje osnovne šole obvezno?

IMAMO PROBLEM

Dorekli smo dve možnosti. Če bo šola res zaprta, imamo lahko pouk na daljavo, od doma ali pa počitnice sedaj, ko bo vse mimo, pa pouk v šoli, delno v času običajnih počitnic, kolikor bomo počitnic pač porabili sedaj. Ker se učimo tudi strategij razmišljanja po de Bonu, so otroci glede obeh možnosti naredili preprost ROS (razišči obe strani). Najprej so razmišljali in

zapisovali možnosti individualno, nato so se razdelili v manjše skupine, se o mnenjih pogovorili, zavzeli skupna stališča in jih predstavili.

Glede možnosti, da pouk nadomestimo po epidemiji, so menili takole:

- počitnice bi imeli zdaj,
- ne bi se nalezli virusa,
- pouk bi imeli med prvomajskimi, ne med poletnimi počitnicami, lahko tudi ob sobotah,
- dobro, da ostanemo zdravi, slabo, ker so poletne počitnice boljše,
- če bo karantena več kot 2 tedna, bi se pouk zavlekel do konca junija in bi bilo v redu imeti pouk, da ne bi bilo vmes pavze,
- imeli bomo manjši zaostanek v znanju,
- potem bomo kasneje več znali,
- hitreje bomo predelali učno snov,
- več bomo delali potem,
- manj bomo imeli domačih nalog,
- bolje, da smo skupaj, ko se učimo, da nam učiteljica lahko kaj razloži,
- večja bo pomoč učiteljice, ko česa ne razumemo,
- imeli bi šolsko malico in rekreativni odmor,
- pouk med počitnicami nam ne bi bil všeč.

Glede pouka na daljavo so povedali:

- ni treba nadomeščati med počitnicami, imeli bi poletne počitnice,
- lahko bi se igrali, kadar bi hoteli,
- dobro bi bilo, ker ne bi bilo treba zgodaj vstajati, lahko bi dolgo spali,
- najprej delo, potem zabava,
- kadarkoli lahko kaj poješ,
- potekal bi elektronsko, preko spleta, spletno učenje, aplikacije za šole, po elektronski pošti, z video klicem, SMS-i, z navadnim klicem (za ustno oceno), s slikami oziroma elektronskim testom (za pisno oceno),
- imeli bi spletno gradivo,
- hitreje bi se naučili tipkati,
- računalnik/telefon popravlja nepravilno napisane besede, naučil bi se pravilno pisati,
- spletni zemljevid (družba) se ne trga,
- nekdo bi moral naučiti tudi učiteljico,
- učiš se, kadar se hočeš, imaš svoj urnik in svoj tempo učenja,
- ne bi bil tako učinkovit,
- nihče ti ne more dobro razložiti,
- z učiteljico bi se morali dogovoriti, kaj moramo storiti,
- več bi bilo stroškov za telefon, računalnik in elektriko,
- več časa bi preživeli pred ekrani – lahko nas zasvoji,
- bili bi bolj narazen.

TUDI UČITELJICO MORA NEKDO NAUČITI

Ko zdaj berem, na kaj vse so pomislili, kaj vse so zapisali desetletniki, se zopet opomnim, kako smiselno

znajo razmišljati otroci in kako nujno je, da imajo priložnost o tem govoriti. Da jih spodbujamo k ubeseditvi in udejanjanju, predvsem pa k čutečemu nadgrajevanju strategij razmišljanja o vsem, kar se morajo naučiti in kar se jim zdi umestno. Da občutijo, da nas, odrasle, zanimajo njihove ideje, mnenja in stališča, da vedo, da želimo njihovo pomoč, prispevek in predloge, še zlasti kadar menijo, da nečesa ne zmorejo, ne znajo ali nočejo.

Pri poučevanju se pogosto ravnam po njihovih predlogih. Tokrat smo že tisti dan skupaj naredili okvirni načrt domačega učenja, če nas doleti pouk na daljavo, ki se nam je zdel najbolj verjeten scenarij. Naslednji dan, ko je bilo jasno, da bo s ponedeljkom šola zaprta, smo načrt še malo izpopolnili. Meni je ravno ta načrt izredno olajšal delo v prvih dveh tednih pouka na daljavo, ko sem se morala učiti delati z napravami, s katerimi v življenju do sedaj nisem bila v prijateljskem odnosu. Star slovenski pregovor pravi, da sila kola lomí.

ČAS ZA RAZMIŠLJANJE – PREVEČ ALI PREMALO?

Vsem, tudi ali še zlasti otrokom, je težko tako korenito spremeniti življenje, ki si ga vajen od zgodnjega otroštva. Priti domov, k domačim, je nekaj najlepšega na svetu, biti samo doma in samo z domačimi pa že v enem tednu lahko postane nočna mora za marsikaterega otroka in starša, ki sta vajena večino dneva preživeti narazen. Otroci še bolj kot odrasli pogrešajo družbo in življenje zunaj doma, kakor so ga bili vajeni od malega. Zato postaja vse čedalje težje, čeprav je dobro, da so lahko več doma.

Domačo šolsko malico bi Lenart rad delil s sošolci

Manjkajo jim prijatelji, manjka celo šola in učenje ob sovrstnikih in učiteljih, ki jih vodimo in usmerjamo v živo čisto drugače, kot pa to omogoča še tako dobro znanje IKT.

Najpomembnejše ta hip je, da ohranimo zdravje, da si čas zapolnimo z delom, v katerega moramo vložiti določen trud, da smo lahko ponosni nase in se veselimo dosežkov. Zato je nujno tudi sedaj otroke usmerjati v gibanje in proč od ekranov, kolikor je le možno. Tudi tovrstnih idej obstaja ogromno, zlasti po zaslugi naših domiselno iznajdljivih športnih učiteljev.

Šopek za mamo

Radost gibanja

Celomesečni pouk izven učilnice

Branje knjig je drugi del rešilne bilke vsaj za tiste, ki imajo doma knjige in tovrstne spodbude. Mojega pošiljanja pravljic se njihovi ljubitelji vsak večer razveselijo, celo nekateri starši, ker se spomnijo knjig iz svojega otroštva.

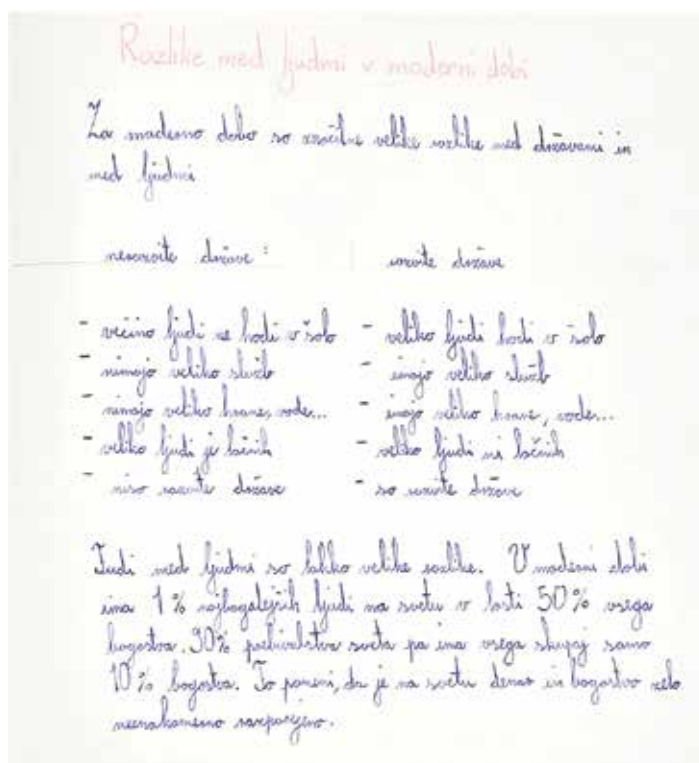
Domače branje – udobno, preganja dolgčas, poučuje, zabava

Vsi se bomo naučili številnih stvari, ki se jih v normalnem času zagotovo ne bi, kar je najboljša stvar teh dni. Predvsem, kako preživeti v nenavadnih, nepoznanih situacijah in ostati človek človeku, ko stopiti skupaj pomeni biti narazen, ko sodelovanje pokažeš tako, da delaš sam. Odlična pot do odgovornosti, samostojnosti, ko skrb zase v resnici, ne samo na jeziku ali papirju, pomeni tudi skrb za druge.

MNOGO SKRBI? BREZ SKRBI, VSE MINE

Nič me ne skrbi, da otroci, ki so vključeni v pouk na daljavo, do konca šolskega leta ne bi znali česa, kar se po učnih načrtih morajo naučiti vsako leto. Ob našem skrbnem vodstvu, njihovi naravni vedoželjnosti, radovednosti in tudi uporništvu (na Ronjo, razbojniško hčer in na pozitivno uporništvu me je spomnila deklica, s katero sva se pogovarjali po telefonu za bralno značko) ter ob podpori in pomoči staršev, se bodo prav vsi otroci v teh dneh za resnično življenje naučili mnogo in bolj trajno, zlasti s stališča vseh tistih standardov znanja, ki jih dosegamo procesno in razvojno.

VIR: De Bono, E. (2014): *Naučite svojega otroka razmišljati* [prevedla Nastja Mulej]. Založba Rotis: Maribor.

Čas koronakrize in pouk na daljavo

Aleksandra Lampret Senčič, mag., prof.def., OŠ Minke Namestnik – Sonje Slovenska Bistrica

Članek govori o načinih izvajanja pouka na daljavo in je prerez primera prakse. Skozi teorijo različnih avtorjev spoznamo pomembnost povezanosti strokovnih delavcev v službi otrok s posebnimi potrebami. Je tudi odraz trenutnega stanja, izkušenj, primerov. Strokovni prispevek je nastal v času izvajanja pouka na daljavo. Strokovni delavci z vodstvom šole OŠ Minke Namestnik – Sonje Slovenska Bistrica smo v času izvajanja pouka premagovali strokovne izzive. S poglobljanjem strokovnega dela smo se soočali z novimi koraki povezovanja med otroki, starši, med sabo, drugimi strokovnimi delavci.

Pouk na daljavo

Sajovic (2006, 5) pojem učenja na daljavo opredeljuje kot vse oblike izobraževanj, kjer sta tutor in učenec prostorsko in časovno ločena. Učenje na daljavo se deli na več generacij. E-izobraževanje zaradi uporabe informacijske in telekomunikacijske tehnologije uvrščamo v četrto generacijo učenja na daljavo.

Učeca se skupnost ni sama po sebi umevna. Na šoli smo ves proces izvajanja pouka na daljavo spremljali navodila Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, Zavoda RS za šolstvo, navodila NIJZ, vodstvo nam je ažurno posredovalo informacije, da smo bili na »terenu« uspešni. Besedna zveza »na terenu« je v teh časih zadobila drugačen pomen, pomeni doma, v učilnicah na daljavo.

Vsak strokovni delavec si je organiziral delovni kotiček, od koder je posredoval strokovno delo ravnateljici, ki je bdela nad delom strokovnih delavcev štiriindvajset ur na dan. Računalnike smo imeli aktivne od jutra do večera, nalagali različna e-gradiva, da so učenci zjutraj dobili vse pripravljeno za naslednji dan pouka.

Smo delovna organizacija, ki nima zapovedanega urnika pošiljanja pošte in sporočil, sporočila nas dosežejo takoj. Ažurnost in hitrost se nam je v teh trenutkih obrestovala. Delamo z najboljčuljivejšo osnovnošolsko populacijo, z otroki s posebnimi potrebami. Specialno rehabilitacijski pedagogi smo dejavni v več smereh. Delujemo v vrtcih, osnovni šoli s prilagojenim programom in na rednih osnovnih šolah kot učitelji dodatne strokovne pomoči, zato smo komunikacijske kanale vzpostavili s šolami, učiteljskimi zbori, kjer opravljamo specialno pedagoško delo.

Fijauž (2011, 16) meni, da uporaba IKT pri poučevanju in učenju zahteva spremenjeno vlogo učitelja zaradi drugačnih pristopov pri poučevanju. Z navodili, ki jih je podal ZRSS, smo uvideli, da svoja gradiva uspešno individualno prilagajamo, ozirajoč se na potrebe in stiske otrok. Za potrebe povratnih informacij smo z anketiranjem staršev pridobili informacije o poteku pouka na daljavo in si zastavili smernice za nadaljnje delo.

Otroci niso navajeni takšnega poglobljenega šolanja z IKT opremo, pomoč njim in staršem je potekala z veliko razumevanja in medsebojnega spodbujanja. Glede na zakonodajna določila, da otrok ne sme biti imetnik poštnega naslova do trinajstega leta, smo »izkoristili« starše in z njimi navezovali pristne stike, da smo lažje pristopali do otrok. Pristnost stikov se bo najverjetneje izkristalizirala v prihodnje, ko bomo sedli v šolske klopi, odnosi pa so se v tem času nadgradili. Otroci, ki ni bil navajen vprašati za nasvet preko elektronske pošte, se je te komunikacije počasi priučil. Uporabljali smo telefone in telefonsko sporočanje. Naše delo je bilo usmerjeno na takojšnjo vzpostavitev komunikacijskih kanalov z otroki, pa najsi gre za Viber, Skype ali druge spletne povezave.

Strokovne delavke dodatne strokovne pomoči smo za medsebojno komuniciranje oblikovale e-povezavo, kjer smo trikrat na teden podajale mnenja, izmenjavale informacije, se potolažile, ko je bilo treba. Veliko časa smo namenile reševanju težav učencev, ki so si v tem času izbrali način »nevidnega« komuniciranja in niso želeli biti odzivni; želeli so se izogniti informacijam o opravljenih nalogah.

Internet je sicer idealno mesto za tiste, ki lažje komunicirajo neosebno. Gorjan (2016, 42) meni, da družbeno anksiozni ljudje uporabljajo medij, kot je internet, za razkrivanje resničnega jaza. Komuniciranje preko interneta je bilo pisano na kožo tistim učencem, ki neradi komunicirajo iz oči v oči. Ti učenci so pokazali velik interes za reševanje nalog preko spleta.

Družine in pouk na daljavo

Po Čačinovič Vogrinčič (1992, 105) družino tvorijo dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje, jih povezujejo skupna pravila, norme in vrednote. Avtorica pove, da odnose v družini odraža in določa relativno trajna struktura odnosov in vlog, v njej se oblikujeta zanjo značilna struktura moči in način vodenja, izoblikuje se trajna mreža komunikacij in status vlog posameznih družinskih članov v njej, vloge pa se diferencirajo glede na delitev dela, razlikujejo se tudi čustveni odnosi med člani.

Avtorica pove, da je družina konfliktna skupina, da se vedno sooča z nalogo, rešuje konflikte, bodisi skupaj, v dogovarjanju, sporazumevanju, ali v spopadu, boju, drug proti drugemu. Strokovne službe na šolah se v teh časih soočajo z vrsto težav ali potreb, ki so se pokazale v posameznih družinah. Zaupanje do strokovnega delavca in šole tukaj premaguje mnoge ovire. Konflikti, ki se lahko pojavijo v družinah v času izolacije, so nam lahko nevidni in neslišni, a vseeno obstajajo. Pristop k družinam in reševanje družinske problematike je otežkočen. Na šoli je bila vseskozi prisotna skrb za socialno občutljive družine, za reševanje kakršnekoli zaznane problematike. Spoznanje, ki je v akcijo nabave računalnika za otroka postavilo strokovno delavko šole in razredničarko, je bilo, da nimajo vsi otroci računalnika. Tako je z zbiralno akcijo računalnikov šola omogočila, da je vsak otrok dobil pristop k nujnemu načinu komuniciranja, da so vsi otroci opravljali šolsko delo na domu.

Nevrologi potrjujejo pozitiven vpliv IKT na možgane (Zavašnik, Erčulj in Ažman, 11), vendar tudi opozarjajo, da je odločilen dejavnik strokovni delavec, ki mora takšen pouk skrbno načrtovati, ga usmerjati v učenje, ne pa v tehnologijo. Prav pri tem smo bili na preizkušnji: kako čim bolj kakovostno organizirati, pripraviti in predstaviti učno snov, da bo otrok najbolje napredoval; da v procesu učenja ne bo breme družine, da bodo vse dejavnosti usklajene z vzgojno-izobraževalnim zavodom.

Priprav vsebin smo se lotili z vso vnemo, si pomagali s spletnim naborom strokovnih gradiv, učbenikov in lastno angažiranostjo, saj smo prispevke in gradiva avtorsko ustvarjali. Nastala je cela zbirka uporabnih gradiv. V času pouka na daljavo se je primerilo, da so strokovni delavci priskočili na pomoč pri urejanju učnega kotička otroku na domu, tako da so lahko vsi otroci šole imeli primeren učni prostor. Hkrati je vodstvo s svetovalno službo poskrbelo za humanitarno pomoč ogroženim družinam in jim olepšalo košarico življenjskih potrebščin čez praznike.

Varuh človekovih pravic Peter Svetina (v Kuralt 2020) je poudaril, da je treba poskrbeti za najšibkejše, da se zaradi različnih okoliščin gotovo povečujejo razlike med otroki in njihovim dejanskim dostopom do izobraževanja, do uspešnosti izobraževanja. V Zvezi Aktivov svetov staršev (prav tam) so objavili anketo, ki jo je izpolnilo 15.000 staršev. Starši so najpogosteje izpostavili velike razlike pri dostopu, poznavanju, obvladovanju tehnologije, velike obremenitve staršev. Menijo, da je potrebna tudi podpora učencem, da prepoznajo pouk na daljavo kot trenutno šolsko delo, in ne kot počitnice (prav tam). V prihodnjih dneh ne bomo govorili samo o osvajanju šolske snovi, temveč tudi o preverjanju in ocenjevanju znanja.

Šolanje na daljavo

V Sloveniji je bilo v šolskem letu 2002/2003 po podatkih Zavoda MIRK prvič na daljavo izvedeno preverjanje znanja učenke 3. razreda, ki se je nahajala v Tam-

pi, ZDA. Preverjanje znanja je potekalo tako, da je slovenska učiteljica na daljavo preko elektronske pošte poslala teste in vprašanja na Univerzo v Tampi. Na ta način je deklica pridobila končno oceno, v kateri se je upoštevala njena dejavnost preko omrežja, saj sta v projektu skupaj sodelovali dekličina matična učiteljica in učiteljica, ki je deklico poučevala na daljavo.

Izkušnje strokovnih delavcev

Pouk na daljavo, v katerem smo se znašli vsi strokovni delavci v času epidemije, je sprožil raziskovanja, učenje, pripravo didaktičnih gradiv, uporabe programov najrazličnejših ponudnikov. Učitelji smo se čez noč prelevili v polnočne raziskovalce, pripravljali gradiva za učence. Med delom so se pojavljali vedno novi izzivi sestavljanja pouka na daljavo.

Pouk je sprožil najrazličnejša mnenja, opazne so bile tudi stiske in vprašanja o dolgotrajnosti procesa in posledic, ki jih izolacija prinaša. V svoji profesionalnosti gotovo vedno bolj pogrešamo vrvež otroških razredov, nasmejane obraze in mladostniške vragolije. V strokovnem smislu občutimo veliko praznino stikov.

Kako nad stisko otrok?

S profesionalno naravnostjo smo ves čas izvajanja pouka na daljavo razgrinjali vprašanja o stiski otrok, ki gradiv ne razumejo, ne zmorejo razumeti, ne dohajajo in so v rednih šolskih programih neodzivni. Timsko delo, povezovanje in medosebna diskusija so nam pomagale videti opisane težave z več vidikov. Reševali smo jih skupaj, spet vsak posamezno, v sodelovanju s strokovno službo, vodstvom, starši.

Vsekakor je zaupanje tisto, ki premika meje pri otrocih. Zgrajeno zaupanje pomeni, da ti otrok v tem času zaupa težave in jih premaguje s pogovorom, risbo, klepetom, pesmijo, razvedrilno dejavnostjo, sproščanjem. Pri pouku smo zato uporabljali različne metodično didaktične pristope in jih vkalupljali v razne predstavitvene izdelke (videoposnetki, power point prezentacije, wordova besedila, Kahoot kviz ...). Pouk smo popestrili s petjem, plesom, gibalnimi vajami, lutkami, smehom, zgodbicami.

Med strokovnimi delavci so se spletale vezi sodelovanja, pomagali smo si z deljenjem gradiv, medpredmetnim povezovanjem, nasveti in reševanjem elektronskih težav in zagat. V redni pouk smo vnašali takojšnje povratne informacije in pohvale otrokom za opravljeno delo ter plemenitili učno vzgojne vsebine s sprostitevni dejavnostmi, dejavnostmi za ustvarjalno preživljanje prostega časa, nasveti za sproščanje, relaksacijo, z nasveti za zmanjševanje anksioznosti ...

Sodobno razumevanje učenja izhaja iz štirih značilnosti in ga po Zavašnik in Erčulj (v Zavašnik, Arčnik in Erčulj 2015, 9) označujemo kot KSUS učenje (po Dumont, Instance in Benavides):

- Konstruktivno: učenci znanja ne sprejemajo od zunaj, ampak ga izgrajujejo v procesu osmišljanja svojih izkušenj.

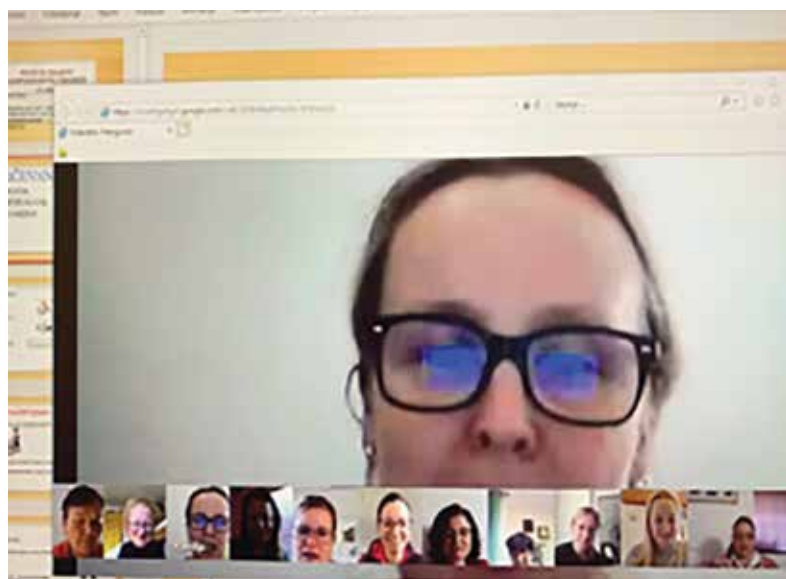
- Samoregulirano: uspešnejši so tisti učenci, ki obvladujejo samoregulacijo, ki znajo učinkovito organizirati svoj čas za učenje, si sami postavljati cilje, z ustreznim vodenjem je možno samoregulacijo učencev izboljšati.
- Umeščeno: kakovosten proces učenja dokazano vedno poteka v interakciji z družbenim kulturnim kontekstom ter v sodelovanju z njim.
- Sodelovalno: učinkovito in uspešno učenje ne poteka v izoliranem kontekstu, ampak v sodelovanju z drugimi učenci, drugimi ljudmi, sredstvi in tehnologijo. Avtorici menita (prav tam), da je usvajanje znanja uspešno ob potrebnih ustreznih odnosih, pogajanjih, prepričevanjih.

Vsled zgoraj napisanega vidimo vzporednice s poukom na daljavo v času »korona krize«. Učenci s posebnimi potrebami so osmislili svoje izkušnje skozi konkreten material in prikaze, ki so jim bili posredovani v procesu sprejemanja informacij na daljavo. Izkušnje so posredovali učiteljem in se o njih pogovarjali, imeli so možnost štiriindvajseturnega komuniciranja z učiteljem predmeta ali razrednikom.

Nekaj težav se je pojavilo pri samoregulaciji učenja, predvsem v organizaciji časa za učenje. Nekateri otroci so potrebovali pomoč v obliki slikovnih urnikov, napisanega poteka organizacije dneva in ur učenja. Tako so varneje pristopali k procesu učenja. Strukture pouka, kot so jo bili navajeni v času pred izolacijo, zdaj ni bilo. Treba je bilo vzpostaviti komunikacijsko pot med otrokom in starši, ki je pomagala urejevati organizacijo časa in učenje otroka. Delo je potekalo sprotno, da ne bi prišlo do kopičenja snovi, nepredelane snovi in nerazumevanja snovi. Otroci so pri tem potrebovali pomoč pri razlagi formul in dejstev v obliki miselnih vzorcev, videposnetkov, risanja, predstavljanja s kartončki. Mnogo aktivnosti strokovnih delavk na področju mobilne specialpedagoške pomoči je potekalo dnevno s komunikacijo po telefonih, e-pošti, Vibru, Skypu; komunicirale smo o načinih pomoči na daljavo: o načinu razlage izdelave nalog, načinih zapomnitve podatkov, načinov učenja in sprostitev otrok, razbremenitvi otrok in staršev.

Kakovosten proces učenja je bil izveden ob sodelovanju vseh deležnikov v procesu. Ključna točka so bile povratne informacije. Če ni bilo takojšnje povratne informacije o delu otroka doma, si jo je moral strokovni delavec sam poiskati na že prej omenjene načine. S samoaktivacijo smo pomagali otrokom. Ažurno in hitro, da je lahko bilo tudi učinkovito.

Z namenom preverjanja kakovosti delovanja pouka na daljavo smo izvedli tudi anketo med starši. Rezultati so pokazali, da pouk na daljavo dobro poteka, da starši pridobivajo povratne informacije, da so z načinom poučevanja zadovoljni. Pogrešali pa so pristni stik, ki ga pri prenosu med elektronskim komuniciranjem ni.

E-konferenca strokovnih delavk mobilne službe z vodstvom šole

Družbeno-kulturni kontekst, v katerem se nahajajo naši učenci, je treba poznati, še posebej v času krize, ki traja. Za načrtovanje pouka planiramo in smo pozorni na tiste posebnosti in individualne specifičnosti otrok in družin, ki jih drugače z nepoznavanjem situacije ne bi mogli zajeti in jim posledično ne bi mogli pomagati (specifične učne zmožnosti otrok, bralnorazumevalne sposobnosti otroka, razumevanje navodil, specifičnosti nevrotipičnih otrok).

Sodelovalno učenje ne poteka v izoliranem kontekstu. Pri pouku na daljavo se je opazilo, da je sodelovanje ključnega in izključnega pomena. Brez odziva otrok in staršev bi bilo učenje namenjeno samemu sebi. Ali še nižje gledano – komunikaciji strokovnega delavca z napravo. Tako pa se je situacija improvizirane šole in učilnic lahko preselila v vsak dom, na vsak računalnik in na vsak telefon.

Motivacija za učenje, poučevanje, motiviranost za delo

Nekateri otroci iz socialno šibkejših okolij so dobili možnost posodobitve komunikacijskih kanalov z računalniki, da so lahko izvajali učenje. Takšnega otroka je bilo pred tem treba motivirati za delo, da je videl smisel šolskega dela na daljavo.

Ko učenci doživljajo z didaktičnimi dejavnostmi pozitivna čustva, so bolj motivirani za delo. Po Boekaertsu (v Zavašnik, Arčnik in Erčulj 2015, 10) zasledimo, da negativna čustva učence odvrnejo od učenja. Po avtorju beremo, da kadar se učenci počutijo zmožne narediti tisto, kar od njih pričakujemo, se motivacija izboljša; lahko sklepamo, da se je motivacija otrokom ob pridobitvi računalnikov za delo na daljavo izboljšala. To bomo lahko ugotovili v naslednjih dneh.

Sprotno učenje strokovnih delavcev in vodstva

Po Southworthu (v Koren 2007, 105) je pomemben splet družbenih okoliščin, v katerem učenje poteka. Navaja, da se je bistveno pogovarjati z drugimi, kajti pogovor spodbuja analizo, refleksijo in reorganiziranje znanja ter učencem omogoča, da se ozrejo na lastno učenje in ga povežejo s predhodnimi izkušnjami in spoznanji. Časa za analizo učenja na daljavo bo prav gotovo dosti po koncu šolskega leta. Prej se bomo ukvarjali s strokovnimi izzivi preverjanja, ocenjevanja znanja in zaključevanja ocen.

Kaj pogrešajo otroci in mladostniki v času preventivnih ukrepov?

Druženje s sovrstniki je v obdobju odraščanja pomembno za mladostnikov razvoj. To sedaj ni mogoče. Viltušnik (2020) nas poziva, da z mladostnikom vzpostavimo odnos zaupanja, da smo do njega odprti in iskreni. Mladostnik nas potrebuje, potrebuje starše, čeprav tega včasih ne pokaže. Viltušnik (2020) daje napotke za delovanje v času izolacije: pogovarjamo se o nastali situaciji, ohranjamo dnevno rutino. Pove, da nam bodo najstniki in mlajši odrasli morda pomagali pospravljati, se igrati z mlajšimi sorojenci, pripravljati obroke in opravljati druga opravila med karanteno. Če se mladostniki počutijo cenjene, s tem zmanjšujemo tesnobo. Priporoča, naj se mladostniki držijo šolskega urnika, naj vstajajo zjutraj in hodijo spat ob običajnih urah, obroki naj bodo vsak dan ob istem času. Pove tudi, da to pomaga vzdrževati občutek kontrole nad življenjem in preprečuje nastajanje depresivnosti, apatičnosti ali anksioznosti. Hkrati nas poziva, da sprejmemo mladostnikovo stisko. Želi, da jih podpiramo pri učenju na daljavo, pri čemer pomaga tudi humor.

Mikuš Kos (2019, 18) meni, da je glede na to, da vrste dejavnikov tveganja ne moremo odpraviti (nasilje, vojne, ekološke katastrofe, revščino), za varovanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov osnovnega pomena usmeritev v varovalne dejavnike in psihično odpornost.

Kako reševati težave v času ukrepov?

Strokovnjaki poudarjajo postavitve urnikov, aktivnosti, vseh ritualov, ki nam dajejo varnost. Prav tako poudarjajo odhod na zrak v naravo. Želijo, da si vsi osmislimo dan z aktivnostmi, da omejimo gledanje TV, čas na spletu, da poskrbimo tudi za humor.

Strokovni delavci smo tudi mame, očetje, družinski člani

Z vzpostavitvijo rutine dela pouka na daljavo je v družinah strokovnih delavcev delo in izvajanje pouka na daljavo postavljalo nova poglavja. V učnem okolju učitelja so se ponekod porajali izzivi delitve računalnikov za delo, iskanje mirnega prostora za

snemanje prispevkov, opravljanja gospodinjskih opravil in službenih dolžnosti.

Strokovni delavci smo različnih starostnih obdobj. Mlajši z vrtčevskimi otroki, starejši z osnovnošolskimi učenci in srednješolsko populacijo, spet drugi z odraslimi otroki in pred vstopom v tretje življenjsko obdobje. Vsak se je na svoj način moral organizirati, si vzpostaviti lasten red in družinsko rutino, da je delo lahko nemoteno potekalo. O obremenjenosti naprav ne izgubljam besed.

Pouk na daljavo je prinesel mnogo reševanj zagat in iskanja novih poti poučevanja. Prinesel je oplemenitenje medosebnih odnosov, novih spoznanj do otrok, staršev. Okrnjena nam je bila svoboda gibanja, spoznali smo, kako jo lahko cenimo in da ni samoumevna. Prikrajšani smo bili za socialne stike. Uvideli smo, kako pomembna je človeška bližina, druženje in medosebni odnosi, medsebojno sodelovanje.

Za Gruden (2004, 31) je pomembno, da ima človek v družini možnost, da čuti tisto, kar čuti, da si čustva razjasni in jih z družinskimi člani predela. Če otrok v družini nima pravice do svojih čustev, začne ta čustva skrivati pred družino, kmalu jih bo skrival pred sabo, ne bo jih mogel več razbrati in se z njimi spoprijeti. Zato je v času pouka na daljavo v tej krizni situaciji toliko bolj pomembno, da se z otroki pogovarjamo o počutju, stiskah in jih spremljamo.

Spoznanja, ki nam jih prinaša virus, bogatijo nas in naše prihodnje rodove. Hočeš ali nočeš bo virus med nami, vse dokler ne bo človeški faktor iznašel zdravila, cepiva zanj. Do takrat pa se poskusimo čim bolj udobno in strokovno umestiti v nastalo situacijo.

Viri:

- Čačinovič-Vogrincič, G. (1992): *Psihodinamski procesi v družinski skupnosti*. Ljubljana: Advance.
- Čačinovič-Vogrincič, G. (1998): *Psihologija družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Fijauž, M. (2011): *Uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij pri pouku športne vzgoje*. Ljubljana: Fakulteta za šport. ULJ: diplomsko delo.
- Gorjan, G. (2016): *Komuniciranje, ustvarjanje odnosov in identiteta posameznika v spletnih skupnostih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. ULJ: magistrsko delo.
- Gruden, S. (2004): *Zdravi sorojenci v družini, ki imajo otroka z motnjami v duševnem razvoju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. ULJ: magistrsko delo.
- Koren, A. (2007): *Ravnateljstvo. Vprašanja o vodenju šol brez enostavnih odgovorov*. Koper: Fakulteta za management.
- Kural, Š. (27. marec 2020): *Šolanje na daljvo deluje, a ne odlično*. Dostopno na: <https://www.delo.si/novice/slovenija/solanje-na-daljavo-deluje-a-ne-odlicno-292971.html>
- Mikuš Kos, A. (10. oktober 2019): *Šola in duševno zdravje*. Dostopno na: <http://www.solafilma.si/sl/objava/sola-dusevno-zdravje>
- Sajovic, P. (2006): *E-izobraževanje*. Ljubljana: Fakulteta za matematiko in fiziko. ULJ: diplomska naloga.
- Tušak, M. (2020): *Psihologija ljudi v pogojih izolacije ter razlike pri otrocih*. Dostopno na: https://www.mojeznanje.si/Webinarji/Psihologija_ljudi_v_pogojih_izolacije_ter_razlike_pri_otrocih/
- Viltušnik, V. (2. april 2020): *Podpora mladostniku v času korona krize*. Dostopno na: <https://www.ossecovlje.si/2020/04/02/podpora-mladostniku-v-casu-koronavirus-krize/>
- Zavašnik, Arčnik M. in Erčulj J. (2015): *Izbrana poglavja iz vodenja v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- Zavod MIRK (2019): *Učenje na daljavo*. Dostopno na: <http://www.mirk.si/snd/primeri%20IND.html>

Fakultete so zaprle vrata – kaj pa zdaj?: izkušnja izobraževanja na daljavo na University of Amsterdam

Ajda Flisar, študentka 2. letnika psihologije na Univerzi v Amsterdamu (UVA)

V času korona virusa so bile fakultete primorane zapreti vrata in se obrniti na alternativne metode učenja od doma. Učenje na daljavo zahteva veliko sprememb v načinu podajanja znanja, učenja in preverjanja znanja. V danih razmerah se fakultete na spremembo prilagajajo po svojih najboljših močeh. Cilj fakultet je izogniti se študijskemu zamiku in poučevanje izvesti čim bolj učinkovito. Za Univerzo v Amsterdamu veliko sprememb ni bilo potrebnih, saj je bilo učenje z uporabo tehnologije že zelo dobro vzpostavljeno. Vseeno se je bilo težko soočiti z ocenjevanjem na daljavo, kajti največji zalogaj za profesorje in hkrati tudi študente predstavlja izvedba izpitov. Iz prve roke je predstavljen pristop tuje univerze k učenju na daljavo v času korona virusa.

Ključne besede: učenje na daljavo, tehnologija, Nizozemska, korona virus

Uvod

Verjetno si je že marsikateri študent v sanjah zaželel, da bi se študij izvajal brez njegove prisotnosti na predavanjih in napornih ustnih ter pisnih izpitov na fakulteti. Do nedavnega bi taka situacija bila nepojmljiva, vendar pa nas je korona virus postavil v čas, ko tradicionalno poučevanje ni več izvedljivo. Čeprav je sprva izgledalo, da je sistem postavljen na glavo, pa ideja o učenju na daljavo ni nova, saj je že leta 1840 v Veliki Britaniji Isaak Pitman s študenti imel prvi dopisovalni tečaj, ustanovitev univerze v Londonu 1836. leta pa je pomenila začetek izobraževanja na daljavo v visokem šolstvu. Začetki sicer niso dovoljevali sinhrono dvosmerne komunikacije, vendar pa je razvoj moderne informacijske in telekomunikacijske tehnologije v začetku 90. let omogočil sinhrono interakcijo med študentom in tutorjem (Sajovic 2006).

Učinkovitost učenja na daljavo na primeru Univerze v Amsterdamu

Pod pojem učenja na daljavo spadajo vse oblike izobraževanja, kjer sta profesor in študent/dijak prostorsko in časovno ločena. Učenje na daljavo temelji na uporabi informacijske in telekomunikacijske tehnologije, ki omogoča (sinhrono) interakcijo med tutorjem in učečim na daljavo (Sajovic 2006). V 21. stoletju je učenje na daljavo postalo uspešno dopolnilo klasičnemu učenju. Ya Ni (2018) v svoji raziskavi ugotavlja, da je uspeh študija glede na oceno neodvisen od načina poučevanja. Pri študiju na daljavo se je pokazala večja vztrajnost predvsem pri raziskovalnem delu, prav tako je povečana kvaliteta in kvantiteta interakcije. Garrison (2010) trdi, da pri študiju na daljavo z

vidika perspektive dostopnosti udeleženci ohranjajo vključenost v učečo se skupnost glede na lasten izbor časa in prostora. Pravi, da se študij na daljavo pokaže kot učinkovita reakcija na tradicionalno pasivno in kontrolno naravnano metodo, vendar pa je potrebno posebno pozornost posvetiti izpolnjevanju ciljev izobraževalne izkušnje. Pri tem je potrebno strukturirati in sistematizirati interakcijo, ki bo sledila višjim taksonomskim ciljem in omogočila raziskovanje idej, kritični pristop in analizo ter kvalitativno povratno informacijo.

Na Univerzi v Amsterdamu sem se z delom na daljavo srečala že takoj na začetku, ko sem zaradi oddaljenosti lahko sprejemne izpite opravljala na daljavo preko interneta. Univerza v Amsterdamu za ocenjevanje uporablja platformo TestVision, ki jo je razvila nizozemska izobraževalna agencija Teelen (Vir 1). Omenjeno platformo v veliki meri poleg drugih univerz, kot je Univerza v Maastrichtu, uporabljajo tudi znane multinacionalke, kot je Robbo Bank, in zdravstvene ustanove, kot je Univerzitetna bolnišnica Utrecht (Vir 2). Pri vpisu na univerzo sem prvi sprejemni izpit opravljala prav preko platforme TestVision, kjer sem preko kame-re komisiji najprej potrdila svojo identiteto in jim nato preko spletne kamere omogočala neprestan dostop do mojega okolja, kjer sem opravljala izpit. Pred izpitom sem podpisala izjavo, da bo v primeru odpiranja drugih zavihkov na računalniku ali če se v mojem kadru pojavi druga oseba moj sprejemni izpit neveljaven in ga ponovno lahko opravljam šele naslednje leto. Poleg sprejemnih izpitov se na Univerzi v Amsterdamu tudi vsi ostali izpiti opravljajo digitalno. Večina izpitov poteka v izpitnem centru univerze, kjer so prostori namenjeni samo ocenjevanju. Izpitni center ima tri izpitne hale, ki omogočajo istočasno pisanje izpita 1500. študentom.

Univerza v Amsterdamu je imela dobre načine digitalnega učenja vzpostavljene že pred začetkom pandemije. Predstavila vam bom digitalne oblike učenja pred korona virusom in nato opisala dodatke, ki so jih uvedli zaradi popolnega zaprtja univerze.

Platforme, ki jih uporablja Univerza v Amsterdamu

Z vidika digitalnosti naša univerza uporablja pet platform, ki se razlikujejo v funkcionalnosti. Platforma Canvas je naša spletna učilnica, ki jo uporabljamo največ, saj tam najdemo gradiva, opise predavanj, skupinska dela, pošto, priprave na praktični del ter oddajanje nalog. Omenjeno platformo v Sloveniji uporablja tudi Ekonomska fakulteta v Ljubljani. Kot poročajo z Ekonomske fakultete ob novi pridobitvi: "V tem obdobju prehajamo na delo v okolju Canvas, ki pomeni korenit kakovostni preskok v zagotavljanju tehnološkega podpornega okolja v skladu s potrebami sodobnega izobraževanja, kar zahteva sodelovanje celotnega kolektiva." (Vir 3). Poleg platforme Canvas za izvedbo izpitov uporabljamo že omenjeno platformo TestVision. Na tej platformi so izvedeni tudi poskusni izpiti ter obvezne tedenske vaje, ki delujejo kot utrditev tedenske snovi in morajo biti oddani do polnoči ob nedeljah. Takšne vaje pripravi profesor za vsak

predmet in vsebujejo vprašanja zaprtega in odprtega tipa. Vaje niso ocenjene, vendar morajo biti oddane, saj se drugače za vsako neoddano nalogo zniža ocena pri izpitu. Tretja uporabljena platforma je Turnitin, ki jo uporabljamo za oddajanje pisnih nalog, ki so del ocene pri predmetu. Naši mentorji naloge pregledajo in nam na isti platformi napišejo komentarje v dveh delih: specifični komentarji znotraj naše naloge ter splošni komentar glede na vsak kriterij posebej. Četrta platforma se imenuje Rooster in se uporablja za urnike. Na naši univerzi je vpisanih približno 31 tisoč študentov, v enem letniku pa povprečno 600 študentov, katerih urnik se zelo razlikuje predvsem od drugega letnika naprej. Zaradi kompleksnih časovnih ter lokacijskih kombinacij je platforma Rooster dobro podprta in vsakemu študentu omogoča vpogled v semestrski urnik s točnimi podatki o vajah, seminarjih, predavanjih in njihovih lokacijah, ki so podprte z zemljevidi. Zadnja platforma se imenuje SIS in se uporablja predvsem za administracijska dela, kot so prijava na izpite, izbirne predmete, izbira skupin, izpis ocen, pritožbe na ocene, plačevanje šolnin in podobno. Digitalnost univerze je podprta tudi z aplikacijami za ios in android sisteme. Platforma Canvas ima samostojno aplikacijo, poleg tega pa je naša univerza ustvarila aplikacijo MyUVA, kjer lahko najdemo tudi vse omenjene platforme kot so Rooster (urniki), SIS (administracija) in druge povezave, kot je na primer univerzitetna knjižnica.

Primerjava z Univerzo v Ljubljani

Razlike, ki sem jih opazila med univerzo v Amsterdamu in univerzo v Ljubljani, zadevajo načine ocenjevanja ter tudi mentaliteto učenja. Na naši univerzi je že pred korona virusom zelo velik delež profesorjev nudil posnetke predavanj. Slaba stran dane možnosti je, da se nato veliko študentov ne odloči priti na predavanje, po drugi strani pa je v tujini veliko študentov, ki so istočasno zaposleni za polovični delovni čas in tako lahko predavanja poslušajo popoldne oziroma glede na razporeditev njihovega urnika. Dobra stran posnetih predavanj je predvsem to, da si lahko predavanje ogledamo še enkrat, ko se učimo za izpit, in tako še enkrat poslušamo razlago v primeru, da je imelo predavanje zelo hiter tempo.

NUJNE PRILAGODITVE V ČASU PANDEMIJE

Z vidika že uvedenega snemanja predavanj naša univerza ni imela velikih težav, ko so se vrata univerz morala zapreti. V času korona virusa tako vsi profesorji posnetke predavanj, ki jih sedaj posnamejo od doma, naložijo na platformo Canvas, takrat ko je na urniku predavanje, potem pa je odvisno od vsakega študenta, kdaj se odloči poslušati predavanja. Posneto predavanje od doma ima tako dva zaslona: predavateljevo sliko in powerpoint s slikovnim gradivom.

Oblike gradiv za učenje

V času študija študenti kupimo vse knjige v univerzitetni knjigarni na kampusu. V času pandemije je univerza pridobila pravice za pdf oblike večine knjig, ki se trenutno uporabljajo, tako da imamo študenti dostop do pdf oblik in se tako lahko učimo od doma tudi v primeru, če je kdo od nas običal v svoji rojstni državi in nima dostopa do tiskanih knjig (Vir 4). Dostop do člankov nam je omogočen preko VPN naslova univerze, tako da lahko od doma s svojega računalnika dostopamo do obsežnega števila člankov v bazah kot so psycINFO, Web of science, google scholar in drugo.

Dodatek, ki ga je univerza uvedla, so forumi na spletni platformi Canvas. Profesorji so odprli forume, tudi posamezne za specifične naloge, kjer lahko študenti postavimo vprašanja in obenem zmanjšamo število elektronskih sporočil, ki se je v času učenja na daljavo pri vseh profesorjih izjemno povečalo.

Pomembna komponenta klasičnega poučevanja je socialna in komunikativna interakcija med študenti in profesorji ali študenti in študenti, saj študenti lahko postavljajo vprašanja, izmenjujejo mnenja ali izrazijo nestrinjanje. Študij na daljavo zahteva prilagoditve predavatelja, saj razlago nadomestijo sinhrona razprava, elektronska sporočila, spletna učilnica in video konference. Učinkovitost takšnih načinov študija je zato z vidika socialne distance v času epidemije velikokrat postavljena pod vprašaj (Cehnar 2020).

Spletne konference

Podobnost med univerzo v Amsterdamu in univerzo v Ljubljani je vzpostavitev spletnih konferenc. Za le-te univerze uporabljajo različne platforme, kot so: Zoom, Cisco Webex, Microsoft Teams, BigBlueButton in podobno. Naša univerza je uvedla uporabo internetnih konferenčnih platform predvsem zato, ker se praktične vaje niso mogle več izvajati. Trenutno za vse praktične vaje, ki potekajo 4–5 tedensko, odvisno od izobraževalnega programa, uporabljamo platformi Zoom in BigBlueButton. Ker praktične vaje zajemajo delo v manjših skupinah, Zoom konferenca poteka s približno osmimi do štirinajstimi prisotnimi študenti. Povezavo do Zoom konference ustvari asistent, ki vodi vaje in pošlje povabilo vsem sodelujočim pred ponedeljkom. Ker je študij na naši univerzi že pred začetkom pandemije od vsakega študenta zahteval dostop do interneta, s tem ni bilo težav in so tudi sedaj prav vsi študenti odzivni. Težavo z wi-fi omrežjem, ki včasih nastopi pri nekaterih posameznikih, velikokrat rešimo z izklopom kamere in vključitvijo mikrofona le v času pogovora. Enkrat na teden se izvajajo Zoom konference tudi za vsak predmet, tako da imajo študenti priložnost profesorju postaviti vprašanja in dobiti dodatno razlago, v primeru ko jo potrebuje več študentov.

Ocenjevanje na daljavo

Ena izmed največjih težav, s katerimi se spopadajo slovenske fakultete, je zagotovo izvedba izpitov, z namenom, da pri študentih ne bi prišlo do velikega zamika v urniku njihovega programa. Študenti cenijo, da fakultete po najboljših močeh poskušajo usklajevati alternativne možnosti ocenjevanja, vendar pa se moramo zavedati, da takšno ocenjevanje prinese nekaj dobrih ter slabih posledic. Na naši univerzi je bilo potrebno uvesti veliko sprememb glede izvedbe izpitov, vendar pa je že vzpostavljen sistem TestVision razmere olajšal. Ker ima vsak študent že naloženo platformo TestVision na svojem računalniku, bi se lahko vpisal v platformo in od doma reševal izpit. V izogib goljufanju se izpiti izvajajo pod strogim nadzorom, zato je sedaj največje vprašanje, kako opraviti izpite na pošten način, tako da bo kljub razmeram študent ocenjen primerno znanju. V danih razmerah je težko zagotoviti vpogled v okolje prav vsakega izmed študentov, medtem ko opravlja izpit na daljavo. Nadzorniki imajo naslednje možnosti: nadzor s pomočjo kamere, nadzor z mikrofonom, delitev zaslona, kaznovanje plagiatorstva ter časovna omejitev. Težava nastane v primeru velikega števila študentov, ki istočasno opravljajo izpit, saj nadzor preko delitve zaslona predstavlja veliko tehnično breme. Za mnoge univerze je istočasen nadzor zaslonov dvestotih študentov prezahtevna naloga. Kakšne so torej alternative?

Nekakšen nadzor med pisanjem izpitov mora biti uveden, vendar pa se veliko lahko stori z vidika vsebine ocenjevanja. Ena izmed ustreznih potez je preoblikovanje izpita, ki vsebuje zgolj esejske tipe vprašanj. To seveda ni možno pri nekaterih študijskih programih, ki temeljijo na računskih operacijah, kot na primer matematika. V primeru, da je preoblikovanje možno, profesorji ukinejo vprašanja zaprtega tipa in izpit izvedejo z odprtimi vprašanji, ki jih lahko še dodatno izboljšajo. V kolikor so esejska vprašanja zasnovana v problemsko postavljeni obliki, študentje nimajo časa iskati odgovorov v zapiskih, saj vprašanje zajema več delov snovi, odgovor pa kompleksno razumevanje snovi na višji taksonomski ravni. Pri esejskem tipu vprašanj je hkrati pomembno zagotoviti dober nadzor glede plagiatorstva, saj si študenti med seboj lahko izmenjujejo odgovore na socialnih omrežjih, kot je facebook, ali pa dele odgovorov kopirajo z interneta ali iz učbenika.

Opisan posodobljen pristop nadzora v času izpitov so izbrali na našem oddelku na univerzi v Amsterdamu. Izpit po navadi sestavlja 30 zaprtih vprašanj in 5 odprtih vprašanj, za katere imajo študenti na voljo eno uro in pol. Izpite so zdaj preoblikovali tako, da so ukinili zaprta vprašanja in povečali število esejskih vprašanj. V normalnih pogojih je bilo vedno dovolj časa za mirno reševanje izpita, vendar pa so v trenutnih razmerah dodali še eno spre-

membo. Skrajšan čas pisanja izpita je tako še ena možnost, s pomočjo katerega so zagotovili zmanjšano uporabo zunanjih materialov. V primeru, da ima študent zelo malo časa za vsako vprašanje, bo le-ta bolj pogosto odgovoril na osnovi usvojenega znanja, saj se zaveda, da bi bilo iskanje odgovorov potrata časa, ki eksponentno narašča. Po navadi je škoda dosti večja, če študent nima časa dokončati pisanje izpita, kot če odgovarja le na osnovi svojega znanja in brez točnih odgovorov, ki so lahko navedeni v literaturi. Platforma TestVision omogoča tudi prikaz vsakega vprašanja posebej, zato so na univerzi dobro izkoristili to možnost in uvedli še eno omejitev med pisanjem izpitov. Ukinili so prehod med vprašanji, tako da študenti niso več imeli možnosti prehoda med vprašanji in izboljševanja v primeru preostanka časa. To pomeni, da se v trenutku, ko študent želi prebrati naslednje vprašanje, na prejšnje ne more več vrniti.

Kako naprej?

Vse dane omejitve sprejete s strani komiteja za ocenjevanje so bile narejene z namenom, da se kljub danim razmeram omogoči pravičen način ocenjevanja ter nadaljevanje študija. Poleg vseh sprememb poučevanja je univerza pripravila tudi napotke, kako se lažje lotiti dela od doma, saj se zavedajo, da so dane razmere veliko posameznikom učenje postavile na glavo (Vir 5). Menim, da je univerza v Amsterdamu vzpostavila kvaliteten način izvajanja izpitov v času epidemije, saj se kljub prilagoditvam izvajajo na visokem nivoju, ki ga je univerza postavila in zagotavljala v preteklosti. Poleg tega so izpiti z le esejskimi vprašanji študente spodbudili k učenju z boljšim razumevanjem snovi in z manj učenja na pamet. Pri esejskih vprašanjih se redkeje zahteva faktografsko znanje, zato je tudi z vidika doseganja višjih taksonomskih ravni

boljše, ko vprašanje zajema letnico in koncept, ki ga je v odgovoru potrebno razložiti in podkrepiti na osnovi primera. Zavedati se moramo, da je pri veliko naravoslovnih programih to skoraj nemogoče, vendar pa takšne alternativne oblike vprašanj odstopajo od klasičnih oblik in v možganih vzpodbujajo pozitivne procese in povezave. Kljub razmeram profesorjeva vloga še vedno ostaja zelo pomembna. V primeru učenja bo profesor še vedno imel eno izmed najpomembnejših vlog v procesu pridobivanja znanja, čeprav se lahko le-ta spremeni v vlogo izobraževalnega katalista oziroma navigatorja (Volery in Lord 2000). Navsezadnje pa bomo odprti novim priložnostim, kajti znašli smo se v drugačnih razmerah, ki imajo velik potencial za tehnološki razvoj, zato je izvlecimo kar se da in se naučimo novih tehnik poučevanja.

Viri:

- Cehnar, J. (2020): Študij v času koronavirusa: Fakulteta je oddih za možgane. Dostopno na <https://www.vecer.com/studij-v-casu-koronavirusa-fakulteta-je-oddih-za-mozgane-10156428>
- Garrison, D. R. in Cleveland-Innes, M. (2005): Facilitating Cognitive Presence in Online Learning: Interaction Is Not Enough. *The American Journal of Distance Education*, let.19 (št.3): str.133-148.
- Sajovic, P. (2006): E-izobraževanje. Dostopno na <https://lokar.fmf.uni-lj.si/www/osebno/OpravljenDiplome/PolonaSajovic-diploma.pdf>
- Volery, T. in Lord, D. (2000): Critical success factors in online education. *International Journal of Educational Management*, let. 14 (št.5): str. 216-223.
- Vir 1: Teelen: maakt wijzer (2020): About Teelen. Dostopno na <https://www.teelen.nl/over-ons/over-teelen/>
- Vir 2: TestVision: Toest wijzer (2020): About TestVision. Dostopno na <https://www.testvision.nl/en/>
- Vir 3: EFNet portal (2019): Razvojno pedagoška in raziskovalna konferenca Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani. Dostopno na <https://efnet.si/2019/04/razvojno-pedagoska-in-raziskovalna-konferenca-ekonomsk-fakultete-univerze-v-ljubljani/>
- Vir 4: University of Amsterdam (2020): Library services during corona. Dostopno na: <https://uba.uva.nl/en/news/corona-virus/library-services/library-services.html>
- Vir 5: University of Amsterdam (2020): Studying at home during the corona crisis. Dostopno na <https://student.uva.nl/en/content/az/studying-at-home-during-the-corona-crisis/studying-at-home-during-the-corona-crisis.html#Tip-stick-to-your-usual-routine>
- Ya Ni, A. (2018): Comparing the effectiveness of classroom and online learning: teaching research methods. *Journal of Public Affairs Education*, let. 19 (št.2): str. 199-215.

TMS TEHNIŠKI MUZEJ SLOVENIJE

- ⚙️ DNEVI ZNANOSTI IN TEHNIKE
- ⚙️ DELAVNICE PRILAGOJENE UČNIM NAČRTOM
- ⚙️ PROGRAMI ZA VRTCE, NADARJENE UČENCE IN DIJAKE
- ⚙️ POIZKUSI NIKOLE TESLE IN DEMONSTRACIJE
- ⚙️ TEHNIŠKI, NARAVOSLOVNI IN KULTURNI DNEVI
- ⚙️ DELAVNICE NA VAŠI ŠOLI

Z raznolikimi programi in bogatimi izkušnjami bomo zagotovo popestrili in dopolnili vaše učne ure!

www.tms.si
programi@tms.si

Pomagaj škratu: škatla pobega za osnovnošolce

Maja Jakovac, profesorica matematike, OŠ Franca Rozmana Staneta Maribor

Soba pobega je vrsta zabavne, detektivske igre, ki poteka v določenem (zaklenjenem) prostoru. Igralci morajo s pomočjo predmetov in namigov rešiti uganke in odkleniti vse ključavnice in tako »pobegniti« na prostost. Skozi igro jih vodi sodelovanje, poslušanje in usklajena komunikacija. V članku je predstavljen primer takšne igre v pomanjšani različici, ki je primerna za v šolsko učilnico. To je »škatla pobega«, ki združuje vse elemente sobe pobega, le da se celotna igra dogaja v udobju učilnice.

UVOD

Po svetu postajajo vse bolj popularne tako imenovane sobe pobega, kjer se morajo člani ekipe, ki so zaklenjeni v sobo, spretno spopasti z raznovrstnimi ugankami, odkleniti vse ključavnice in se v najkrajšem možnem času rešiti na prostost. Tudi sama sem se navdušila nad takšnim načinom igre. Do sedaj sem obiskala 8 takšnih sob. Prišla sem na idejo, da bi podobno izkušnjo rada pričarala tudi svojim učencem in elemente sobe pobega prenesla v učilnico. Ker smo v šoli omejeni s prostorom, prava soba pobega ni prišla v poštev. Pripravila sem lahko le nekaj, kar je prenosno in manjše kot prava soba. Tako je nastala »škatla pobega« (v nadaljevanju škatla) z naslovom »Pomagaj škratu«.

IDEJA

Najprej sem iskala ideje za naloge, ki bi jih lahko oblikovala tako, da imajo za rešitev neko geslo. Nato sem poiskala in kupila primerne škatle in ostale predmete. Ključno vlogo pa imajo ključavnice. Izbrala sem čim več različnih: dve štirimestni številčni, eno trimestno številčno, eno štirimestno črkovno in dve ključavnici na ključ.

Ključavnice

REŠEVANJE

V nadaljevanju bom opisala rdečo nit reševanja škatle. Na začetku je pred učence postavljena velika lesena škatla, mala skrinjica iz lepenke in list z navodili, ki pravi:

NAVODILA ZA IGRO

Pred tabo je igra, imenovana škatla pobega. Tvoja naloga je, da odkriješ kodo za odklepanje ključavnice in raziščeš notranjost škatle. Nato s pomočjo predmetov, ki so ti na voljo, reši uganke in odkleni vse ostale ključavnice. Na koncu te čaka presenečenje 😊. Med reševanjem ne uporabljalj sile in ničesar ne trgaj. Za pomoč imaš svinčnik, s katerim si lahko zapisuješ na prazen list.

Zaprta škatla

Ko so učenci prebrali navodila, so si ogledali škatlo iz vseh strani. Na pokrovu so prebrali škratovo sporočilo, ki pravi:

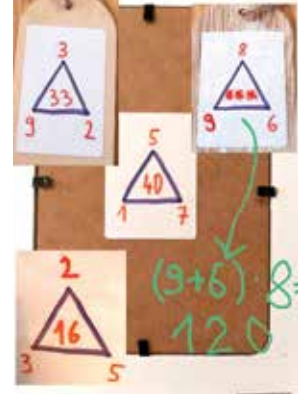
»Pozdravljen prijatelj. Ali te lahko prosim za pomoč? Izgubil sem svoje sani, rokavice, nogavice in topel pulover. Mi pomagaš pri iskanju?«

Nato je bilo potrebno rešiti latinski kvadrat. Učenci so si pomagali s pisanjem na papir. Števila na obarvanih poljih so predstavljala geslo za modro ključavnico. Števila je bilo potrebno vnesti v pravilnem vrstnem redu, glede na barve, označene na ključavnici. Geslo je 5453.

5	2	1	X	4
2	5	3	4	1
4	3	X	1	2
1	4	2	X	3
3	1	X	2	5

Z opazovanjem namigov (trikotnikov) so ugotovili geslo za rumeno trimestno številčno ključavnico. Opazili so, da če seštejejo števili pri spodnjih ogliščih trikotnika in dobljeno število pomnožijo s številom pri zgornjem oglišču, dobijo število znotraj trikotnika. Vnesli so geslo 120 in odprli škatlo ter prišli do drugega izgubljenega predmeta (nogavic).

Odklepanje rumene ključavnice

Prva uganka

Učenci so odprli škatlo in raziskali njeno vsebino. Našli so škratov prvi izgubljeni predmet (rokavice) in tri nove zaklenjene elemente.

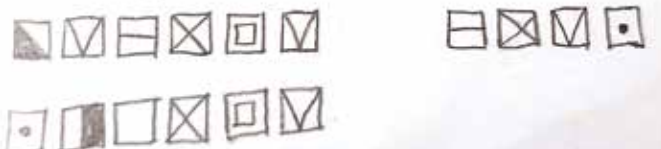
Odprta škatla

Na notranji strani pokrova so prebrali logično nalogo, ki se glasi: Trije prijatelji skupaj praznujejo rojstni dan. Svoja imena so s skrivno pisavo zapisali v kvadratke. Dva izmed slavlencev sta Sofija in Matija. Kdo je tretji slavljenec?

Prva uganka

Trije prijatelji skupaj praznujejo rojstni dan. Svoja imena so s skrivno pisavo zapisali v kvadratke. Dva izmed slavlencev sta Sofijo in Matija. Kdo je tretji slavljenec?

Reševanje logične naloge

S skupnimi močmi in logičnim sklepanjem so ugotovili, katera skrivna beseda predstavlja katero ime. Slavljenec je TIAS, ki predstavlja geslo za črkovno ključavnico, ki zapira stekleni kozarec. V kozarcu so našli ključ, ki odklepa naslednjo ključavnico. Odklenili so skrinjico, v kateri so bile sani (tretji izgubljeni predmet), sestavljanica in ultravijolična svetilka.

Sestavljanica

Sestavljanje je bilo zelo zabavno. Na sestavljeni pikapolonici so razbrali namig, ki se glasi: »Obrni me narobe in posveti.« Sestavljanico so spretno obrnili narobe in posvetili z ultravijolično svetilko. Niso morali skriti navdušenja, ko se je izpisal naslednji namig: TRIGLAV.

Sestavljanica in namig

Na tem koraku so nekatere skupine potrebovale majhen namig. Ko sem jih vprašala, ali bi s Triglavom lahko povezali kakšno številko, so se takoj spomnili, da bi to lahko bila njegova višina. Tako so našli geslo: 2864 in odklenili majhno kovinsko škatlico, ki je vsebovala še zadnji izgubljeni predmet (pulover) in ključ, ki je odprl lonček s sladkim presenečenjem, ki ga je, v znak zahvale, nastavil škrtat.

Sladko presenečenje

ZAKLJUČEK

Škatlo so hkrati reševali trije ali štirje učenci in so potrebovali od 30 do 45 minut. Igra je primerna za učence od 5. do 9. razreda. Izziv in zabavo pa lahko predstavlja tudi za odrasle reševalce. Bralci članka seveda ne morete podoživeti reševanja, saj ste videli rešitev. Lahko pa idejo uporabite pri izdelavi svoje škatle za učence. Zagotovo jim bo všeč. Ko škatlo rešijo vsi učenci, lahko ključavnice in predmete ponovno uporabimo za novo igro.

Iskanje gesel in odklepanje ključavnic je zelo zabavno. Takšen način igranja za učence predstavlja vpetost v zgodbo, kjer morajo raziskati neznani svet, poiskati predmete in načine, kako jih uporabiti. Učenci delujejo kot ekipa, saj vsak prispeva svoj delež. Nekateri so boljši pri računanju, drugi pri ročnih spretnostih, logiki ali splošni razgledanosti. Igra je pripravljena tako, da se vsak v nečem počuti spretnega. Učenci so radovedni, zato jim pogled na zaklenjeno škatlo vzpodbudi domišljijo. Želijo si videti, kaj je v njej, zato so se pripravljene potruditi. Ko se uspešno prebijejo do naslednjega izziva, se počutijo srečne in se že veselijo nadaljevanja. Ob zaključku igre je možno opaziti tudi zadovoljstvo celotne ekipe. Takšen način zabave in igranja je lahko dober nadomestek za razne video igre, ki so med učenci vse preveč prisotne.

Filmska vzgoja v osnovni šoli

Nataša Arčon Triler, prof. slovenščine, OŠ Valentina Vodnika Ljubljana

Ker smo v preteklem letu obeležili obletnico rojstva Franceta Štiglicja in vpeljali filmsko vzgojo kot izbirni predmet v osnovno in srednjo šolo, poleg tega pa uvedli še Slovenski film tedna, ki bo mladim omogočal več kakovostnih izkušenj s filmom, sem se odločila predstaviti svoje izkušnje z uvajanjem filmske vzgoje v osnovnošolski prostor na različne načine.

Pomen filmske vzgoje

Film se mi že dolgo zdi zelo uporabno in učinkovito pedagoško sredstvo, saj je današnjim otrokom in mladostnikom zelo blizu. »Film predstavlja v današnjem času, ki je vse bolj podvržen avdiovizualnemu dojetju sveta, eno najbolj pomembnih in hkrati priročnih sredstev za soočanje mladih s temeljnimi dejavniki sodobne družbe in kulture« (Filmska vzgoja 2018, 4). Vendar so mladim večinoma všeč komercialni ameriški filmi, najpogosteje žanrski, zato jih je potrebno postopoma in ustrezno pripraviti na ogled kakovostnih umetniških filmov evropske in druge svetovne produkcije, pa tudi dokumentarnih, animiranih, eksperimentalnih filmov.

Filmska vzgoja se mi zdi pomembna predvsem zaradi treh vidikov, in sicer omogoča učenje skozi doživljanje, vzpostavlja medpremetne povezave in spodbuja kritično mišljenje. Učenje skozi film je tako celostno in življenjsko.

Kakovostni filmi sprožajo pri mladem posamezniku doživljanje; preko vživljanja v filmske vloge oz. osebe doživlja življenjske izkušnje, okoliščine, razmere, odnose, ki jih v svojem resničnem življenju ne pozna. S tem razvijamo empatijo, senzibilnost, sprejemanje drugačnosti, prepoznavanje lastnih čustev, občutkov in stališč. Čustven odziv je po navadi dobra motivacija za diskusijo, zbudi radovednost in željo po raziskovanju. V diskusiji pa je treba svoje mnenje ali trditev podpreti z argumenti, treba se je soočiti z nasprotnimi mnenji in se zoperstaviti s protiargumenti, svoja stališča preveriti ipd., s čimer učenci razvijajo večšine kritičnega mišljenja. »Film omogoča razmislek o življenjskih temah, posameznikovih in družbenih vrednotah ter spodbuja mlade, da si ustvarijo svoj pogled na svet. Filmska vzgoja zato vpliva na učenčev družbeni, etični in čustveni razvoj, pripomore k raziskovanju univerzalnih tem ter spodbuja k razlikovanju in sprejemanju različnih pogledov na svet ter na družbene in kulturne korenine našega naroda« (Filmska vzgoja 2018, 4).

Film je že sam po sebi preplet različnih predmetnih področij in kot tak odlično izhodišče za obravnavo različnih tematik, saj združuje mnoga področja,

kot so na primer likovno, glasbeno, jezikovno, geografsko, zgodovinsko, naravoslovno, tehnično, sociološko, psihološko in filozofsko področje. Učenec na tak način prepoznava povezave med različnimi področji, išče povezave in smisel.

Film v okviru pouka

Že odkar Kinodvor ponuja filmsko-vzgojni program za otroke in mlade Kinobalon, torej od leta 2009, si z učenci v okviru pouka slovenščine (v Kinodvoru ali Slovenski kinoteki) ogledamo kakovostni mladinski film, ki mu sledi voden pogovor z različnimi strokovnjaki, v katerega se učenci aktivno vključujejo. Sprva smo v kino vodili devetošolce, ko pa se je pojavil brezplačen filmsko-vzgojni program MOL generacije, smo začeli voditi osmošolce, saj je namenjen njim. S pomočjo Kinodvorovega ali lastnega pedagoškega gradiva nadaljujemo z dejavnostmi še v šoli (debata, delavnice, pisanje esejev). Pomembno se mi zdi, da si filma ne ogledamo v učilnici, pač pa obiščemo kinodvorano, saj filmskemu dogodku tako damo večjo težo in pomen, hkrati pa imajo učenci čas za druženje, izmenjavo mnenj in neformalni pogovor o filmu.

Film kot izhodišče za projektno delo

Z učiteljico Aido Zorc sva pripravili enomesečno projektno delo, ki je bilo osnovano na medpredmetni povezavi slovenščine in angleščine. Vključevalo je filmsko vzgojo, elemente formativnega spremljanja, primarno preventivo pred zasvojenostjo z drogami, zajemalo pa je heterogeno skupino šestnajstih devetošolcev.

Učenci so si najprej ogledali ameriški film *Lepi fant*, ki govori o boleči izkušnji družine, ki se bori s sinovo odvisnostjo. Film jih je povsem prevzel, zato se je razvil zanimiv in poglobljen pogovor.

Nato so dobili navodila za organizacijo namišljene *Mednarodnega posveta o zlorabi drog ob ogledu filma*, in sicer so si morali izmisliti, kdo bodo organizatorji, kdo gostje posveta, kdo bo katero vlogo igral ter katerih besedilnih vrst se bodo poslužili, pri čemer sem jih opozorila, da je potrebno predstaviti tako film kot nevarnost zlorabe drog. Razdelili so se v tri manjše skupine, ki smo jih poimenovali od-

bori. Svoje ideje in koncept posveta so predstavili v uradnem pismu, ki so ga poslali nama z učiteljico kot sekretarkama na ministrstvu za kulturo. V pismu so zaprosili za odobritev posveta in finančno podporo za njegovo izvedbo. Midve pa sva koncept odobrili, pod pogojem, da vključijo še nekatere vsebine iz učnega načrta. Učenci so bili pri pripravi zelo ustvarjalni in samostojni, preučevali so gradivo in raziskovali različne vire, z učiteljico sva jih usmerjali in dajali povratne informacije. Na dan posveta so učenci svoje delo predstavili po odborih v slovenščini in angleščini.

Film se je izkazal kot odlično motivacijsko sredstvo, saj je ustvaril posebno čustveno vzdušje in učence pritegnil k debati, s čimer so bili postavljeni temelji za sodelovalno učenje po manjših skupinah. Organizacijo posveta so učenci sprejeli kot igro, v kateri so uživali, ker so lahko sproščeno sodelovali, preverjali svoje zamisli v okviru skupine, kjer so se počutili varno, si pomagali, se nadgrajevali.

Filmski dan

Na šoli že nekaj let organiziramo filmski dan, saj preko filma lahko realiziramo urnik določenega dneva bolj celovito, doživeto in medpredmetno povezano. Najprej smo filmski dan organizirali samo za določen razred, in sicer za vse oddelke 7. razreda. Tako smo leta 2014 s pomočjo mlade raziskovalke, asistentke za kulturno in socialno antropologijo, Barbare Turk Niskač pripravili *Retrospektivo Antropološkega filmskega festivala otrok in mladih*, in sicer smo predhodno izvedli projektni teden ob prebrani knjigi na temo odraščanja. Učenci so rešili učne liste, ob katerih so poglobili bralno razumevanje in predstavljali svoje mnenje, analizirali književne prvine in raziskovali jezik.

Nato smo si v šolski avli ogledali sklop kratkih mladinskih filmov na temo odraščanja (filmi, ki so jih posneli mladi o mladih). Sledili so pogovor, delavnice, v nadaljevanju snemanje filmčkov na obravnavano temo.

Pogovora po filmu skorajda nismo mogli zaključiti, saj so številna vprašanja učencev in odgovori mlade raziskovalke odpirali vedno znova nova vprašanja. Poleg tega so učenci izražali različna mnenja o videnem, jih argumentirali, se poslušali, dopolnjevali. Delavnice so potekale v manjših skupinah po učilnicah. Učenci so si izbrali filmsko zgodbo, s katero so se najbolj poistovetili. Na podlagi te zgodbe so pripravili kratke skeče, ki so jih navdihnile zgodbe iz vsakdanjega življenja in so bile povezane s temo filma. Potem smo se ponovno zbrali v avli, kjer je vsaka skupina predstavila svoj skeč, druge skupine pa so poskušale ugotoviti, na kateri film se zgodba navezuje. Skeči so pokazali, da fante bolj pritegnejo fizični obračuni in akcija, medtem ko so se dekleta ukvarjala z medsebojnimi odnosi, spletkarjenji in konflikti. Vsi učenci so aktivno in z veseljem sodelovali, kar me je zelo presenetilo. V skečih so predelovali tudi svoje težave in frustracije, kar se je še posebej opazilo pri nekaterih posameznikih.

Scenariji in filmčki, ki so jih začeli delati že med projektnim tednom, so z novim navdihom in dodatno motivacijo dobili svoj epilog. Izdelki učencev so me presenetili pri izbiri tem glede odraščanja, saj so se lotevali kar zahtevnih tem: rezanja, izsiljevanja, izločanja ...

Leta 2015 smo organizirali filmski dan za 8. razred. Pred tem so učenci za domače branje prebrali Tavčarjevo *V Zali*, nato pa smo pri pouku slovenščine tri šolske ure namenili podrobni obravnavi besedila s pomočjo učnih listov. Učenci so spoznali, kaj je

okvirna pripoved, kaj prvo- in tretjeosebni pripovedovalec, kaj so značilnosti realizma oz. romantičnega realizma, primerjali so zgodbe oz. usode književnih oseb in prepoznavali sporočilo književnega besedila. Pri zgodovini so spregovorili o dogajanju na naših tleh v 19. stoletju, predvsem o obdobju čitalnic in taborov. Pri geografiji so si na zemljevidu ogledali Loško pogorje in Poljansko dolino ter spoznali značilnosti tega področja. Tako pripravljene so si učenci ogledali film v Slovenski kinoteki. Večini je bil film v pomoč pri razumevanju knjige, saj jim je veliko težav pri branju predstavljal arhaičen jezik. Po filmu pa je dr. Andrej Šprah, vodja raziskovalno-založniškega oddelka Slovenske kinoteke, razložil nastanek filma in njegove posebnosti ter vodil pogovor o filmu, učence usmerjal v prepoznavanje filmskega jezika in iskanje podobnosti in razlik med flimom in knjigo. Film *Ljubezen nam je vsem v pogubo* predstavlja dosledno uresničitev knjižne podlage. Učenci so ugotavljali pomen glasbe v filmu oz. kdaj se pojavlja in kakšna je. Ugotavljali so, da romantično stran filma (podobno kot v knjigi) predstavljajo idilični prizori iz narave, izredno slikoviti prizori, na drugi strani pa neizprosni boj za preživetje na podeželju, neurejeni odnosi ipd. Jezik je bil sodobnejši, vendar je vseboval arhaizme in rekla, kar so nekateri učenci prepoznali.

Zadnje dve leti pa so si učenci predmetne stopnje ogledali slovenska mladinska filma, enkrat *Gajin svet*, drugič *Košarkar naj bo*, in se nato udeležili pogovora, kjer so spoznali ustvarjalce filma. Pred tem so se pri razrednih urah pogovarjali, prvič o nevarnostih spleta, drugič o pomenu športa za mladostnikov razvoj.

Filmski krožek

Na šoli že tretje leto vodim filmski krožek, ki deloma poteka na šoli, deloma pa v različnih kulturnih ustanovah. Glavni namen krožka je učence navdušiti ali vsaj seznaniti s kakovostnimi filmi, ki imajo umetniško vrednost, evropske in druge produkcije. V šoli srečanja potekajo po principu:

- motivacijski pogovor,
- ogled kakovostnega filma,
- analitični pogovor o filmu.

Motivacijski pogovor pred ogledom filma je kratek, služi bolj umirjanju, zbiranju pozornosti in ustvarjanju ustreznega vzdušja in zburjanju radovednosti z določenimi vprašanji, ki ne razkrivajo vsebine filma.

Pogovor po ogledu filma učencem omogoča izražati njihovo doživljanje, razumevanje in vrednotenje filma. Osvetli ozadje nastanka filma ter omogoči analizo z družbenega, zgodovinskega, geografskega, jezikovnega, sociološkega in psihološkega vidika. V tem delu se učencem odpirajo številna vprašanja, s katerimi me zasipajo in omogočajo poglobljene debate. Učenci spoznavajo tudi elemente

filmskega jezika. Takšen pristop pri učencih razvija kritično mišljenje, empatijo, estetsko doživljanje, pogloblja razumevanje filma kot veje umetnosti ter omogoča drugačno pridobivanje znanja.

V šoli smo si tako ogledali na primer saudskoarabski mladinski film *Zeleno kolo*, nizozemski film *Kauwboy*, kurdski *Bekas*, ameriški *Lady Bird*, španski *Med volkovi*, francoski *Fant s kolesom*, nemški *Beautiful girl* ter vrhunske animirane filme Špele Čadež. Udeležujemo se različnih filmskih festivalov: LIFFa, mednarodnega mladinskega filmskega festivala Kinotrip, mednarodnega festivala animiranega filma Animateka in ljubljanskega festivala kulturno-umetnostne vzgoje Bobri.

Na šolo povabim filmske strokovnjake in ustvarjalce. Že dvakrat smo gostili Roka Govednika, direktorja in programskega vodjo Zavoda za uveljavljanje vizualne umetnosti Vizo, ki je izvedel Multimedijško predavanje Uvod v razumevanje filma in so se ga udeležili tudi drugi zainteresirani učenci. Spoznavali so nastanek, razvoj in nastajanje filma.

V okviru Slovenskega tedna filma smo gostili Majo Prettner, ki nam je predstavila nastajanje in ustvarjanje svojega dokumentarnega filma *Dom, ljubi dom*, ki smo si ga pred tem ogledali v učilnici. Pogovor je vodila dr. Maja Krajnc, koordinatorka in izvajalka Kino-katedre za osnovnošolce in srednješolce. Pod njenim vodstvom so si učenci podrobno ogledali studio mednarodno uveljavljene animatorke Špele Čadež, kjer smo spoznali animatorko, nastajanje lutk, vrste animacij in ustvarjanje vrhunske animacije.

Film v okviru Šole v kulturi

Šola v kulturi je tridnevno spoznavanje mesta in njegove kulture po principu šole v naravi, ki ga že več let organizira Zavod Bunker v okviru projekta Igrišče za gledališče. Dejavnosti potekajo izven šole, so v celoti brezplačne, zasnovane so medpredmetno in doživljajsko, odsevajo aktualno družbeno dogajanje in učence usmerjajo h kritičnemu premisleku, razmišljanju izven okvirjev in k lastni ustvarjalnosti. Zajemajo ogled gledaliških, filmskih in glasbenih predstav, likovnih in drugih razstav, raziskovalne ogleda mesta, gledališke in ustvarjalne delavnice ter tematske pogovore.

Učenci OŠ Valentina Vodnika so se Šole v kulturi udeležili že štirikrat, in sicer trikrat v Mariboru in enkrat v Ljubljani. Običajno oblikujem skupine, ki obsegajo okrog 15 učencev osmega in devetega razreda, ki jih zanimajo kulturno-umetnostne dejavnosti.

Preko kulturnih dogodkov, ogledov in razstav učenci spoznavajo različne vsebine, ki so medpredmetno povezane. Program vključuje pedagoško pripravo na kulturni dogodek in analizo po njem. Vsi ogledi so strokovno vodeni in zastavljene doživljajsko. Učenci skozi program spoznavajo tudi proces priprave kulturnega dogodka in številne poklice, ki so potrebni za njegovo uresničitev. Spoznavajo družbo in kulturo ter prostor, v katerem živijo, skozi različne perspektive.

V sklopu Šole v kulturi organizatorji vedno poskrbijo za ogled kakovostnega filma in pogovor s filmskim ustvarjalcem ali strokovnjakom. Tako smo si leta 2016 v okviru festivala sodobne umetnosti Drugajanja v Mariboru ogledali multimedijško predstavo MDLSX (Motus), ki je bila kombinacija filma, igre, videa in glasbeno-vizualnih učinkov.

Leta 2017 so si učenci pred ogledom filma v spremstvu poznavalca ulične umetnosti ogledali grafite, nalepke in druge oblike ulične umetnosti vse od Tromostovja do Roga. Spoznavali so, kaj vse lahko sporoča grafit, različne grafitarje, kaj zajema hip hop kultura ipd. Opazovanje grafitov razkrije povsem drugačen pogled na mesto in to, kaj prebivalce tare, vznemirja, veseli, radosti ... Moč je začutiti izraz interesnih skupin, marginalne. Učenci so si privoščili še večerjo v obliki ulične hrane, da smo celostno doživeli utrip ljubljanskih ulic. V ustreznem vzdušju smo si nato ogledali mladinski film *Sonita*, ki govori o osemnajstletni Afganistanki, ki se kljub številnim družbenim preprekam uspe uveljaviti kot raperska ustvarjalka. Sledil je pogovor o filmu, v katerem smo učencem pojasnili kulturno-zgodovinsko ozadje filma, geografske in jezikovne značilnosti okolja, v katerem je bil film posnet. Učenci so se poistovetili z junakinjo in razumeli njen položaj, težave, delovanje. Pogovarjali smo se tudi o vlogi žensk v Iraku in Afganistanu ter Evropi. Učence smo vodili do

kritičnega razmisleka o dogajanju v filmu.

Leta 2018 je bil v Vetrinjskem dvoru v Mariboru organiziran filmski večer ob čajanki, kjer so si učenci ogledali kratke mladinske in animirane filme, ki so jih ustvarili njihovi vrstniki z vsega sveta, med njimi je bil tudi slovenski film. Sledil je pogovor in izmenjava mnenj.

Leta 2019 pa smo si v prostorih GT22 v Mariboru ogledali film štirinajstletne Petje Golec Horvat z naslovom *Čudaki*. Z ustvarjalko – sovrstnico, ki je sama napisala scenarij, izbrala igralce in posnela film, so se učenci po filmu lahko pogovarjali. Ker je bil film nekonvencionalen in eksperimentalen, so bili učenci nekoliko šokirani. Šele v pogovoru z ustvarjalko in strokovnjakom se jim je malce razjasnilo, da lahko ideje sporočamo tudi brez zgodbe, na drugačen način. Kljub nelagodju se je učencem po pogovoru film zdel zanimiv.

Zaključek

Veseli me, da se zadnja leta širi in krepi filmska kultura v osnovnih šolah. Ob spodbudi številnih zavodov, ki podpirajo učitelje in učence s filmsko ponudbo, pedagoškim gradivom in spremljevalnimi dejavnostmi, se krepi navdušenje in zanimanje za film. Naj na tem mestu poudarim pomen Kinodvora, Slovenske kinoteke, zavoda za uveljavljanje vizualne kulture Viza, združenja kinematografov in prikazovalcev kakovostnega in umetniškega filma Slovenije – Art kino mreže, slednja omogoča dostopnost filma tudi v oddaljene šole.

Ker si je film moč ogledati tako v učilnici kot v kinematografu, je njegova raba zelo praktična in prikladna. Po ogledu filma je ključnega pomena analitičen pogovor, ki omogoča individualno interpretacijo, soočanje mnenj in širjenje znanja. S premišljeno izbiro filma in ustreznimi pedagoškimi pripravami tako lahko močno obogatimo vzgojno-izobraževalno delo in razvijamo občutljivega, kritičnega in ustvarjalnega gledalca in upajmo tudi učenca.

Literatura

- Bucik, N., Pirc, V., Požar Matijašič, N., Tome, S. (2011): Zakaj priročnik o kulturno-umetnostni vzgoji? V N. Bucik (ur.), N. Požar Matijašič (ur.), V. Pirc (ur.) *Kulturno-umetnostna vzgoja: priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol*, str. 15–21. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kukuruzovič, E. K. (2018): *Kulturno-umetnostna vzgoja v procesu izobraževanja*. Maribor: Pedagoškafakulteta, diplomsko delo.
- Učni načrt: Program osnovna šola: izbirni predmet: *Filmska vzgoja* (2018). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Učni načrt (posodobljena izdaja): Program osnovna šola: *Slovenščina* (2018). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Vir 1: Slatinšek, P. in Kelbl, B. (2015): Kinobalon: Refleksija zasnove programa. Ljubljana: Javni zavod Kinodvor. Dostopno na <https://www.kinodvor.org/wp-content/uploads/2017/10/kinobalon.pdf>, 15. 1. 2020.
- Vir 2: Slovenski filmski center, javna agencija Republike Slovenije (2019): Slovenski teden filma: Mislimo film, živimo film - od 11. do 15. novembra po vsej Sloveniji. Dostopno na <https://www.film-center.si/sl/novice/7781/slovenski-teden-filma/>, 20. 12. 2019.

Matematiko začnemo z naravnimi števili

Ana Radovčič, profesorica matematike, Srednja šola Izola

Kot profesorica matematike v srednji šoli začnem šolsko leto z uvodno uro, kjer se mi dijakinje predstavijo, hkrati pa se tudi same bolje spoznajo. Če mi ostane dovolj časa, pripravim krajši test, da ugotovim predznanje novih dijakinj in dijakov. Šele drugo uro začnemo zares, kjer spoznamo naravna števila. Pomembno mi je, da dijakinje sproti pišejo snov v zvezek, da sledijo razlagi in poskusijo naloge rešiti same. Vedno jim povem, da jim bodo tiste naloge, ki jih bodo znale rešiti same, v spominu ostale dlje kot tiste naloge, ki jih zgolj prepíšejo.

UVOD

Ko me nekdo vpraša, s čim se v življenju ukvarjam, mu odgovorim, da učim matematiko na srednji šoli. In večina ljudi me pogleda in mi reče: »MATEMATIKO???? Najhujši predmet! In si stroga?« Na svoj odgovor največkrat dobim taka in podobna vprašanja. »Ja, matematiko učim,« jim odgovorim, »in ni vedno najhujši predmet«. Kot učiteljica se trudim narediti učne ure zanimive. Pomembno mi je, da se dijaki pri pouku počutijo dobro, da so sproščeni in da jim je lepo reševati naloge. Velikokrat jim rečem: »Jaz vam podam recept in vi delate po njem.« In točno tako je, želim da sami razmišljajo, da sami pridejo do bistva in da povezujejo stvari. Le tako znanje jim bo ostalo v spominu, in ko bodo prišli do mature, se bodo marsičesa spomnili še iz prvega letnika, ravno na ta račun. »Strog učitelj?« Menim, da nisem stroga učiteljica, rada pa imam disciplino in doslednost. Vsako leto moram na začetku šolskega leta vložiti ogromno energije in truda v to, da potem čez leto lepo delujemo skupaj. Z dijakinjami je podobno kot z otroki. Če vložiš velik vložek, ko so majhni, potem se ti obrestuje, ko zrastejo.

ZAČETEK ŠOLE

Z začetkom šole se ponovno srečamo z matematiko. Učitelji smo polni pričakovanj in novega znanja, ki bi ga radi predali dijakom. Dijaki pa že prvi dan iščejo bližnjice, kako bi prej končali pouk in kako bi med uro uporabljali mobilni telefon in podobno.

PO UVODNI URI ZAČNEMO Z NARAVNIMI ŠTEVILI

Nato za prve letnike nastopi dan, ko se prvič v srednji šoli srečajo z uro matematike. Kot učiteljica matematike imam pri vseh letnikih prvo uro uvodno uro, kjer podam vse podrobne informacije o predmetu. Najprej se jim na kratko predstavim in jim zapišem svoje podatke, da me lahko kontaktirajo. Nato jih seznanim z učno snovjo in načinom dela, ki jih letos čaka. Povem jim, koliko pisnih in ustnih ocen lahko pričakujejo na konferenco, na koncu pa jih seznanim z vsemi pravilniki in minimalnimi standardi, ki so po-

vezani s predmetom. Letos sem izbrala nov način, kako se dijakinje lahko predstavijo. Razdelila sem jih v pare in v 5 minutah so se morale ena drugi predstaviti in obratno. Ko je minilo 5 minut, je moral vsak par predstaviti soseda z imenom in ga na kratko opisati. Naloga je bila zabavna in tako so se dijakinje sprostile. To sem tudi želela doseči.

Poleg tega sem dosegla še več, pri prvi uri matematike so se dijakinje zabavale in nasmejale, med seboj so se bolje spoznale in tudi sama sem jih vsaj malo spoznala. Pripravljen sem imela tudi mini test, saj sem želela preveriti njihovo predznanje, vendar nam je žal zmanjkalo časa.

MINI TEST

1. Izračunaj:

$$a) 2(3 \cdot 6 + 43 + 2 - 3) =$$

$$b) \left(\frac{1}{2} + \frac{3}{4} - \frac{5}{6}\right) \cdot \frac{12}{13} =$$

2. Odpravi oklepaje in poenostavi:

$$4(2x - y) + 3(-x + 2y) =$$

3. Kvadriraj:

$$(x - 3)^2 =$$

4. Okrajšaj ulomke:

$$\frac{18x^4y^3z}{27xy^5z^4} =$$

5. Na istrskem maratonu je sodelovalo 525 tekmovalcev. Med vožnjo jih je 48% odstopilo. Koliko tekmovalcev je prispelo na cilj?

Mini test, ki ga pripravim za 1. letnike srednje šole

DRUGA URA

Druga ura pa se začne zares. Dijakinjam povem in na tablo napišem, katera so naravna števila in kako jih označimo. Skupaj preverimo, katere računске operacije se lahko uporabljajo v množici naravnih števil. Od njih pričakujem, da sami ugotovijo, da če je prvo število večje od drugega, je razlika naravno število, sicer je celo. Nato jim zapišem pet zakonov v množici naravnih števil. Opozorim jih, da poleg teh zakonov velja še dogovor o vrstnem redu računskih operacij. Če oklepaji ne določajo drugače, potem najprej množimo, nato seštevamo. To si zapišejo in zapisano ponovimo trikrat skupaj.

Z velikimi pričakovanji pokličem prvo dijakinjo pred tablo, da reši nalogo, ki vsebuje oklepaje, množenje in seštevanje. Medtem, ko dijakinja rešuje prvi primer, povem ostalim dijakinjam, da poskusijo same rešiti nalogo v zvezek in na koncu preverijo rešitev, do katere bom prišla skupaj z dijakinjo. Dijakinja pred tablo začne reševati nalogo od leve proti desni. Ponovno povem na glas, kaj je naredila narobe, z rdečim flomastrom prečrtam napačno, in dijakinja na novo napiše pravilen postopek. Naslednja dijakinja pride pred tablo in naredi isto napako, in sicer da prednost seštevanju pred množenjem. In to se ponovi še dvakrat. Pravila in vrstni red reševanja sem že velikokrat ponovila pri uri, dijakinje pa še vedno delajo napake. Potem se vprašam, ali razlagam snov nejasno ali me ravno te dijakinje niso poslušale. Postavim si tisoč in eno vprašanje, na katera ne znam odgo-

voriti. Pri sebi vem, da bom med šolskim letom morala dijakinje pred tablo klicati bolj pogosto in preverjati njihovo razumevanje. Ne pomaga večkrat razložiti snov, temveč preveriti, ali so res poslušale in razumele predano snov. Zelo pomembno mi je tudi to, da dijakinje poskusijo same reševati naloge, saj le na ta način lahko ugotovijo, ali snov razumejo in ali potrebujejo dodatno razlago.

$$\begin{aligned} b) & ((5 + 9 \cdot 3) \cdot 4 + 7 \cdot (2 + 6)) \cdot 3 + 2 = \\ & = ((\cancel{14} \cdot 3) \cdot \cancel{11} \cdot (8)) \cdot \cancel{5} = \\ & = ((5 + 27) \cdot 4 + 7 \cdot 8) \cdot 3 + 2 = \\ & = (32 \cdot 4 + 56) \cdot 3 + 2 = \\ & = (128 + 56) \cdot 3 + 2 = \\ & = 184 \cdot 3 + 2 = \\ & = 552 + 2 = \\ & = 554 \end{aligned}$$

1. Izračunaj :

$$\begin{aligned} a) & 2 \cdot (7 + 3 \cdot (4 \cdot 9 + 12 \cdot 3)) = \\ & = 2 \cdot (\cancel{10} \cdot (36 + 36)) = \\ & = 2 \cdot (7 + 3 \cdot (36 + 36)) = \\ & = 2 \cdot (7 + 3 \cdot (72)) = \\ & = 2 \cdot (7 + 216) = \\ & = 2 \cdot 223 = \\ & = \underline{\underline{446}} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} c) & 6 \cdot 3 + 2 \cdot (6 \cdot (9 + 3 \cdot (3 + 8 \cdot 5))) = \\ & = 18 + 2 \cdot (6 \cdot (\cancel{12} \cdot (\cancel{11} \cdot 5))) = \\ & = 18 + 2 \cdot (6 \cdot (9 + 3 \cdot (3 + 40))) = \\ & = 18 + 2 \cdot (6 \cdot (9 + 3 \cdot 43)) = \\ & = 18 + 2 \cdot (6 \cdot (9 + 129)) = \\ & = 18 + 2 \cdot (6 \cdot (138)) = \\ & = 18 + 2 \cdot (828) = \\ & = 18 + 1656 = \\ & = \underline{\underline{1674}} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 d) & (12 + (3 + 7 \cdot (5 + 4 \cdot (3 + 9) \cdot 2))) \cdot 2 + 16 \cdot 4 = \\
 & = (12 + (\cancel{10} \cdot (\cancel{8} \cdot (12) \cdot 2))) \cdot \cancel{18} \cdot 4 = \\
 & = (12 + (3 + 7 \cdot (5 + 4 \cdot 12 \cdot 2))) \cdot 2 + 64 = \\
 & = (12 + (3 + 7 \cdot (5 + 96))) \cdot 2 + 64 = \\
 & = (12 + (3 + 7 \cdot 101)) \cdot 2 + 64 = \\
 & = (12 + (3 + 707)) \cdot 2 + 64 = \\
 & = (12 + 710) \cdot 2 + 64 = \\
 & = 722 \cdot 2 + 64 = \\
 & = 1444 + 64 = \\
 & = 1508
 \end{aligned}$$

snov in za učenje pri vseh dijakih. Uro naj prilagodi tudi posameznim dijakom in s tem poskrbi, da bodo vsi aktivni in reševali naloge po svojih zmoglostih. Velikokrat se vprašam, ali je dovolj, da jim predam znanje. Seveda ne, dijaki potrebujejo tudi usmeritve, pogovor in morda samo lepo besedo, ki jim bo lahko spremenila ali polepšala dan, jim dala motivacijo za naprej. Dober učitelj ni samo tisti, ki zna predati znanje in so njegovi učenci uspešni, temveč menim, da je dober učitelj tisti, ki jim poleg znanja poda tudi napotke za življenje, jim pomaga skozi težka obdobja, jih razume in jih vzpodbuja in motivira za učenje in delo.

UČITELJ JE SAMO ČLOVEK, KI ŽELI PODATI ZNANJE NAPREJ

Vloga učitelja je danes predmet mnogih razprav. Razlog za to bi lahko iskali v dejstvu, da živimo v svetu, ki ga zaznamujejo hitre spremembe, na katere se mora prilagoditi tudi učitelj. Današnji učitelj mora opuščati nekatere vloge, ki jih je prevzemal v preteklosti, in sprejeti druge nove vloge, ki pripadajo sedanjemu času. Vse večji poudarek je na uporabi sodobne informacijske tehnologije, nujnosti sodelovanja z drugimi učitelji, strokovnimi delavci ter starši, samorefleksiji svojega dela ter široki usposobljenosti za delo z različnimi učenci (medkulturne razlike, različne sposobnosti, posebne potrebe) (Razdevšek Pučko 2004).

Vsaka skupina je deležna svojega truda, vsaki skupini je potrebno dodeliti dovolj pozornosti, nakloniti dovolj dobro razlago, da lahko razumejo bistvo in se doma učijo. Delo učitelja je težko, težko je prilagoditi uro vsakemu posamezniku. Vendar s trudom in predpripravami lahko naredimo veliko več, kot si mislimo, in dosežemo velike rezultate. Dijaki, ki imajo željo po znanju, se trudijo, pišejo, sprašujejo med uro, delajo domače naloge, redno sledijo razlagi in ob nejasnosti opozorijo in želijo dodatno razlago, so po navadi uspešni dijaki. Kot vsak učitelj tudi sama stremim k čim boljši predaji svojega znanja učencem in sproti analiziram dobre in slabe strani svojega dela. Pomembno je, da učitelj zna priklicati zanimanje za

DELO UČITELJA

Pri svojem delu načrtujem svoj profesionalni razvoj in sodelujem v raziskovalnih projektih, kjer se trudim izboljšati kakovost vzgojno izobraževalnega dela. Trudim se, da sodelujem z ostalimi učitelji, s katerimi si podamo nasvete za boljše delo v razredu. Rada sprejemem tudi kritiko, ki jo obrnem v prednost in poskušam izboljšati svoje delo. Vsako leto izkoristim priložnost za strokovno izpopolnjevanje in novo naučene stvari poskusim prenesti v prakso.

V prvem letniku poskušam spoznati nove dijake in dijakinje, poskušam jim prilagoditi razlago in naloge. Kot se sama spomnim, je prehod iz osnovne šole v srednjo težak. Spoznavanje novega okolja, novih sošolcev in navajanje na nove učitelje je kar naporno. Težave nastopijo, ko učenec ni sprejet v razred, ko ga ostali sošolci žalijo in ko se počuti izoliran. Takrat je zelo pomembna vloga učitelja. Dober učitelj si vzame čas in pomaga temu učencu, da se prilagodi, pri razredni uri si vzame čas in morda preko iger poskusi vključiti dijaka v krog ostalih sošolcev. Če je učitelj dober, pozna svoje učence in naredi veliko več zanje, kot zahteva njegovo delo. Ravno ta učitelj bo dijakom ostal v dobrem spominu.

LITERATURA:

Razdevšek Pučko, C. (2004): »Kakšnega učitelja potrebuje (pričakuje) današnja (in jutrišnja) šole?« V: *Sodobna pedagogika*, letnik 55, posebna izdaja. Str. 54–56.

Medgeneracijsko sodelovanje v Vrtcu Tržič

Tjaša Rozman, diplomirana vzgojiteljica, Vrtec Tržič

Avtorica v prispevku poudarja koristi sodelovanja in povezovanja vseh generacij ter izpostavlja medgeneracijsko sodelovanje v vrtcu, ki je stičišče vseh generacij, kjer se vse generacije vsakodnevno srečujejo. Poudarja vključevanje elementov koncepta Reggio Emilia v vzgojno-izobraževalno delo oziroma tista temeljna izhodišča koncepta, ki spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje. Omeni tudi učinkovito delo s starši po metodi Svetovna kavarna. V praktičnem delu predstavi primere dobre prakse načrtovanja medgeneracijskega sodelovanja in že realizirana medgeneracijska sodelovanja v oddelku 2-3 leta starih otrok v enoti Palček v Vrtcu Tržič. V zaključku predstavi dosežke, prednosti (načrtnega) medgeneracijskega sodelovanja in načrte za naprej.

Ključne besede: generacije, medgeneracijsko sodelovanje, koncept Reggio Emilia, metoda Svetovna kavarna, oblike sodelovanja

1 Uvod

Za prijetno sožitje generacij je potrebno, da vse generacije doživljajo medsebojno soodvisnost in odvisnost od narave. To je antropološka podlaga za razvoj in krepitev človeške solidarnosti pri vseh generacijah.

Medgeneracijsko sodelovanje v Vrtcu Tržič je ves čas prisotno, saj so ljudje v vrtcu – deležniki vzgojno-izobraževalnega procesa – pripadniki različnih generacij. V šolskem letu 2018/2019 je bilo v Vrtcu Tržič organiziranih kar 30 oddelkov v okviru treh enot (Palček, Deteljica, Križe). To pomeni ogromno interakcij med vsemi deležniki vzgojno-izobraževalnega zavoda, s tem pa tudi interakcij med različnimi generacijami. V vrtcu se torej srečujejo različne generacije, v šolskem letu 2018/19: 554 otrok iz oddelkov v starosti od 1 do 6 let in drugi otroci, mladostniki različnih starosti (sestrice, bratci, bratranci, prijatelji ...), 67 strokovnih delavcev in 27 ostalih zaposlenih v vrtcu od 19 do 60 let, starši, stari starši ter drugi odrasli (tete, strici, prijatelji ...) različnih starosti.

V lanskem letu smo strokovni delavci stremeli k poglobljanju medgeneracijskega sodelovanja. Rdeči niti sta bili med drugim: *Medgeneracijsko sodelovanje* (vrtec se je vključil v program *Zdravje v vrtcu*) in *Od včeraj so spomini, danes se iz njih učimo, jutri pa na njih gradimo* (vrtec je sodeloval z Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije).

Tudi sama sem v oddelku 2-3 leta starih otrok, v skupini Gumbki, v tandemu s sodelavko načrtovala dejavnosti ter projekte v okviru rdeče niti, pri

tem pa sem se povezovala z ostalimi strokovnimi delavci na ravni enote in vrtca. Veliko pozornosti sem namenila medgeneracijskemu sodelovanju, povezovanju vseh generacij. V vzgojno-izobraževalno delo sem vključevala elemente koncepta Reggio Emilia, ki med drugim spodbuja tudi medgeneracijsko sodelovanje. Delo po tem konceptu mi pomeni nadgradnjo kurikulumu.

2 Teoretična podlaga

2.1 Generacija

V okviru gerontologije in vede o medgeneracijskem sožitju pojem generacija pomeni družbeno skupino pripadnikov vsakega od treh življenjskih obdobj – mladosti, srednjih let in starosti.

Mlada generacija (prva generacija) so mladi ljudje od začetka življenja do starosti, ko se povprečje vrstnikov celovito osamosvoji (služba, lastno gospodinjstvo, prvi otrok). Kot mejnik se danes najpogosteje jemlje petindvajset let življenja, vendar se meja samostojnosti že več desetletij pomika navzgor.

Srednjo generacijo (odrasla, starševska, zaposlena ali druga generacija) tvorijo ljudje v srednjih letih življenja, ki jih danes družbeno najbolj opredeljuje delovna zaposlenost do upokojitve; ta je sedaj pri nas povprečno pri šestdesetih letih življenja in se tudi pomika v poznejša leta.

Tretja generacija (upokojenska, generacija dedkov in babic) so vsi starejši ljudje, ki so v družini opravili starševsko vlogo do zrelosti otrok, v službi pa poklicno vlogo redne zaposlitve do polnega upokojitvenega obdobja; najbolj jasen družbeni mejnik za prehod v tretje življenjsko obdobje je danes upokojitvev.

Za celostno antropološko gerontologijo je odločilno stališče, da so vse tri generacije enako pomembne za družbo in kakovostno sožitje. Vse imajo tudi številne skupne naloge, kot so vseživljenjsko učenje, delo, organizacija sožitja, kulturno in duhovno poglobljanje, razvedrilo ipd.

2.2 Medgeneracijsko sodelovanje

V povezavi z generacijami je pomemben pridevnik *medgeneracijski*, npr. *medgeneracijska pravičnost*, *medgeneracijsko sodelovanje*, *medgeneracijski konflikt* ipd. Pri pojmu »medgeneracijski« je poudarek na odnosu ali razmerju med dvema ali več generacijami, torej na vmesnem »prostoru« med mlado, srednjo in upokojensko generacijo, ter na dinamičnem dogajanju, ki se odvija v tem socialnem prostoru. Medgeneracijska razmerja niso seštevek značilnosti dveh ali vseh treh generacij, ki nastopajo v določenem sožitnem kontekstu, ampak nova dinamična socialna stvarnost, ki nastaja v njihovem sožitnem prostoru.

Kakovost medgeneracijskega sožitja je odvisna od tega, kako generacije doživljajo druga drugo, koliko in kako med seboj komunicirajo ter kako druga z drugo ravnajo (Vir 1).

2.3 Koncept Reggio Emilia

Koncept Reggio Emilia je sodoben (postmoderen) koncept predšolske vzgoje, katerega cilj je vzgojiti otroke v kritične mislece in varuhe demokracije. Temelji na človekovih in otrokovih pravicah, demokratičnih vrednotah in pravni državi ter zagovarja pluralnost vednosti in konceptualno integracijo različnih znanosti (Devjak in Skubic 2009, 9).

2.3.1 Temeljna izhodišča koncepta Reggio Emilia, ki spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje

Vrtec je prostor, ki izraža ter ustvarja kulturo in je odprt v okolje. Iz vrtca se življenje širi v družine ter v mesto, med vsemi udeleženci pa se izvaja živahna izmenjava idej in demokratična komunikacija.

Koncept Reggio Emilia poudarja interakcijo in komunikacijo: druženje, povezovanje in sodelovanje med vsemi udeleženci v vzgojnem procesu.

Oddelek Reggio Emilia je v vrtcu prostor, ki omogoča stike med odraslimi in otroki. Predstavlja okolje, kjer naj se dobro počutijo otroci, strokovni delavci in starši, zato je prostor »tretji vzgojitelj« (Devjak in Skubic 2009) ...

2.3.2 Koncept Reggio Emilia in pedagogika poslušanja

Pedagogika poslušanja je eden izmed praktičnih pristopov k vzgoji, ki na izviren način uresničuje in v teoretskem smislu dopolnjuje spoznanja o odnosne pedagogike. Praksa pedagogike poslušanja se je

najceloviteje razvila prav v konceptu Reggio Emilia. C. Rinaldi, idejni vodja koncepta Reggio Emilia, tako le opisuje dimenzije poslušanja v vzgoji:

»Poslušanje je kot metafora za odprtost in občutljivost za poslušanje drugega z vsemi čutili in biti slišan, je kot aktivni glagol, ki vključuje interpretacijo in ne ustvarja odgovorov, temveč vprašanja. Poslušati ni preprosto. Od nas zahteva globoko zavedanje in hkrati suspenz lastnih stališč in predvsem predsodkov; zahteva pripravljenost na spremembo. Dvigne nas iz anonimnosti, nas legitimira, nas naredi vidne, obogati poslušalce in sporočevalce (otroci ne prenesajo anonimnosti). Kot predpostavka vsakega vzgojnega odnosa – učenja, ki ga determinira 'subjekt učenja' in ki poteka v njegovem umu prek akcije in refleksije, ki postane vednost in večina prek reprezentacije in izmenjave. Kot 'kontekst poslušanja', kjer se posameznik uči poslušanja in pripovedovanja, kjer se posamezniki počutijo upravičene, da predstavijo svoje teorije in ponudijo svoje interpretacije posameznega vprašanja. Ko predstavljamo svoje teorije, jih popravljamo in ponovno prepoznavamo (*recognise*), se izoblikujejo naše podobe in intuicije.« (Rinaldi v Devjak 2010, 44–45)

Prepričana sem, da ima poslušanje v (medgeneracijskih) odnosih bistven pomen.

2.4 Metoda Svetovna kavarna

Je enostavna metoda ustvarjanja aktivne mreže sodelovalnega dialoga okoli vprašanj, ki so pomembna pri dejanskem delu, in aktivnega vključevanja ter konstruktivnega ukrepanja (Gostenčnik 2008).

Metodo pogosto uporabljam z namenom večjega vključevanja. Uporabljam jo za sodelovanje s starši in za dialog med različnimi generacijami.

3 Empirična podloga

3.1 Medgeneracijsko sodelovanje na ravni oddelka

3.1.1 Sodelovanje s starši je tudi sodelovanje generacij

Na prvem roditeljskem sestanku sem izvedla delavnico po metodi Svetovna kavarna z namenom, da starše še bolj vključim v načrtovanje skupnih oblik sodelovanja in da skupno dokončno oblikujemo letni delovni načrt oddelka.

Delavnica je potekala tako, da sva strokovni delavki sprejeli starše v kavarniškem vzdušju, nato sem predstavila temo, metodo, način izpeljave delavnice, kavarniška pravila, določili smo vloge (gostitelja vsakega omizja) in izpeljali delavnico.

Skupaj smo prišli do zanimivih, pristnih idej, dogovorov in do končno oblikovanega letnega načrta oddelka. Dorekli smo naslednje oblike sodelovanja med starši in vzgojiteljico:

- Na drugem tematskem roditeljskem sestanku bom izpeljala delavnico po metodi Svetovna kavana na temo Trma.
- Na tretjem roditeljskem sestanku bova strokovni delavki predstavili analizo LDN-ja ter delo in napredke otrok ob gledanju fotografij in filmov.
- Skupaj smo določili okvirne datume pogovornih ur in se dogovorili za možnost izrednih pogovornih ur.
- Dogovorili smo se glede srečanj otrok in staršev v oddelku:
  - v decembru na temo: Kako so v preteklosti krasili božično drevo in praznovali Miklavža v Tržiču,
  - v marcu na temo: Gregorjevo, izdelovanje gregorčkov kot nekoč z uporabo naravnega materiala in materiala, ki se ga najde v delavnicah,
  - v juniju izpeljava zaključka z naslovom: Igre nekoč.
  - Starši se bodo vključevali v dopoldansko vzgojno-izobraževalno delo: s petjem ljudskih pesmi in predstavitvijo instrumentov.
  - Mesečno bo potekalo sodelovanje s starimi starši v dopoldanskem času v okviru projektov.
- Sodelovali bomo na vseh skupnih prireditvah na ravni oddelka, enote, vrtca: Tek po ulicah Tržiča ...

Polstenje volne in ogrlice želodov

3.1.3 Dopoldnevi s starimi starši

Otroci oddelku so preživljali dopoldneve s starimi starši. Vabilo na skupno preživljanje dopoldneva sem izobesila na oglasno desko skupaj s seznamom, ki je omejevalo število zelo zainteresiranih starih staršev, da v vrtcu ne bi bila prevelika gneča. Običajno smo skupaj (otroci, strokovni delavki oddelka in stari starši) izvedli jutranji krog v okviru teme projekta in nadaljevali s tekočimi dejavnostmi v okviru trenutnega projekta. Poudarek je bil na medsebojnem sodelovanju, povezovanju, komuniciranju, poslušanju ... Dejavnosti so vključevale elemente Reggio Emilia.

Projekt *To sem jaz*

V okviru projekta *To sem jaz* so stari starši z vnuki in ostalimi otroki spoznavali sebe, druge ter čutilo za tip. Izvedli so jutranji krog s prebujanjem telesa, se igrali čutno igrico: Kaj je v čarobni škatli?, peli, plesali na Bugi vugi in Ko si srečen ... Izvajali so deklamacije: 10 prstkov ... Skupaj so izdelali čutne jesenske venčke, raziskovali čutno pot, čutne vrečke jesenskih darov in se igrali v stalnih koticah.

Plakat staršev

3.1.2 Sodelovanje z mojo upokojeno teto

Obiskala nas je moja že upokojena teta, ki se ukvarja z različnimi ročnimi deli. Otroci so tipali ovčjo volno, jo mečkali, pomakali v milnico, ožemali, valjali, oblikovali v kačice, kroglice ... oziroma polstili volno. Izdelane kroglice smo nalepili v kapice želoda in jih nanizali v ogrlico ter nato izobesili na strop.

Polstenje volne in ogrlice želodov

Jutranji krog

Čarobna škatla

Otroci so si med drugim ogledali tudi portrete iz različnih zgodovinskih obdobj, se gledali v ogledalu in z ogljem narisali svoj portret ter naredili razstavo, na katero so povabili še druge otroke, starše, stare starše ...

Razstava portretov

Ples

Projekt *Kakšni so stari predmeti*

Stari starši so sicer sodelovali že v prvi delni nalogi projekta, ki je bila zbiranje starih predmetov. Z njihovo pomočjo smo v oddelku zbrali veliko zanimivih starih predmetov: staro posodo, skodelice, pribor, slike, vaze, kljuge, ključke, pisalni stroj, telefon ... Naredili smo razstavo starih predmetov na stopnišču vrtca, tako da je bila na ogled vsem obiskovalcem enote Palček.

Čutni venčki

Igranje starih prstnih iger

Čutna pot

Izdelava ninic iz cunj

V okviru skupnega preživljanja dopoldneva s starimi starši smo se otroci, stari starši in strokovni delavki med drugim v jutranjem krogu pogovarjali o tem, katera je naša najljubša igrača in igra. Stari starši so obudili spomine, njihove najljubše igrače so bile punčke, avto, frača. Sledile so vzporedne dejavnosti: izdelava punčk iz cunj, igra v kotičku Dom s staro posodo, igra v kotičku Stari predmeti, igra z lesenimi kockami ...

Natečaj *Eko smreka*

S starimi starši so otroci izdelali okraske iz odpadnega kartona in okrasili smreko iz kartona. Vzporedno je potekalo ustvarjanje s slanim testom in igra v stalnih kotičkih. Sledilo je skupno praznovanje rojstnega dne. Slavljenki je bilo zelo všeč, da je bila ob njej njena mama.

Eko smreka

Izdelovanje okrasov iz kartona

Oblikovanje slanega testa

Projekt *Kako nastane tržiški štumf?*

V igralnici so otroci s starimi starši izdelovali ovčke. Na različne načine so prepletali in pretikali volno, v kotičku Dom so se igrali z nogavicami ter volnenimi oblačili; v garderobi so raziskovali poligon iz volne: volno so prestopali, se plazili pod njo, hodili po njej v različnih linijah in risali na nogavice iz papirja.

Ovčke

Projekt *Kakšne barve je svet?*

Otroci so s starimi starši telovadili pri vadbeni uri na temo Barve na travniku. V uvodu so se skupaj odpravili na »travniki, nabirali cvetje«, se kotalili, lovili v različne smeri ter se igrali igrico *Kdo se boji črnega moža*. V osrednjem delu so »raziskovali travnik« v okviru poligona: plazili so se za rjavimi polžki, plezali za črnimi mravljami do mravljišča, poleteli kot rumeni metulji na belo lilijo, na rdeči tulipan, poleteli visoko (splezali na skrinjo in skočili z nje) ... V zaključku so skupaj pospravili orodje in zapeli ter zaplesali *Bela, bela lilija*.

Na koncertu dveh strokovnih delavk Vrtca Tržič smo nato skupaj poslušali različno glasbo in pesmi ter spoznavali inštrumente in peli.

Stare starše so prav vsi otroci lepo sprejeli, saj so med seboj hitro vzpostavili stik ter prijeten odnos. Nekateri stari starši so bili prisotni večkrat in so jih otroci že bolje poznali. Stari starši so se vključili v vse dejavnosti, ki so potekale, in v dnevno rutino (umivanje, uporaba stranišča ...), bili so zelo aktivni in radi so bili v pomoč.

Na koncu vsakega druženja so bili stari starši zelo veseli in hvaležni. Mama neke deklice je povedala, da je po srečanju vedno polna energije. Otroci so se po prvih srečanjih s starostniki težje poslovili, a se kasneje navadili tudi poslavljanja.

Medgeneracijsko sodelovanje z oddelki, kjer se v vzgojno-izobraževalno delo vključuje elemente Reggio Emilia

Sama sem otrokom iz oddelkov, kjer delo poteka po konceptu Reggio Emilia v okviru projekta *To sem jaz*, zaigrala lutkovno predstavo s senčnimi lutkami *Zrcalce*. V teku projekta *Kakšni so stari predmeti* sem odigrala lutkovno predstavo *Mojca Pokrajculja*, v projektu *Kako nastane tržiški štumpf* pa sem z lutkami iz nogavic zaigrala še lutkovno igrico po pravljici Tatjane Ban z naslovom *Ovčka Belka*.

Uvod, osrednji del, zaključek

Predstavi: *Zrcalce* in *Mojca Pokrajculja*

Predstava Ovčka Belka

Medgeneracijska sodelovanja na ravni enote

Na vseh skupnih dogodkih za vse oddelke v enoti gre za medgeneracijsko sodelovanje. Že izvedena medgeneracijska sodelovanja na ravni enote so bila:

- v okviru tedna otroka so otroci v enoti na različne načine poslikali ter porisali stare majice in iz njih izdelali »nove« vrečke,
- družili so se na krompirjevem pikniku,
- na praznični čajanki je najstarejši oddelek pripravil plesni nastop,
- pustno rajanje ...

Sama sem se z mamico otroka iz oddelka, ki poje v kulturnem društvu Jerbas, v katerem prepevajo stare ljudske pesmi in igrajo na stare inštrumente, dogovorila za koncert na ravni enote. Na koncertu so se srečale različne generacije in vsi smo uživali v poslušanju, spoznavanju in petju starih pesmi ter v poslušanju zvokov in skladb starih inštrumentov. Skupaj s sodelavko sva izvedli prireditev za kulturni

Prireditev za kulturni praznik

praznik. Otroke sva popeljali v čas Franceta Prešerna, poudarili sva slovenske simbole, pesmi, slovensko besedo in zaigrali lutkovno predstavo v verzih slovenske avtorice Mojce Zupan Vrtač z naslovom *Kakšne barve je svet?*.

Zaključek

Ugotavljam, da (načrtno) medgeneracijsko sodelovanje (v vrtcu) prinaša:

- večjo povezanost vseh deležnikov v vzgojno-izobraževalnem procesu/zavodu,
- večjo povezanost vseh generacij, vključenost v delo, življenje v vrtcu,
- večjo poznavanje vseh življenjskih obdobij,
- učenje poslušanja vseh generacij,
- boljše poznavanje drug drugega, sodelovanje in komunikacijo,
- večjo strpnost,
- učenje vseh generacij za bivanje v sožitju,
- boljše razumevanje otroka, njegovega sveta (iz kakšnega okolja, družine prihaja),
- izmenjavo izkušenj, znanj, pogledov, idej ...,
- prenašanje izročil, navad, običajev ...,
- ohranjanje vitalnosti starejših,
- obogatitev vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v vrtcu ...

V načrtu imam še veliko različnih oblik in načinov medgeneracijskega sodelovanja. Še naprej bom krepila medgeneracijsko sodelovanje in ga zavestno poglobljala, kajti izkušnje, znanja, veščine, razumevanje, strpnost in sodelovanje vseh generacij so nujne sestavine vzgojno-izobraževalnega procesa in pomenijo zavedanje ter krepitev pomembnih življenjskih vrednot, prijetno sobivanje različnih generacij in lepšo prihodnost vseh. Oziroma, kot pravita Bingham in Sidorkin (2004, 6–7): »Medčloveški odnosi obstajajo v skupnih dejavnostih in prek skupnih dejavnosti ...«.

Literatura

- Bingham, C. in Sidorkin, A. M. (ur.) (2004): *No Education Without Relation*. New York: Peter Lang (Counterpoints: Studies in the Postmodern Theory of Education, vol. 259).
- Devjak T., Skubic D. (2009): *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Devjak, T. et al. (ur.) (2010): *Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Gostenčnik V. (2008): Svetovna kavarna predstavlja ... Kratek vodič do učinkovitega pogovora, The World Café. Prosto kopiranje in distribuiranje z navedbo vira & povezave: <http://www.theworldcafe.com>, ISA institut, maj 2012, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.
- Kroflič, R. (2010): Etična in politična dimenzija projekta Reggio Emilia. V: *Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti in različnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 11–66.
- Malaguzzi, L. (1998): History, Ideas, and Basic Philosophy (An Interview with Lella Gandini). V: *The Hundred Languages of Child* (ed. Edwards, c., Gandini, L. and Forman G.). Greenwich and London: Ablex Publishing Corporation, str. 68–69.
- Vir 1: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje (2010), <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1046.html>.

Moč vrstniške povratne informacije

Irena Humar Kopal, učiteljica slovenščine, OŠ Dornberk

Povratna informacija kot eden od elementov formativnega spremljanja učenčevega napredka vodi učence v samem procesu učenja, jih usmerja k cilju, ki so si ga zastavili, ves čas pa jih tudi dodatno motivira. Vsekakor je v procesu doseganja cilja, torej osvajanja znanja, pomembna tudi presoja učenca samega. In čeprav je morda najpogostejša tista povratna informacija, ki jo učencu podaja učitelj, pa je izjemno pomembna tudi vrstniška povratna informacija, saj so vrstniki drug drugemu velikokrat mnogo večji učni magnet, kot je to lahko učitelj.

ZAKAJ FORMATIVNO SPREMLJATI – MOJA ZGODBA

S formativnim spremljanjem napredka učenja sem se srečala pred približno osmimi leti. Bila je ljubezen na prvi pogled. Še danes se spomnim, da sem se na nekem seminarju o bralni pismenosti udeležila predstavitve pouka naravoslovja in tehnike v 4. razredu. Priznam, poučevanje na razredni stopnji me je od nekdaj fasciniralo, zato se vedno rada oziram po svojih kolegicah, razrednih učiteljicah, in učnih predmetih, ki niso »moji« – sem namreč učiteljica slovenščine. Ko sem poslušala učiteljici, ki sta govorili o diagnostiki predznanja, povratni informaciji, aktivnem učenju idr., sem razumela bore malo, a očaral me je njun entuziazem, kajti tega sem sama takrat že skoraj izgubila. Že mesec kasneje sem se udeležila prvega izobraževanja na Zavodu za šolstvo in moja pot po formativnem spremljanju se je pričela. In seveda še vedno traja. Danes si ne predstavljam, da bi lahko še kdaj učila »po starem«.

Formativno spremljanje me je kot učiteljico potisnilo v ozadje, kajti učiteljica sem nenadoma postala učenka, tanka meja med poučevanjem in učenjem pa se je v enakopravnem odnosu udeležencev v učenju skoraj popolnoma zabrisala. Pouk je pri mojih urah vedno naravnano tako, da omogoča veliko samoučenja ter vrstniškega učenja. »Tu pa garamo,« pravijo moji učenci. Seveda, klasičnega pouka, pri katerem bi učiteljica napisala na tablo snov, učenci pa bi jo prepisali in se jo naučili, že dolgo ne poznamo. Nimamo učbenikov in delovnih zvezkov. Ves čas se oziramo naokrog in vsebino iščemo v aktualnih temah in temah, ki so učencem blizu. Na tak način ves čas vzbujam njihovo radovednost ter zanimanje za učenje in rast. Veliko stvari sem morala spremeniti v svojem razmišljanju, da sem prepustila pri poučevanju iniciativo učencem.

Čeprav sem na začetku menila, da se vseh faz formativnega spremljanja ne bom mogla lotiti hkrati in sem v ospredje postavila le eno ali dve

od njih, pa sem kmalu ugotovila, da so koraki znotraj procesa formativnega spremljanja drug od drugega (so)odvisni in je posamezne prvine težko izločiti iz cikličnega zaporedja aktivnosti. Tako npr. učenci ne morejo podati kakovostne povratne informacije, če najprej ne opredelijo namenov učenja ter ne postavijo kriterijev znanja.

POVRATNA INFORMACIJA

Definicij, kaj je povratna informacija, je v strokovni literaturi veliko. Vsekakor ne moremo govoriti o formativnem spremljanju, ne da bi v njegov kontekst umestili tudi povratne. Sama jo razumem kot neke vrste podatek, ki na zemljevidu znanja označi, kje na poti učenja je učenec, (ne)posredno pa se dotika tudi mene kot učitelja, saj je dragocen podatek oziroma informacija o tem, kje se učenci dejansko nahajajo in kje naj bi bili. Morda jo najlažje razumemo skozi Sadlerjev pojem vrzeli (Hattie, 2018): cilj povratne informacije je skrčiti vrzel med tem, kje se učenec trenutno nahaja, in tem, kje »naj bi se nahajal« – torej med trenutno ravno učnih dosežkov in merili uspeha. Da ima povratna informacija visok vpliv na učenčeve dosežke, ni potrebno posebej poudarjati. Podrobneje je o tem v svojih knjigah *Vidno učenje* in *Vidno učenje za učitelje* pisal John Hattie.

Poleg povratne informacije imajo pomemben vpliv na dosežek učencev še vzajemno učenje, odnos učitelj – učenec, pričakovanja učencev, formativna evalvacija učiteljevega dela, vrstniško sodelovanje ...

Kakšna naj bo povratna informacija? Kako naj bo podana, da bo resnično dosegla svoj namen? Je dovolj ena ali je bolje, da jih je več? Kdaj je pravi trenutek zanjo? Je povratna informacija le domena učitelja? Takšna in podobna vprašanja se mi porajajo, ko tudi sama postavljam zemljevid svojega poučevanja/učenja in se vedno znova sprašujem, kako poučevati z namenom optimiziranja znanja in kakšno vlogo ima na tej poti povratna informacija. Ob tem se mi zdi nujno, da skupaj

z učenci sledimo trem vprašanjem, ki se pri povratni informaciji neprestano zastavljajo: KAM GREM? KAKO BOM PRIŠEL TJA? KAM NAPREJ? Povratno informacijo morajo ves čas spremljati izzivi. Brez njih namreč nima velike vrednosti. Ob tem mislim na izzive, ki so namenjeni učencem, pa tudi učitelju. Cilji učenja se morajo vedno znova osredotočati na doseganje že zastavljenih ciljev, hkrati pa morajo učence usmerjati v iskanje novih. Povratna informacija mora vzpostavljati pogoje za neprekinjeno učenje, saj učenec lahko le tako nadzira svoje učenje. Če je prvo vprašanje KAM GREM? povezano predvsem z nameni učenja, ki jih moramo na začetku vedno postaviti in oblikovati, kajti osmisliitev učenja je za učence izrednega pomena, pa je zadnje vprašanje KAM NAPREJ? tisto, ki morda učence najbolj zanima. A čeprav se na prvi pogled zdi, da je odgovor preprosto, učenci pa ga celo pričakujejo od učitelja, je prav, da ga učitelj ne razkrije. Nasprotno, naloga učitelja je predvsem učence naučiti, kako priti do odgovorov.

Ob tem zlasti drugo vprašanje KAKO BOM PRIŠEL TJA? spodbuja učence, da se dojemajo ne le kot lastniki svojega znanja, ampak da postanejo drug drugemu učni magnet, ki se prav s pomočjo povratne informacije pomika ali bolje kar vleče naprej, hkrati pa jih spodbuja, da postanejo drug drugemu učni vir, ki si pri učenju tudi pomaga. In ko v ospredje postavimo vrstniško učenje, postane seveda izjemno pomembna tudi vrstniška povratna informacija.

TROJNI POGLED NA POV RATNO INFORMACIJO

V procesu učenja vsakega posameznega učenca so pomembne tri povratne informacije, sama

temu pravim, da je potreben trojni pogled, da lahko vidimo pravo sliko: pogled učečega se učenca, pogled njegovih vrstnikov in učiteljev pogled – torej tri povratne informacije, ki skupaj, če matematično ponazorim, tvorijo enakostranični trikotnik, v katerem so vse tri stranice enako dolge, njegovi koti pa skladni. Tri povratne informacije, ki tako skupaj tvorijo najboljšo možno, ki učenca dejansko usmeri v nadaljnji proces učenja. Vprašanja, ki si jih vse tri vpletene strani (seveda vsaka iz svojega zornega kota) postavljajo, da dosežejo osrednje mesto na tarči znanja, so: Kje sem/je? Kam želim/želi priti? Kaj moram/mora narediti, da pridem/pride do tja? Katera so moja/njegova šibka in katera močna področja? Kdo mi/mu lahko pomaga?

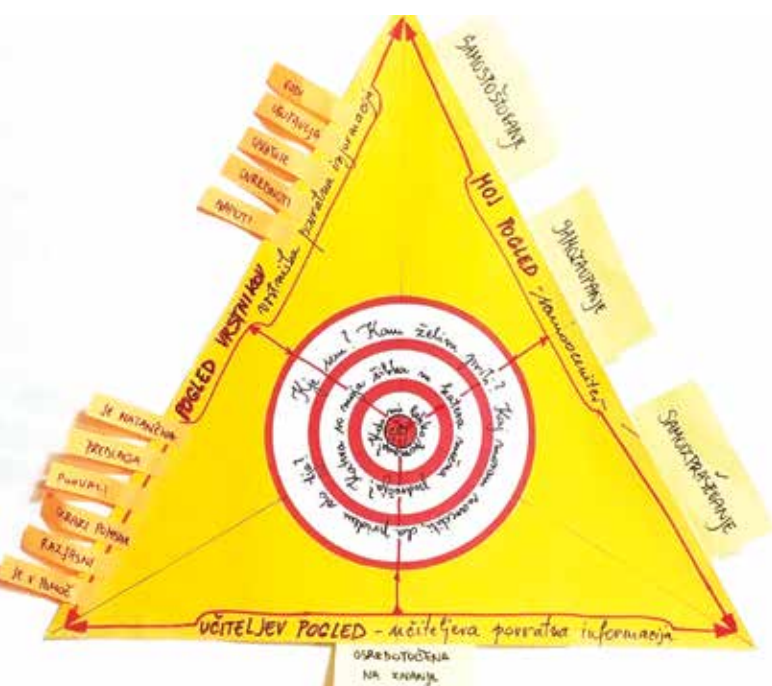

Oblikovanje kriterijev uspešnosti

Učeči se učenec se v tem procesu neprestano samoizprašuje, samoreflektira, samopresoja itd., vse z namenom, da se izboljša, si na novo postavi cilje, obenem pa pridobi na samozaupanju in samospoštovanju.

Učiteljeva povratna informacija je osredotočena na znanje, v njej je učitelj še posebej pozoren na to, kako je bila naloga opravljena, katere strategije so potrebne za izvedbo naloge in katero znanje je potrebno, da bo naloga rešena, vsekakor pa je tudi napotek, kako naprej.

Ko sem prvič vprašala učence, kakšno povratno informacijo bi si sami želeli od svojih vrstnikov, so zapisali, da si želijo takšne, ki bi jim bila v pomoč pri nadaljnjem učenju, kar pomeni, da bi jim kako še neznanu/nerazumljivo stvar razjasnila oziroma razložila; jih kaj povprašala; morda izrazila dvom; jih vodila in usmerjala, torej jim dala napotke, kako naprej; pri tem pa naj bi pohvalila, kar je do-

Trojni pogled na učenčevo znanje – pogled učenca, vrstnikov in učitelja

bro narejeno, in predlagala, kako popraviti, kar je slabo narejeno. Vsem se je zdelo pomembno, da je informacija natančna in razumljiva, da ne žali in ni »kritizerska«.

Usklajevanje in poenotenje glede kriterijev uspešnosti

VRSTNIŠKA POVRATNA INFORMACIJA

Če želimo, da bo povratna informacija res dosegla svoj namen, se je moramo seveda najprej naučiti. Zlasti to velja za učence, ki neko vrstnikovo nalogo/izdelek najprej preprosto ovrednotijo z besedami: »Lepo je govoril. Ni uporabljal mašil. Meni je bilo všeč, ker je imel lep plakat ...« Gre torej za bolj osebne sodbe, ki so največkrat vezane na po-

Učenci se samovrednotijo

hvalo. Prvo se moramo torej naučiti, da pohvala ni isto kot povratna informacija. V začetku se pogovarjamo o tem, kaj sploh je povratna informacija: Zakaj je pomembna? Kakšno si želim sam? Kaj naj vsebuje? Kako jo lahko izboljšamo? S čim imamo pri njenem oblikovanju največ težav? Kaj odlikuje dobro povratno informacijo? In čisto vedno učenci ugotovijo, da brez kriterijev uspešnosti povratne informacije ne moremo oblikovati. Tako se povratna informacija vedno začne s kriteriji uspešnosti, mi jim rečemo kriteriji odličnosti, ki jih oblikujemo z učenci skupaj. Prve povratne informacije so seveda skromne, preproste in enostavne, tako npr. uporabljamo semafor znanja, sledi informacija v obliki dveh zvezdic in ene želje, ugotavljanje doseganja ciljev idr.

Usklajevanje in poenotenje glede kriterijev uspešnosti

DVE ZVEZDICI IN ENA ŽELJA

»Dve zvezdi in ena želja« je ena od povratnih informacij, ki jo uporabljamo, ko se učenci vrstniške povratne informacije šele učijo. Svojemu vrstniku povedo dve stvari, ki ju je dobro naredil, izrazijo pa še eno željo, kar pomeni, da si želijo, da nekaj izboljša. Čeprav se zdi ta oblika enostavna, pa vendarle ni tako preprosta, saj mora učenec, ki jo poda, natančno poznati nalogo, ki jo je učenec, kateremu podaja informacijo, imel, poznati pa mora tudi kriterije uspešnosti.

KONSTRUKTIVNI KRITIČNI SENDVIČ

Večina to obliko verjetno že pozna, a včasih se zdi, da se metodo, ki ji lahko rečemo tudi + - +, preveč poenostavlja. Mi si tale sendvič pripravljamo ponavadi s šestimi sestavinami:

1. Začni z nekaj POZITIVNI MI SLIMI/komentarji.
2. IZPOSTAVI močna/dobra področja.
3. POHVALI.
4. KRITIČNO OCENI.
5. Spomni na MOČNA PODROČJA.
6. Ponudi pomoč pri odpravi kritičnih točk, zaključiš s POZITIVNO mislijo.

PVP – PohvalimVprašamPredlagam

PVP je ena od vrstniških povratnih informacij, ki jo moji učenci najraje zapisujejo. Uporabna je za vrednotenje naloge/izdelka posameznega učenca, lahko pa je oblikovana tudi kot skupinska povratna informacija. V tem primeru je delo še nekoliko težje, saj se morajo učenci med seboj uskladiti, da podajo eno informacijo.

PohvalimVprašamPredlagam

Pohvali!
Je kaj posebej dobro narejeno?
Ti je kaj še posebej všeč?

Vprašaj!
Te kaj posebej zanima?
Morda nisi česa razumel?

Predlagaj!
Kaj bi v bodoče lahko bilo bolje?
Navedi kak konkreten predlog, idejo!

MOJA POV RATNA INFORMACIJA JE NAMENIENA ...

(IME)

PVP

POHVALIM

VPRASAM

PREDLAGAM

Povratno informacijo sem sestavil/la: _____

eTik, OŠ Dornberk

PVP

3-2-1 VRSTNIŠKA POV RATNA INFORMACIJA

Učenec zapiše:

3 stvari, ki jih je sošolec, kateremu je povratna informacija namenjena, odlično naredil in so v skladu s kriteriji odličnosti;

2 stvari, ki nista v skladu s kriteriji odličnosti in bi ju bilo dobro popraviti;

1 stvar, ki se mu je zdela v delu najboljša.

Ime in priimek: _____ Datum: _____

MOJA POV RATNA INFORMACIJA je namenjena _____

3

Tri stvari, ki si jih odlično naredil in so v skladu s kriteriji odličnosti:

○ _____

○ _____

○ _____

2

Dve stvari, ki nista v skladu s kriteriji odličnosti in bi ju bilo dobro, da ju popraviš:

○ _____

○ _____

1

Ena stvar, ki se mi je zdela v tvojem delu najboljša:

○ _____

Tvoj trud:

POTRUDIL SI SE.
LAHKO SI ZADOVOLJEN.

NO JA, LAHKO BI
BILO BOLJE.

NISI VLOŽIL VELIKO TRUDA.
NE MOREŠ BITI ZADOVOLJEN.

eTik, OŠ Dornberk

3 – 2 – 1 vrstniška povratna informacija

Učenci so drug drugemu vir znanja

PO LESTVI NAVZGOR

»Po lestvi navzgor« je povratna informacija, ki se je poslužujemo v višjih razredih, ko učenci že poznajo pravila dobre povratne informacije. Sestavljajo jo štiri koraki, in sicer:

1. korak: RAZJASNI

Svojemu vrstniku postavlja vprašanja. Tako se boš prepričal, da si vse razumel prav. Izogibaj se vprašanjem, ki vodijo v kritizilstvo. Raje izbiraj taka vprašanja, ki bodo vrstnika prijazno nagovorila k razmisleku:

- *Nisem prepričan, da sem dobro razumel ...
- *Kaj si mislil s tem ...
- *Povej mi nekaj več o ...
- *Mi lahko pojasniš, kaj si mislil ...

2. korak: OVREDNOTI

Svojemu vrstniku povej, kaj je naredil dobro, nad čim si bil navdušen, kaj ti je bilo v njegovem delu všeč. Bodi natančen. Uporablja strokovne besede (termine) in natančne izraze. Izogibaj se besedam, kot so: to je dobro, to je lepo, všeč mi je ... Vedno svoje mnenje tudi utemelji, npr.

- *Ta del se mi zdi zanimiv, ker ...
- *To se mi zdi odlična ideja, ker ...

3. korak: IZRAZI POMISLEK

Svojemu vrstniku izrazi svoje pomisleke in skrb. Bodi natančen. Ne kritiziraj osebnosti, ampak razmišljaj o tem, kar je napisano, narejeno. Osredotoči se na ideje oziroma posamezne dele besedila/govora. Izogibaj se negativnim izrazom ali celo kritizilstvu, kot npr.: »Narobe si naredil ...« Uporabi raje prijaznejše pomisleke, npr.:

- *Kako bi bilo, če bi ...
- *Zdi se mi, da bi bilo bolje ...
- *Morda bi naslednjič raje ...
- *Ne razumem, kako ...

4. korak: PREDLAGAJ

Svojemu vrstniku ponudi nekaj predlogov, kako naj izboljša svoje delo.

- *Si pomislil, da bi lahko ...
- *Morda bi bilo dobro, da bi ...
- *Izpusti del, ki ...
- *Razmisli, ali ne bi bilo bolje ...
- *Naslednjič dodaj ...

RAD BI TI POVEDAL

Ena najtežjih povratnih informacij je zagotovo opisna, pri kateri učenci vrednotijo pisna besedila (spise) na osnovi kriterijev uspešnosti, ki skupaj z navodili za pisanje spisa nagovarjajo učenca, da svojemu sošolcu poda povratno informacijo.

PO LESTVI NAVZGOR - VRSTNIŠKA POV RATNA INFORMACIJA

4. korak: Ponudi nekaj uporabnih nasvetov (Mogoče bi lahko ...)

- _____
- _____
- _____
- _____

3. korak: Izrazi pomisleke in skrb. Osredotoči se le na posamezne ideje oz. dele besedila (Zanima me, ali bi lahko ...)

- _____
- _____
- _____
- _____

2. korak: Ovrednoti. Kaj je dobro narejeno. Bodi natančen (Ta del je zanimiv, ker ...)

- _____
- _____
- _____
- _____

1. korak: Razjasni, češar ne razumeš (Nisem prepričan, da sem razumel ...)

- _____
- _____
- _____
- _____

© ilik, OŠ Dornberk

Tvoj spis je dober, vendar je v njem večeno nekaj napak. Pazi na vrstni red besed v povedih. Morda je malo prekratek spisa. Vsebinsko ustreza prebrani knjigi, naslov je dober, vendar bi bil lahko izvirnejši... (Npr. Tezave = Old punco). Uvod je zelo dober. V njem si razložila naslov, povedala kdo je avtor, manjkala je vrstitev zgodbe npr. proza, dramska, kriminalka... Glavna tema spisa je dobro opisana. Dobro si opisala kako si predstavljala Old punco. Morda je malo nejasen popravljen odgovor. KAJ PREDSTAVLJA OLD PUNCA FANTOM? Lahko bi na primer napisale da so pomnani najo, dobre pa si odgovorile da je Bob najbolj navezan na avto, ker je njegov. Iz spisa je razvidno, da si zgodbo dobro postuzala, saj si vedela veliko primerov "vragolij" Old punce. V jedru sem malo pogresala tvoje razmišljanje o knjigi. Mnenje o celotni knjigi pa ni zelo dobro opisala, v zaključku. Nikjer v spisu niso zaslišala nobenega niti najkrajšega opisa osebe. Se ti zgodba zdi aktualna? Na nekatera vprašanja nisi odgovorila prav vem je zgodba v pretekliku. (Tvoje ja ne znam daleci). V spisu so manj kate podrobnosti, zaporedje pa je pravo. Mogoče bi lahko napisala malo več občutkov o zgodbi. Malo manjka repetitivnosti v zgodbi in humorja. Besed niso ponarjajala. Pravopisnih napak spila skoraj ni bilo.

Po lestvi navzgor

Vrstniška povratna informacija, napisana na podlagi kriterijev uspešnosti

KARTICE MOJ GLAS

Prav posebna vrsta povratne informacije so tudi kartice, ki smo jih poimenovali MOJ GLAS. Uporabljamo jih pri morebitnih trditvah, preverjanjih znanja, pa tudi kot odziv na že dano povratno informacijo. Tako npr. učenec poda svojo vrstniško povratno informacijo. Učence pozovem, da povedo, kaj menijo o tem, kar je bilo povedano/napisano. Vsak učenec se odloči za eno od kartic, na katerih so zapisane trditve. Učenci kartice dvignejo in utemeljijo svojo izbiro.

S tem SE STRINJAM, ker ...

S tem se NE STRINJAM, ker ...

Hm, tega NE RAZUMEM dobro. Potrebujem dodatno razlago.

Glede tega še NIMAM PRAVEGA MNENJA, potrebujem več informacij.

VARNO UČNO OKOLJE OMOGOČA KONSTRUKTIVNO POV RATNO INFORMACIJO

Povratna informacija je v procesu učenja zelo pomembna, saj učencu ponuja uvid v to, kje na svoji poti učenja se nahaja. Kakovostna povratna informacija je ključnega pomena za učenčev napredek, saj mu pomaga pri iskanju razlogov, zakaj mu še ni uspelo doseči cilja, in pri ugotavljanju, kje potrebuje pomoč. Pomembno je, da izhaja iz namenov učenja in kriterijev uspešnosti, kajti le tako bo učencu res koristila. Poseben pomen lahko pripišemo vrstniški povratni informaciji, ki pa mora biti pravilno strukturirana in naravnana. Predpogoj, da se vrstniške povratne informacije

lahko sploh lotimo, je, da v razredu vzpostavimo pozitivno klimo, varno učno okolje, kjer so napake dopustne, celo dobrodošle, saj so odskočna deska, ki učence lahko izstreli zelo visoko, če jim je le dovoljeno, da poskusijo znova in znova. Ko vzpostavimo tako okolje, se pravo učenje lahko zares začne, povratne informacije pa so v takem okolju sprejete kot konstruktivne in dobrodošle.

Viri:

- Black, P. J., Harrison, C., Marshall, B., William, D. (2002): *Working inside the black box. Assessment for learning in the classroom*. London: Kings College Press.
- Clarke, S. (2003): *Enriching Feedback in the Primary Classroom*. London: Hodder and Stoughton.
- Hattie, J. (2009): *Visible learning*. London: Routledge.
- Hattie, J. (2018): *Vidno učenje za učitelje. Maksimiranje učinka na učenje*. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.
- Holcar Brunauer, A. in ostali (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Istance, D. in Dumont, H. (2013): Smernice za učna okolja v 21. stoletju. V: S. Sentočnik (ur.). *O naravi učenja*, str. 285–303. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Komljanc, N. (2008): *Formativno spremljanje učenja*. V: M. Škraba (ur.): *Didaktika ocenjevanja znanja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Marentič Požarnik, B., Plut Preglej, L. (2009): *Moč učnega pogovora. Poti do znanja z razumevanjem*. Ljubljana: DZS.
- Pečjak, S., Peklaj, C. Tomenc, E. (2006): Kognitivni in metakognitivni procesi pri samoregulaciji učenja. *Psihološka obzorja*, let. 15 (št.1): str. 75–92.
- Peklaj, C. (2010): *Samoregulacija učenja in kaj lahko stori učitelj*. *Vzgoja in izobraževanje*, let. 41 (št. 1), str. 5–11.
- Peršolja, M. (2019): *Formativno spremljanje v praksi*. Domžale: M. Peršolja.
- William, D. (2013): Vloga formativnega vrednotenja v učinkovitih učnih okoljih. V: S. Sentočnik (ur.). *O naravi učenja*, str. 123–142. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Rus, V. (2004): *Izobraževanje kot privatna in javna dobrina*. V: Matura Dušan (ur.), Babšek Jana (ur.) *Kakšna bo šola prihodnosti?*, str. 71–77. Radovljica: Didakta.

Kartice MOJ GLAS

Vzgojitelji smo odgovorni za razvoj in učenje otrok

Uršula Križmančič, diplomirana vzgojiteljica, Vrtci občine Žalec

Različni znanstveniki so mnenja, da je predšolsko obdobje pomembno pri razvoju in učenju vsakega otroka. In kdo, če ne ravno mi, vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev, smo odgovorni za to. Da pa to dosežemo, je potrebno med seboj dobro sodelovati v tandemu, timu, z otrokom in nenazadnje tudi s starši. Velik vpliv na dobro delo predstavljajo samoizobraževanja, s katerimi pridobimo pomembna znanja, ki jih lahko dnevno vpeljemo v svoje načrtovane in nenačrtovane dejavnosti.

Otrokov razvoj in učenje

Otrokov razvoj je dinamičen proces, na katerega vplivata dednost in okolje, in sicer na ravni fizičnega in socialnega okolja. Za otrokov razvoj je vsekakor pomemben izziv, ki gre preko njegovih aktualnih sposobnosti, spretnosti, pri čemer je naloga vzgojiteljev, da mu izziv postavimo malo višje od njegovih zmognosti, saj lahko le tako dosežemo premik v razvoju (Otrok v vrtcu 2001).

In ravno pri vplivu okolja v otrokovem razvoju imamo strokovni delavci v vrtcu izredno pomembno in odgovorno nalogo. Pri tem pa moramo biti pozorni na individualne razlike v razvoju med otroki.

Temeljna področja razvoja so telesni, spoznavni, socialni in čustveno-osebnostni razvoj, ki pa se med seboj povezujejo. Čeprav je razvoj odvisen od notranjih in zunanjih dejavnikov, deluje razvoj po določenih zakonitostih, ki jih moramo poznati in jih lahko predvidimo že vnaprej (Nemec in Krajnc 2011).

V predšolskem obdobju je potrebno predšolsko vzgojo razumeti kot zelo pomembno za vsakega otroka v vrtcu. Graditi se mora na otrokovih zmognostih, ga voditi k pridobivanju novih znanj, doživetij, izkušenj, spoznanj, pri tem pa se mora upoštevati otrokova razvojna stopnja in nenazadnje predznanje.

Pri vsem tem pa gre za stalno povezavo med otrokovim razvojem, učenjem in poučevanjem, ki se odraža predvsem v razmerju med otrokovim dejanskim in potencialnim razvojem (Kurikulum za vrtce 2013).

Enaka pravica do izobraževanja in igre za vse

V splošni deklaraciji človekovih pravic je zapisana temeljna pravica do izobraževanja, ki je opredeljena tako, da ima vsak pravico do izobraževanja in da imajo starši pravico do izbire vrste izobrazbe za svoje otroke. K tej pravici bi lahko dodali tudi pravico do enakosti, ki pa ne sme pomeniti izenačevanja ali pa celo brisati individualne razlike med otroki. Vsi otroci morajo biti v vrtcu obravnavati enako, ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, narodno pripadnost, nenazadnje tudi ne glede na razvojno stopnjo (Bahovec D. in Kodelja 1996). Kar pa ne pomeni, da pri načrtovanih dejavnostih v vrtcu ne smemo izhajati iz različne razvojne stopnje in predznanja otrok v oddelku.

Igra je zelo pomembna dejavnost, ki vpliva na razvoj predšolskega otroka, hkrati pa se otroci z igro največ naučijo, zato bi moralo učenje v vrtcu v prvi vrsti vključevati igro, s katero spodbujamo miselni in telesni razvoj otrok.

Kot vzgojiteljica ves čas stremim k izobraževanju in zavedanju, da je v predšolskem obdobju zelo pomembno v vsakodnevno delo vnašati različne elementne, ki stimulirajo miselni in gibalni razvoj otrok. K temu sem stremela tudi v privatnem življenju, v odnosu do sina. Ob njegovem razvoju sem pričela podrobneje raziskovati metodologijo NTC (Nikola Tesla Center). Samoiniciativno sem se udeležila izobraževanja gospoda Ranka Rajovića, ki me je še dodatno prepričal, da lahko z načrtovano igro dosežemo izjemne rezultate. Kasneje sem to metodologijo začela uporabljati tudi pri svojem delu v vrtcu in svoje znanje, spoznanja in ideje pričela deliti med sodelavkami ter tudi njih spodbudila k praktični uporabi metod NTC.

Čez čas smo tudi v vrtcu imeli možnost dodatnega izobraževanja NTC, pri čemer sem lahko svoje znanje in izkušnje še nadgradila.

Ranko Rajović v prvi stopnji svojega programa poučarja pomen razvoja motoričnih in grafomotoričnih sposobnosti, ki pa ne pomagajo samo pri telesnem razvoju otrok, temveč tudi pri intelektualnem.

V Rajovičevem priročniku *Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka?* je podan tudi praktičen vidik teoretičnih idej, ki so bile posledica kognitivne revolucije in se nanašajo predvsem na razvojni vidik, miselne predstave, vloge osebnosti, motivacije in nenačrtnosti tudi čustev (Gojkov v Rajović 2015). In prav ta priročnik mi je bil v veliko pomoč tako pri delu v vrtcu kot tudi doma.

»V predšolskem obdobju sta hitrost tvorjenja povezav in število ustvarjenih povezav med nevroni neprijemno večja kot po sedmem letu starosti. V možganih se med nevroni odvija boj za prevlado, ustvarjajo se nove povezave med aktivnimi nevroni in novimi nevronskimi potmi, razvijajo se pomembni centri in oblikuje se cela mreža novih povezav. Neaktivni nevroni odmirajo in neaktivne poti postopno ugasnejo. Od stimulacije nevronov je odvisno, ali bo otrok kasneje uresničil svoje biološke potenciale ali ne« (Rajović 2015, 16). In ravno zaradi tega sem mnenja, da smo vzgojitelji odgovorni za razvoj in učenje vsakega otroka v skupini.

NTC (Nikola Tesla Center) dejavnosti v praksi

Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev lahko v svojem vsakdanjem delu spodbujamo ustvarjalno razmišljanje otrok, pri čemer je pomembna avtonomnost strokovnih delavcev. S pomočnico vzgojiteljice prakticirava tovrstne spodbude na vsakodnevnih sprehodih z otroki. Primeri spodbujanja: Kdo bo prvi videl poštarja? Kdo bo opazil avtobus? Katera znamka avtomobila se je pripeljala mimo? Kdo sliši oglašanje kukavice? Koliko je trikotnih prometnih znakov? ... Sicer pa NTC dejavnosti, ki prepletajo različna kurikularna področja, s pomočnico načrtujeva v mesečniku, se pa velikokrat zgodi, predvsem v gozdni igralnici, da se iz proste igre ustvari nenačrtovana NTC dejavnost.

Jezikovno področje

Na jezikovnem področju so otrokom zanimive uganke. S pomočjo uporabe NTC metodologije sem se naučila uganke postavljati z uporabo drugače razmišljujočih vprašanj.

Primer 1: Reprodukativno vprašanje je: katera žival nosi svojega mladiča v vreči? Na to vprašanje povečini otroci odgovorijo kenguru. Vprašanje za razmišljanje pa je postavljeno drugače in otroke »prisili«, da pri reševanju uganke tudi razmišljajo: »Skače, pa kobilica ni, svojega otroka v vreči skriva si – kaj je to?«

Primer 2: Reprodukativno vprašanje je: kaj se jeseni zgodi z listjem? In otroci spet povečini odgovorijo, da jeseni odpade listje z dreves. Vprašanje za razmišljanje pa je: »Človek je hodil po gozdu z zaprtimi očmi, ampak je vedel, da je jesen. Kako?«

Primer 3: Reprodukativno vprašanje je: katera žival je podobna konju in živi v Afriki? Otroci zelo hitro odgovorijo, da zebra, in pri tem ne razmišljajo kaj dosti. Vprašanje za razmišljanje pa je: »Kaj prečkajo pešci in se imenuje enako kot afriška žival?«

Pri nas v praksi je že zelo uveljavljeno učenje pesmic z narisano vsebino. Pri mlajših to vsebino narišemo mi, pri starejših pa vsebino po odstavkih in besedah narišejo otroci sami ter pri tem že skoraj usvojijo deklamacijo ali pesem ob prvem seznanjanju z njo.

Gibalne dejavnosti

Tudi v gibalnih dejavnostih vključujem elemente NTC učenja.

Primer 1: Otroke razporedimo v skupine po dva in jima damo rolko. En otrok sedi na rolki in se objame okrog kolen, drugi pa ga potiska po prostoru. Dejavnost lahko nadgradimo še s postavljenimi stožci, med katerimi mora rolka potovati. Pri tem pa je ključno obvladovati svoje ravnotežje. Igro prilagodimo glede na starost otrok.

Primer 2: Otroke razdelimo v skupine po tri in jim damo kolebnico ali vrv. Dva otroka držita kolebnico ali vrv na višini 5–10 cm. Tretji otrok pa na eni nogi bočno preskakuje kolebnico levo in desno pri tem pa vzdržuje ravnotežje.

Dejavnosti NTC se dnevno vpletajo v naše dejavnosti, velikokrat nenačrtovano, in se prepletajo v različna kurikularna področja, zato sem dodala le nekaj primerov iz prakse.

Zaključek

Vsi strokovni delavci v vrtcu bi se morali zavedati, kako pomembna je naša vloga, saj smo ravno mi odgovorni za razvoj in učenje vsakega otroka v oddelku. Vrtec že mnogo let ni več samo varstvo, kot nekateri še vedno mislijo, ampak je v vrtcu korelacija med vzgojo in varstvom izjemnega pomena. Ustrezna izbira igre in z njo povezane načrtovane in nenačrtovane dejavnosti so ključnega pomena za vplivanje na otrokov vsestranski razvoj. In za konec dodajam še Platonovo misel, ki bi si jo zagotovo morali vtisniti v spomin. Naj nas dnevno vodi pri našem delu:

»Ne učite otrok s strogostjo, raje poskrbite, da se bodo na poti k znanju zabavali. Tako boste morda pri vsakem odkrili sled genialnosti na nekem posebnem področju.«

Platon

Literatura:

Bahovec D., E. in Kodelja, Z. (1996): *Vrtci za današnji čas*. Ljubljana: Cicero.
Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.
Nemec, B. in Krajnc, M. (2011): *Razvoj in učenje predšolskega otroka*. Ljubljana: Grafenauer založba.
Otrok v vrtcu [Ur. Marjanovič Umek, L.] (2001). Maribor: Založba Obzorja.
Rajović, R. (2015): *Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Pozornost je ključ do uspeha pri vodenju

Renata Košica, mag. prof. andr., dipl. vzg., Osnovna šola Vranksko-Tabor

S trditvijo, da je pozornost ključ do uspeha pri vodenju, o čemer govori knjiga Fish, ki me je navdihnila za pisanje, se popolnoma strinjam. Vendar iz izkušenj vem, da obstaja več oblik pozornosti. Pozornost je lahko po sili razmer ali pa odkrita in iskrena. Lahko ima psihološki vidik, lahko je v obliki fizikalnih sprememb na delovnem mestu ali pa kot materialni vidik. Vendar človek kmalu začuti za kakšno vrsto pozornosti gre in se nanjo odzove. Odzivi pa so najmanj toliko različni, kot so različne pozornosti.

Pozornost v delovnem okolju

Delovno okolje je lahko inovativno in odgovorno. Igriv, skrben in mikaven odnos do dela pripelje do večje energičnosti, večjega znanja, večje produktivnosti in večje ustvarjalnosti na delovnem mestu. V knjigi *Fish* je glavna junakinja Mary Jane vedno prisluhnila skrbem in idejam svojih sodelavcev, zato so jo vsi spoštovali in ji zaupali. Tudi ko je bila premeščena v oddelek, ki so ga že vsi odpisali in v katerem se je v zaposlenih usidrala misel, češ kaj se bomo trudili, plača je zadostna in redna, služba pa zagotovljena, ni obupala nad poraznim stanjem oddelka. Še več, odločila se je spremeniti odnos novih sodelavcev do dela. Kako je to storila? Na svoje podrejene je usmerila vso svojo pozornost. Ko so njeni novi sodelavci začutili, da ji je mar za njih, so tudi sami začeli popolnoma drugače gledati na svoje delo in delovno okolje. Od nje so dobivali pozitivne vibracije, ki so jih spodbujale in motivirale. Tudi nase so začeli gledati kot na pomemben člen podjetja. Ob Mary Jane so spoznali, da je v njih veliko energije, idej in pozitivizma. Potrebovali so le svetlobo na koncu predora, ki jim je osvetlila pogled na čisto drugačno prihodnost. S timskim delom, izmenjavo mnenj in sodelovanjem z roko v roki so postali popolnoma drugi ljudje, ki so cenili sami sebe. Uspeh oddelka je bil, zahvaljujoč pozornosti nove vodje, zagotovljen.

In če imamo ob sebi vodje, ki delujejo z nami z ramo ob rami, potem lahko na delovno mesto prihajamo z veseljem, zanosom in polni idej, vedoč, da nas bo nekdo opazil in nam prisluhnil. Res je, vsak dan si sami izberemo, ali bomo iz tega dneva naredili nekaj odličnega. Naši kolegi, stranke, sodelavci v delovnih skupinah in tudi mi sami bomo za to izbiro hvaležni. Poiščimo načine, kako se igrati. Lahko gledamo resno na delo, ne da bi resno gledali tudi sami sebe. Osredotočajmo se na to, da bomo pozorni do svojih strank in sodelavcev, ko nas bodo ti najbolj potrebovali. In če ču-

timo, da nam energija odteka, poskusimo s tem zanesljivim zdravilom: »Poiščimo nekoga, ki potrebuje pomoč, vzpodbudno besedo ali nekoga, ki si želi le, da mu prisluhnemo, in mu polepšajmo dan.«

Primer dobre prakse

Ob prebiranju knjige *Fish* sem se spomnila prijateljice, ki že vrsto let dela s predšolskimi otroki. V svojem delovnem okolju je videla in doživela že marsikaj. Od kolegic, ki ne premorejo niti kančka dobrote do soljudi, do kolegic, ki so pretirano pozorne. So pa tudi take, ki jim pozornost veliko pomeni. Ena kolegica v njihovem vrtcu še posebej izstopa. Skoraj vsak dan pride v službo prepozno. Še preden pozdravi, dobesedno renči na otroke, kako so glasni in nevzgojeni, skratka nemogoči, ona pa že zjutraj brez moči in vsa utrujena. Do staršev je pretirano pozorna, kar tudi opazijo. Pri delu z otroki zelo rada posedla. A ko zagleda koga izmed vodstva, se dobesedno izstrelji v zrak in išče, kaj bi tisti trenutek prijela v roke. Otroci v njenem oddelku so neposlušni, saj po njenem mnenju ne naredijo nič prav, kar jim zelo glasno tudi pove. Zato je preprosto ne ubogajo več. Tako živi v začaranem krogu, saj na vseh koncih in krajih hlini svojo pozornost. A njena pozornost je zlagana, zato svojega oddelka ne more uspešno voditi. Ko ji je prijateljica poskušala pomagati, si je njene ideje in načrte za delo prilastila in jih označila za svoje delo. Sedaj jo pusti pri miru in s svojimi idejami raje pomaga drugim.

Ker ima prijateljica svoje delo rada, ljudem okoli sebe pa namenja vso svojo pozornost, je v vrtcu zelo uspešna. Pedagoška vodja njihovega vrtca ji vedno da povratno informacijo glede opravljenega dela. Pogosto prosi za mnenja in predloge, ki jih tudi upošteva. Zato prijateljica še raje opravlja svoje delo in pogosto naredi več, kot se od nje zahteva, saj ve, da vodja ceni in spoštuje tisto, kar naredi. Enak odziv je viden pri starših. Zadovolj-

ni so z njenim načinom dela, kar ji tudi povedo. Srečni so, ker so srečni njihovi otroci. In to je največ, kar si lahko prijateljica želi. Ob sebi ima pomočnico vzgojiteljice, ki je zelo zavrta oseba, zelo introvertirana, redko kdaj se smeji, ne zbija šal, kot jih druge kolegice, in svojo zasebnost zelo skrbno skriva. Je zelo dobra delavka, a malce preveč resna. Svoje delo opravlja že vrsto let in je zamenjala že veliko vzgojiteljic. S prijateljico sta tokrat prvič prišli skupaj kot tim in odločila se je, da svojo pozornost usmeri tudi nanjo, saj še kako dobro ve, kako je, če te vzgojiteljica ves čas negira. Veliko let je namreč delala z na začetku omenjeno vzgojiteljico, ki v njej ni videla nič dobrega, samo izkoriščala jo je. In povem vam, ni bilo potrebno veliko, da sedaj njena pomočnica kar žari.

Kaj je storila? Opazi vsako njeno delo in ga pohvali, saj v resnici dobro dela. Vključuje jo v načrtovanje dela v oddelku in njene predloge tudi upošteva. Prepušča ji delo z eno skupino, medtem ko sama dela z drugo skupino otrok. Vsa fizična dela kot tudi nego otrok opravljata obe. Pogosto jo prosi za izvedbo iger, saj je odlična igralka, in jo za pripravo in izvedbo pohvali tudi javno. Opazi spremembe na njej, ob čemer se ji zaiskri pogled. In kot mi je povedala, se je pomočnica začela celo

več smejati. To so opazile tudi druge kolegice in celo starši. Delo v oddelku poteka odlično, saj se prijateljica nanjo lahko v celoti zanese. Pomočnica to spoštuje in od sebe daje maksimum. Zgodilo pa se je še nekaj. Vse pogosteje ji zaupa osebne stvari, za katere sploh ni vedela. Med njima vlada zaupanje, saj obe vesta, da se druga na drugo lahko zaneseta. Delujeta z roko v roki, temeljita na spoštovanju in kljub napornemu delu z otroki v njuno skupno delo vse pogosteje vključujeta tudi zabavo. Od vsega tega pa imajo največ njuni otroci.

Pozornost je ključna

Da je pozornost res ključ do uspeha, se je že velikokrat izkazalo. Zelo zanimive rezultate so dali poskusi, opravljeni v tovarni Western Electric v mestu Hawthorne, ki leži v predmestju Chicaga. Poskuse je vodil avstralski sociolog George Elton Mayo, ki je kasneje postal izredni profesor za industrijske raziskave na Harvardu. Prvotni namen poskusov je bil proučiti učinke fizičnih in fizikalnih razmer na produktivnost zaposlenih. In kaj se je zgodilo?

Raziskovalci so ugotovili, da na porast produktivnosti niso vplivale spremembe fizikalnih in fizičnih pogojev, temveč dejstvo, da so zaposleni bili

deležni pozornosti raziskovalcev. Ženskam, ki so sodelovale v poskusih, se je dvignila samozavest, saj jim je bilo dovoljeno pogovarjati se z nadzorniki in z njimi vzpostaviti prijazen odnos. Zaradi tega so bile srečnejše in so se počutile kot del ekipe. Tudi produktivnost drugih zaposlenih, ki so sodelovali v raziskavah, se je povečala, ko so videli, da so predmet poskusov. Ker so vedeli, da so opazovani, so delali bolje. Torej, dobili so pozornost vodstva, na katero so se odzvali s povišano storilnostjo. V raziskavah so aktivno sodelovali, dobili so občutek, da je vodstvu mar za njih, in to jim je dalo nov elan za delo. Mayo je odkril, da so delovna mesta socialna okolja, v katerih so delavci motivirani za vse kaj več kot le za interese podjetja.

Dejavniki, ki vplivajo na produktivnost podjetja

Mayo je nakazal šest dejavnikov, ki vplivajo na produktivnost podjetja, in sicer porast komunikacije med zaposlenimi, dobro timsko delo, izkazovanje pozornosti do zaposlenih, možnost soodločanja zaposlenih v podjetju, zagotavljanje dobrega počutja in zanimivo ter razgibano delo.

Torej, če bo vodstvo dajalo zaposlenim občutek pomembnosti, da bodo le-ti imeli določeno možnost soodločanja, bodo s tem zadostili njihovim socialnim potrebam. Povratni učinek bo popolna predanost delu, zadovoljstvo in sinergija z delovnim okoljem.

Po prebiranju člankov na temo pozornosti v delovnih okoljih sem ugotovila, da vse več podjetij oblikuje delovne prostore tako, da ima vodja pisarno iz stekla, skozi katerega lahko kadarkoli opazuje zaposlene. Tudi ta način poveča produktivnost. Vendar mora vsak vodja najprej ozavestiti, čemu bo pri vodenju podrejenih posvečal pozornost. Ni dobro pretiravati in iskati samo napake, saj jih bo vedno več. Potrebno je znati ljudi pohvaliti, ne samo kritizirati. Zaposleni takšnih vodij nimajo radi. Še več, se jih celo bojijo. Zaradi strahu pred njimi bo storilnost veliko manjša, kot bi bila sicer. Dober vodja mora biti pozoren na pozitivne lastnosti in jih znati izpostaviti. Na ta način bo pozitivnih vzorcev vse več. Zaposlene mora znati pripraviti, da izrazijo najboljše v sebi.

Zelo pomembne so tudi povratne informacije, ki jih vodja nameni podrejenim, pa naj si bodo to pohvale ali pa konstruktivna kritika. Če je vodja sposoben dati pohvalo, je sposoben tudi kvalitetne konstruktivne kritike. Pohvala ob pravem času in na pravem mestu krepi dobre medsebojne odnose.

Ena izmed pomembnih metod je tudi zadostna količina časa, ki ga vodja nameni zaposlenim, da natančno in jasno predstavi strategije za dosega-

nje zastavljenih ciljev. Poti do zastavljenih ciljev jim mora približati do te mere, da lahko zaposleni izrazijo svoje pomisleke, predlagajo svoje pobude in tako aktivno sodelujejo pri oblikovanju končne strategije.

Splošno znano je, da se rutine hitro naveličamo. Zato mora vodja znati motivirati zaposlene, saj jih na ta način dejavno vključi v sodelovanje za doseganje skupnih ciljev. Pogosto je motivacija nagrajevanje. A paziti mora, da vseh zaposlenih ne meče v isti koš, če se tako izrazim. Vsak posameznik je individuum zase; ima svoje sposobnosti, spretnosti, znanja in izkušnje, ki pa jih vodja mora poznati in jih pri zviševanju učinkovitosti podjetja tudi upoštevati. S tem se izboljša klima v delovnem okolju, posledično se ljudje počutijo pomembne. Če vodstvo zaposlenim pokaže, da ceni njihova mnenja, predloge in odločitve in da so pripravljeni na timsko delo, potem je uspeh na področju produktivnosti zagotovljen.

Vodstvo izkaže zaposlenim pozornost, zaposleni se odzovejo z odobravanjem. S tem je zadovoljstvo in počutje zaposlenih bistveno boljše in zviša se storilnost. Na ta način pridobijo oboji – vodstvo in zaposleni. Tako je uspeh podjetja zagotovljen.

Sklepne misli

Če smo pozorni, s tem kažemo tudi spoštovanje do drugih. Pozornost, fokus na nekoga, ne samo nase, je problem današnje družbe. Spomnimo se samo trenutka, ko si je nekdo nepričakovano vzel čas za nas, nam prisluhnil ...; verjetno nam je v takšnih trenutkih postalo toplo pri srcu. In človek, ki je deležen pozornosti, je zadovoljen pri svojem delu. Zadovoljstvo pri delu Quinn in Stainers (1979, v Fister 2003) opredelita kot delavčevo splošno afektivno reakcijo na delo (splošno emocionalno orientacijo do dela oziroma splošno emocionalno reakcijo na delo), ki se nanaša na specifične vsebine, povezane z delom in delovnim okoljem. Pomembno je, da pozornost namenimo trenutkom, ki štejejo. Najsi bo to prvi dan na novem delovnem mestu, rojstvo otroka, napredovanje ali kar koli, kar je zaposlenim pomembno. Ključno je, da zaposlene vidimo kot celovite posameznike, in ne zgolj zaposlene, ki so v organizaciji zato, da opravijo delo. Skratka, pozornost je ključ do uspeha pri vodenju.

Literatura in viri

Fister, K. (2003): »Osebni cilji pri delu in zadovoljstvo z delom [Personal goals at work and job satisfaction]«. *Psihološka obzornica*, 12(4), 33–48.
Lundin, C. S., Paul H., Christensen J. (2002): *Fish! filozofija po ribje*. Ljubljana: Tuma.

Izgorelost tudi v vzgoji in izobraževanju?

Barbara Koblar, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Jesenice

Verjetno ste v zadnjem času že zasledili kakšen članek, ki je govoril o izgorelosti. Ste si vzeli čas in ga prebrali? Danes smo ljudje zaradi preobremenjenosti, nezadovoljstva in hitrega tempa življenja vse bolj podvrženi stresnim situacijam bodisi v domačem ali v službenem okolju. In prav zaradi hitrega tempa življenja si velikokrat ne vzamemo dovolj časa zase. Ker sem sama vzgojiteljica predšolskih otrok in sem zaposlena v vrtcu, bom v članku največkrat omenjala vzgojitelja/ico, vendar so s tem mišljeni vsi strokovni delavci v vrtcih in tudi šolah. Sedaj je čas, da odložite delo in preberete članek o izgorelosti, kajti verjetno boste tako kot jaz vsaj deloma našli nekaj podobnosti s sabo.

UVOD

K branju članka o izgorelosti me je osebno najbolj izzval naslednji odstavek:

»Ljudje, ki izgorevajo, so v svojem okolju znani kot odgovorni delavci, skrbni partnerji in predani starši. Tako se doživljajo sami in na vso moč se trudijo, da bi taki tudi ostali. Imajo velika pričakovanja do sebe, ne dovolijo si počitka, v pretirano delo jih ženejo notranje zapovedi: biti perfekten, najboljši, najbolj odgovoren, zanesljiv ... 'Ne zmorejo reči 'ne', pa čeprav vejo, da bi s to odločitvijo uspeli izstopiti iz začaranega kroga,' pojasnjuje dr. Andreja Pšeničny.« (Revija Zdravje 2011)

Članek me je »stresnil«, zlasti ko sem nadaljevala z branjem. Končna stopnja izgorelosti, ki lahko trajala tudi desetletja, se imenuje adrenalni zlom. Sindrom adrenalne izgorelosti pomeni, da se človek s pretiranim izčrpavanjem privede do psiho-

fizičnega zloma. Po teh prebranih besedah pa je rdeča luč že močno utripala. Odločila sem se, da se v izogib najhujšemu bolje podučim o izgorelosti in to delim z vami.

STRES – VZROK SINDROMA IZGOREVANJA

O stresu je napisanih veliko definicij, vendar do danes še ni splošno sprejete. Youngs (2001, 13) navaja, da je stres »sklop telesnih, fizičnih, duševnih in kemičnih reakcij na okoliščine, ki sprožijo v človeku zmedenost, nejevoljo, vzbujenost. Te reakcije ne izvirajo zgolj iz samih stresnih dejavnikov, temveč predvsem iz našega zaznavanja dogodka in našega odziva nanj.«

Ljudje smo si povsem različni. Vsakdo od nas ima različno mejo potrpežljivosti in vzdržljivosti. Enaka okoliščina pri dveh različnih ljudeh izzove različen odziv. Kar je za nekoga prijeten izziv, drugemu lahko predstavlja grožnjo oz. je zanj celo škodljivo.

V današnjem tempu je stres stalnica. O njem se govori na vsakem koraku in bolje kot marsikatera druga beseda označuje naše življenje. Težko bi rekli, da je stres problem 21. stoletja. Zadeva vsakogar, saj je pomemben in bistven del našega življenja. Razvoj stresne reakcije omogoča preživetje vsem živim bitjem. (Nikoloska 2015)

Stres običajno povezujemo z nečim negativnim, kar pa še zdaleč ni res. Stres je lahko tudi nekaj, kar je dobro. Imamo tudi pozitivne stresne situacije (poroka, rojstvo otroka, nova služba ...) *Stres v majhnih količinah je celo dobrodošel, ker ljudi motivira, jih spodbuja ter vpliva na ljudi pozitivno, če pa smo preveč izpostavljeni stresnim situacijam in se le-te ponavljajo, telo in um začneta izgorevati.* V prvi stopnji izgorevanja – fazi aktivacije – se poveča raven hormonov adrenalina, noradrenalina in kortizola. To so hkrati naši stresni hormoni.

NAUČITE SE PRENAŠATI STRES

Stresu torej ne morete ubežati. Zato je pri spoprijemanju z njim zelo pomembno, kako ga prenašate in koliko ste nanj odporni. Stres lahko na primer zmanjšate tako, da stresorjem načrtno pripišete manjši pomen. Vprašajte se: se je zaradi tega vredno tako naprezati? Premislite, kaj je v določeni situaciji najpomembnejše in nujno, da boste lahko primerno odreagirali. Postavite si naslednje cilje:

- Naučite se usmeriti svoje moči na res pomembne in nujne rešitve. Pomislite: ali je ta problem res vreden mojih čustev, energije, časa?
- Krepite svojo sposobnost spoprijemanja s stresom. Vprašajte se: zakaj neprimerno reagiram na stresorje? Poznam boljše strategije za boj proti stresu?
- Zavestno vplivajte na svoje stanje. Odločite se: pregledal/a bom vse možne rešitve in jih primerjal/a.
- Spremenite svoje razumevanje odgovornosti. Zaupajte sposobnostim drugih in jih prosite za pomoč, ko jo potrebujete. (Youngs 2001, 48)

KAJ JE IZČRANOST IN KAJ IZGOREVANJE?

Izčrpanost

Pogosto se tiste, ki izgorevajo, zamenjuje z delovno izčrpanimi.

Kadar govorimo o izčrpanosti, po navadi mislimo na delovno izčrpanost. Delovna izčrpanost je normalno stanje in je posledica daljšega intenzivnega delovnega navora. Če si bomo po desetih urah v službi, kjer je bilo treba končati neko delo, še doma brez počitka naložili vse obveznosti, zaradi katerih bomo delali še zvečer ali v noč, se bomo že po nekaj dneh počutili izčrpani, po nekaj tednih pa izmučeni, pove Andreja Pšeničny. »Naše telo in psiha bosta zahtevala počitek, razbreme-

nitev. Kadar zmoremo in znamo dobro uravnavati razmerje med obremenitvijo in počitkom, so ta stanja občasna in se pojavijo le po izjemnih obremenitvah. Ko si odpočijemo, morda po kakšnem dodatnem prostem dnevu, se nam dobro počutje vrne, z njim pa tudi delovni zagon.« (Kotnik 2017)

Izgorelost

Drugače je z izgorelostjo, ki je psihična motnja, pojasni Pšeničny. »Bolj kot s preobremenitvami je povezana s čustvenimi stiskami, ki jih prinaša delovno okolje ali druge življenjske okoliščine. Prvi znak izgorevanja je pretirana delavnost (deloholizem) oziroma drugo pretirano angažiranje. Človek, ki sebe vrednoti po dosežkih, se počuti slabega, če se mu zdi, da bo razočaral svoja ali tuja pričakovanja in zahteve. Zato se nenehno – zavedno ali nezavedno – skozi pretirano delo trudi za priznanje. Deloholik, ki se ne zna ustaviti ali ne zmore reči ne, je kandidat za izgorelost. V pretirano delavnost ga ženeta strah in tesnoba, ne pa zanimanje ali veselje do dela.« O izgorevanju govorimo, ko se človek pretirano in brez počitka angažira, da bi zadovoljil svoja ali tuja pričakovanja, o izgorelosti pa, ko pretirano izčrpavanje privede do psihofizičnega zloma, ker človek tako izčrpa svoje energetske rezerve, da se ne zmore več truditi. (Kotnik 2017).

»Nalog, ki sem jih včasih opravil z levo roko, zdaj ne zmorem več.«

»Po vsakem opravi – tudi po lažjih telesnih naporih – se počutim kot izžeta.«

»Sploh več nimam nobene energije – vsega imam preprosto čez glavo.«

To so zgledi tipičnih izjav, ki jih pogosto slišimo od ljudi z izgorelostjo in ki že dobro orišejo nekatere vidike izgorevanja. Poznamo kar nekaj definicij priznanih raziskovalcev izgorelosti, vendar enotne in splošno priznane definicije izgorelosti na žalost ni. Kljub opisu simptomov sindroma izgorelosti ni zmeraj lahko presoditi, ali gre pri nekem za "normalno", primerno izčrpanost, za "pravi" sindrom izgorelosti ali celo povsem drugo bolezen. (Schmiedel 2011, 12).

Sama bom v članku opredelila definicijo izgorelosti, ki jo je opisal dr. Volker Schmiedel: **Izgorelost je ena izmed oblik protesta proti neravnovesju v vašem organizmu.** Protest je zmeraj dvig proti nečemu, upiranje dogajanju, ki ga občutimo kot nepravično. Ste že kdaj pomislili na to, da se organizem upira vašemu vedenju, stališčem, načinu življenja in da vam želi sporočiti, da mu ni všeč to, kar počnete, ali način, kako to počnete? Simptomi, ki jih razvije, so izraz tega protesta; sprva so še povsem blagi, toda če organizmu nočete prisluhniti, postanejo izrazitejši in so vam nazadnje celo v breme. Vaš organizem se z vami sporazumeva – prisluhnite mu, da boste protestu pristrigili krila. (Schmiedel 2011,15).

POMEMBNI SO TELO, UM IN DUŠA

Izgorevanje poteka na različnih ravneh. Najprej si oglejmo **telesno** raven. Tu bolniki pogosto navajajo naslednje simptome:

- težave s srcem,
- težave s prebavili,
- glavobol,
- utrujenost,
- pomanjkanje spolne sle,
- napetost v mišicah in
- bolečine v hrbtu.

Na **mentalni** ravni izgorele ljudi pogosto pestijo:

- motnje koncentracije,
- težave pri odločanju,
- slabše prenašanje obremenitev,
- zmanjšana motivacija in
- zmanjšana ustvarjalnost.

In pogosti spremljevalci izgorevanja na **čustveni** ravni so:

- nemir,
- živčnost,
- pesimizem,
- depresivna razpoloženja,
- občutek notranje praznine,
- zmanjšan občutek lastne vrednosti in
- pomanjkanje volje.

(Schmiedel 2011, 17)

IZGORELOST = DEPRESIJA?

Depresija in izgorelost sta v marsičem povezani in ju pogosto težko ločimo. Zato nekateri zdravniki menijo, da izgorelost sploh ne obstaja, temveč da je to, kar imenujemo izgorelost, samo oblika prikrite depresije. Dejansko je veliko ljudi z izgorelostjo depresivnih, veliko depresivnih ljudi pa je izčrpanih in čutijo pomanjkanje volje.

Če k temu prištejemo še pogosto navzoč dejavnik stresa, dobimo naslednji rezultat: depresija, izčr-

panost in stres se srečajo v skupni točki – in sicer v izgorelosti. Izčrpanost in stres nista eno in isto, vendar imata skupen rezultat. Stres lahko vodi v izčrpanost, in nasprotno. Enako velja za depresijo in izčrpanost ter za depresijo in stres. V izgorelosti pa se naposled večinoma kažejo znaki stresa, depresije in izčrpanosti v različni valenci. (Schmiedel 2011, 20).

KAKO POTEKA IZGOREVANJE

Izgorevanje se včasih razvija postopno in ves čas napreduje, na trenutke pa prihaja tudi v valovih. Raziskovalci so skušali razdeliti dogajanje na različne stopnje. V nekaterih raziskavah opisujejo več stopenj izgorevanja. Najbolj se je uveljavil model treh stopenj, ker je preprost in najbolj podoben modelu Hansa Selyerja. (Schmiedel 2011, 21).

V spodnji tabeli, povzeti po Schmiedlu (2011, 22), boste našli značilne simptome na posameznih stopnjah izgorevanja. Naj bodo samo za grobo orientacijo; ne razvijemo vsi vseh simptomov in možnih je še precej več težav, kot jih je navedenih tukaj. Lahko se tudi zgodi, da ste že na tretji stopnji izgorevanja, pa imate še vedno simptome prve stopnje.

IZGOREVANJE NA DELOVNEM MESTU

Maslach in Leiter (2002, 17) izpostavljata tri posledice izgorevanja na delovnem mestu:

1.) Izčrpanost, ki je prva reakcija na stres zaradi delovnih zahtev ali velikih sprememb. Ljudje se počutijo čustveno in telesno obremenjeni, izpiti in izpraznjeni. Imajo vtis, da se iz tega ne morejo izviti in si obnoviti moči. Utrujenost po počitku ne pojenja. Primanjkuje jim energije za reševanje novega problema ali soočenja s človekom.

2.) Cinizem, s katerim poskuša oseba zavarovati sebe pred izčrpanostjo in razočaranjem. Do skraj-

Prva stopnja izgorevanja: faza aktivacije	Druga stopnja izgorevanja: faza odpora	Tretja stopnja izgorevanja: faza izčrpanosti
<ul style="list-style-type: none"> • povišana je raven stresnih hormonov adrenalina, noradrenalina in kotrizola, • potenje, • tresenje, • razbijanje srca, • tiščanje na vodo, • telesni nemir, • grizenje nohtov, • škripanje z zobmi, • potreba po govorjenju, poplava besed in klepetavost.	<ul style="list-style-type: none"> • še naprej stalno povišana raven stresnih hormonov, • lahko so še navzoči simptomi iz faze aktivacije, • povišan krvni sladkor, • povišan krvni tlak, • motnje v spolnosti, • motnje spanja, • vrtoglavica, • odpor do dejavnosti in oseb, • povečana agresivnost, • začetni znaki izčrpanosti.	<ul style="list-style-type: none"> • raven stresnih hormonov se lahko zniža, • večja nagnjenost k okužbam, • oslABLJENA imunska obramba, • na trenutke občutek nezno-sne izčrpanosti, • funkcionalne težave s srcem (zbadanje, bolečine pri srcu), • prebavne motnje (diareja, zaprtje), • čedalje večja obupanost, • izbruhi agresije ali globoka resignacija.

nosti zmanjša svoj prispevek k delu in se odreče idealom. Zavzame hladen in odmaknjen odnos tako do dela kot do sodelavcev.

3.) **Neučinkovitost**, ki je posledica naraščajočega občutka neprimernosti zaradi vtisa, da njihovo početje ne da pričakovanih uspehov oz. rezultatov. Vsak nov projekt se jim zdi neizvedljiv. Izgubljajo zaupanje v svojo zmožnost, da lahko kaj spremenijo. Z izgubljanjem zaupanja v samega sebe tudi drugi izgubljajo zaupanje v njih. (Nikoloska 2015).

STRES IN IZGORELOST V POKLICU VZGOJITELJ/ICA

Danes nam življenje ne prizanaša s stresi, vzgojitelji in tudi učitelji, ki imajo tako veliko dela in tako malo časa zanj, so vedno bolj obremenjeni. Pri delu z različnimi otroki, ki imajo lahko tudi posebne potrebe, se vzgojitelji soočajo z najrazličnejšimi zahtevami, pričakovanji in čustvenimi potrebami, ki od njih zahtevajo skrajna prilagajanja in napore do meja zmožnosti. V današnjem vzgojno-izobraževalnem okolju je stres del strokovnega življenja, skorajda »poklicno tveganje«. Seveda pa to ne pomeni, da morate molče sprejemati in trpeti tesnobne in psihične posledice, ki jih povzročata stres (Youngs 2000 v Premzl 2011)

Za opravljanje vseh nalog, s katerim se srečujemo na profesionalni poti, je danes potrebno tudi nenehno izobraževanje vzgojiteljev.

Brez neprestane refleksije svojega dela, upoštevanje spremembe na strokovnem področju in v celotni družbi, ter brez stalnega pridobivanja no-

vega znanja, se vzgojitelji ne morejo prilagajati spremembam niti izpolniti visokih pričakovanj, ki jim jih postavlja družba (Krek in Metljak v Nikoloska 2015).

Nenehno poklicno učenje vzgojiteljev danes torej ni več izbor posameznih entuziastov, temveč nujnost in poklicna dolžnost slehernega vzgojitelja. Profesionalni razvoj vzgojiteljev v širšem smislu pomeni proces, ki poteka od odločitve posameznika za poklic oz. od začetka izobraževanja do upokojitve (Valenčič Zuljan in Blanuša Trošelj v Nikoloska 2015).

Vzgojitelj je torej neprestano izpostavljen različnim pritiskom ožjega in širšega družbenega okolja, nezaupljivosti okolja, in se mora vedno znova potrjevati v svoji vlogi. Usvojeno znanje, dodatna izpopolnjevanja, supervizije, dobra komunikacija in podpora sodelavcev, vodstva, ki nas podpira v naših prizadevanjih, nas plemeniti, zadovoljuje, izpolnjuje. Vzgojno delo ne more biti standardizirano, rutinirano, temveč je polno socialnih interakcij, čustvenega sodoživljanja in tudi podoživljanja (Jelenkovič 1999 v Nikoloska 2015).

Delo z otroki je zabavno, vendar obenem tudi težavno in odgovorno. Delo vzgojitelja se zdi preprosto in celo zabavno, vendar velikokrat temu ni tako. Vzgojitelj mora biti mešanica nežnosti, odločnosti, vztrajnosti, potrpežljivosti, doslednosti, strogosti, domačnosti, dostopnosti in avtoritete.

ZAKLJUČEK

Delo vzgojitelja temelji na veselju do dela z otroki. Delo je stresno, zahtevno in naporno, a ga kljub temu ne bi zamenjala za nobeno drugo delo. Samo tisto, kar delamo iz ljubezni, delamo svobodno, pa kolikor koli napora ali stresa je iz tega izšlo.

V članku je bilo velikokrat omenjeno, kako nas stres izčrpa. Poizkušajmo iz vseh teh stresnih situacij najti tudi nekaj, kar nas osrečuje, nas navdaja z ljubeznijo, smehom. Jaz sem našla. To so moji majhni, pristrčni in najbolj iskreni prijatelji iz vrtca. Oni me vsak dan navdajajo s smehom, veseljem in ljubeznijo. In prav to je najučinkovitejše zdravilo pred izgorelostjo. Kot pravi Nisargadatta: »Delaj to, v kar verjameš, in verjemi v to, kar počneš. vse drugo je tratenje energije in časa.«

LITERATURA:

- Kotnik, M. M. (2017): »Izgori deloholik, ki ne zna reči ne.« V: Slovenske novice, Na zdravje, 28. april 2017 Dostopno na: (<https://www.psihoterapija-ordinacija.si/uploads/clanki/poljudni>)
- Nikoloska, B. (2015): *Poklicna izgorelost vzgojiteljev predšolskih otrok – resnica ali utvara*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dostopno na: (https://www.pefprints.pef.uni-lj.si/Diplomska_naloga_BN)
- Premzl, N. (2011). *Stres in izgorevanje pri poklicu vzgojitelj predšolskih otrok*. Dostopno na: (<https://www.dk.um.si/lzpisGradiva>)
- Revija Zdravje: »Poskrbite zase!« V: *Revija Zdravje*, september 2011. Izgorevanje – skrb zase ni egoizem! Dostopno na: <https://www.burnout.si/clanki-in-delavnice-sai/clanki-poljudni-izgorelost>
- Schmiedel, V. (2011). *Izgorelost burnout. Ko nas delo, družina in vsakdanjik izčrpavajo*. Maribor: Mettis Bukvarna.
- Youngs, B. B. (2001): *Obvladovanje stresa za vzgojitelje in učitelje*. Ljubljana: Educy

Obisk mednarodne konference ASEF Classroom Network v Tokiu

mag. Lenka Žigon, profesorica kemije, Biotehniški center Naklo

V mesecu novembru 2019 je v japonskem Tokiu potekala mednarodna konferenca (15th ASEF Classroom Network Conference) o pomenu izobraževanja za trajnostni razvoj in o vlogi umetne inteligence. Konferenco je podprlo več azijskih in evropskih izobraževalno-raziskovalnih inštitucij, ki si prizadevajo za intenzivnejše sodelovanje med Azijo in Evropo. Povezovanja vodi organizacija ASEF (Asia-Europe Foundation, Education Department, Singapore). Večji del programa konference je potekal na centralni univerzi v Tokiu (Sophia University). Izobraževalni programi na Japonskem so močno usmerjeni v razvijanje znanj in spretnosti, ki so navedeni v 17 globalnih ciljih OZN (SDG – Sustainable Development Goals) in jih je »potrebno osvojiti« do leta 2030. Vtisi o japonskih gostiteljih so ostali v prijetnem spominu.

UVOD

Že od nekdaj je bila moja želja, da bi nekoč obiskala Japonsko, spoznala delček japonske kulture ter posebnosti izobraževalnega sistema. V mesecu novembru sem to zanimivo izkušnjo tudi doživela. Med 1700 prijavljenimi učitelji mi je uspelo, da sem se priključila 51 izbranim učiteljem, ki smo se udeležili konference (15th ASEF Classnet Conference). Pridružil se nam je še nekaj japonskih učiteljev in univerzitetnih predavateljev. Obvestilo o konferenci je bilo objavljeno tudi na evropski izobraževalni spletni strani SCIENTIX.

Verjetno bi bilo lepše obiskati deželo vzhajajočega sonca v pomladanskem času, ko se ljudje veselijo cvetenja češenj, ali pa v poletju, ko bo Tokio gostil številne svetovne športnike na 32. poletnih Olimpijskih igrah. Kakorkoli, tudi zadnji novembrski dnevi so bili prijetni, saj je toplo vreme podaljšalo jesenski čas. Pot na Japonsko je bila dolga. Zaradi zahtev organizatorja ASEF sem poiskala cenejšo

letalsko pot, ki me je vodila preko Dubaja. Začetne skrbi, kako se bom najhitreje prilagodila vrvežu življenja v trinajst milijonskem mestu, so kmalu splashnele. Organizator nas je namreč predhodno natančno seznanil z načini prevoza in povezavami z letališča Haneda (oziroma Narita) do hotela v centru mesta, kjer smo bili udeleženci nastanjeni. Potovanje s tokijsko podzemno železnico je pravzaprav najhitrejši in najugodnejši način za raziskovanje mesta. Pri tem nisem imela nobenih večjih težav, saj so osnovne informacije povsod zapisane tudi v angleščini. V petih dneh, ko je potekala konferenca, je bilo bolj malo časa za raziskovanje glavnega japonskega mesta. Le med prostim časom (večinoma so to bile pozno popoldanske oziroma večerne ure) sem si uspela ogledati tudi nekaj znamenitosti.

IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ IN UPORABO UMETNE INTELIGENCE

Pod tem naslovom je potekala 15. ASEF Classnet konferenca. Še pred odhodom na Japonsko sem morala opraviti nekaj nalog, in sicer:

- osebna (pisna) predstavitev – za zbirko udeležencev »Who is Who«;
- kratka predstavitev opreme (in izgleda) naših učilnic (s fotografijami);
- zapis mnenja (eseja) z osebnim pogledom na vprašanje "Will AI (Artificial Intelligence) Replace the Teacher?". Ta del sem na željo organizatorja opravila skupaj z izbrano učiteljico iz Avstralije (Juliette Bentley, Mt. St. Michael College, Australia);
- ogled štirih spletnih predavanj (»webinarjev«).

Konferenca je potekala na osnovi treh ključnih vprašanj:

1) Kakšna je vloga učiteljev pri spreminjanju vzorcev poučevanja za doseganje ciljev trajnostnega razvoja (ESD) in umetne inteligence (AI)?

Pogled na Tokio

Obisk centra JICA

2) Kakšen nivo pedagoškega znanja potrebuje učitelj, da lahko poučuje vsebine trajnostnega razvoja in umetne inteligence?

3) Kakšno opremo in sodelovanje z drugimi organizacijami potrebujemo, da povečamo učiteljevo pripravljenost za spreminjanje načina dela in vplevanje več vsebin ESD in AI?

Pozdravno srečanje

Skupina voditeljic (ASEF ClassNet15) in njihova predstavnica ga. Leonie Nagarajan so nas prijazno sprejele v avli hotela Asia Central v Tokiu. Uvodoma smo se udeleženci seznanili s pomenom organizacije ASEF-Edu. Ta je bila ustanovljena leta 1997 z namenom, da pomaga pri sodelovanju izobraževalnih ustanov

51 deželah, ki so partnerice ASEM (Asia-Europe Meeting). Tako smo se zbrali na konferenci učitelji iz vsake države EU, hkrati pa so se nam pridružili še učitelji azijskih držav, Avstralije in Nove Zelandije.

Konferenca je potekala tudi ob pomoči številnih inštitucij, kot so: tokijski Univerzi Sophia in Ochanomizu, japonsko Ministrstvo za zunanje zadeve in Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport, znanost in tehnologijo (MEXT), japonski inštitut Univerze združenih narodov za napredne študije trajnostnega razvoja (UNU-IAS), japonska organizacija za mednarodno sodelovanje (JICA) ter odprta Univerza Velike Britanije (Open University).

Uvodnemu srečanju sta se pridružila še profesorica Miki Sugimura (Univerza Sophia, Tokio) in g. Kojiro Shiojiri (predstavniki Ministrstva za zunanje zadeve Japonske in predstavniki ASEF za Japonsko). Profesorica Sugimura nas je spremljala vse dneve in je bila, kot se je pokazalo, tudi glavna povezovalna nit z vsemi organizacijami, ki smo jih obiskali v Tokiu.

Univerza Sophia

Večinoma je konferenca potekala na Univerzi Sophia (jap. Jōchi Daigaku), ki se nahaja v centralnem delu Tokia. Njeno ime izvira iz grške besede "Sophia", kar pomeni modrost. Univerza ponuja programe mednarodne izmenjave z univerzami, kot so: Georgetown, Yale, The University of Georgia, Sogang University, Hong Kong University in University of Cologne.

Univerza Sophia je privatna katoliška univerza, ki so jo leta 1913 ustanovili jezuiti. Poleg družboslovnih programov ima močan poudarek tudi na umetnosti in zelenih tehnologijah. Je prva univerza na Japonskem, ki je vpeljala študijske programe v angleškem jeziku (že leta 1949). Do leta 1957 je

Agenda OZN in 17 ciljev trajnostnega razvoja

univerza izobraževala v diplomskem programu le študente moškega spola. Danes je število študentov obeh spolov večinoma izenačeno. Na Univerzi Sophia se je izobraževalo več znanih osebnosti – med njimi 79. japonski predsednik vlade Morihiro Hosokawa in drugi. Profesorica na tej univerzi je bila tudi poznana japonska diplomatka Sadako Ogata (Nakamura).

Na univerzi bodo jeseni 2020 pričeli z novim študijskim programom v angleškem jeziku. To bo tako imenovani Program Univerze Sophia za trajnostno prihodnost (*SPSF – Sophia Program for Sustainable Futures*). Program bo omogočil dodiplomski študij na področjih: novinarstva, izobraževanja, sociologije, ekonomije, zelenih tehnologij, menedžmenta, mednarodnih odnosov in podobno. Izobraževalne dejavnosti Univerze Sophia so zelo sodobne in kvalitetne. Na univerzi smo prisluhnili nekaterim japonskim strokovnjakom, ki se ukvarjajo z izobraževanjem za trajnostno prihodnost človeštva. Vsi so poudarili pomen 17 globalnih ciljev OZN (*SDG – Sustainable Development Goals*), ki jih je potrebno razvijati in osvojiti do leta 2030. Pomemben del pri uresničitvi teh ciljev so tudi programi mreže UNESCO šol (ASPnet).

Med številnimi predavatelji nas je preko spleta pozdravila ga. Shigeru Aoyagi, direktorica organizacije UNESCO v Bangkoku. V istem tednu, kot je potekala konferenca ASEFEdu, je Univerzo Sophia obiskal tudi Papež Frančišek. Ta je ob svojem nekajdnevnem obisku Japonske pozdravil tudi profesorje in študente Univerze Sophia. Žal njega osebno nismo srečali, smo pa opazili njegovo spremstvo na Univerzi.

Obisk dekliske srednje šole *Ochanomizu University Senior High School*

Japonski gostitelji so nam želeli predstaviti tudi eno od elitnih dekliskih srednjih šol v središču

Reklama na eni od tokijskih stolpnic

glavnega mesta. Na vhodu nas je sprejela in pozdravila ravnateljica. Prvi vtis je bil zelo domač, saj so nam bili ponujeni copati za boljše počutje ob samem obhodu šole. Razdelili smo se v skupine in obiskali posamezne razrede, kjer so imele dijakinje različne dejavnosti (matematika, japonsčina, sociologija, glasbena vzgoja). Dijakinje so delale razne naloge po skupinah – večinoma z uporabo računalnika. Predstavljale so svoje naloge in se medsebojno ocenjevale. Vse je potekalo v izrazito mirnem okolju.

Kot posebnost sem opazila, da so imele dijakinje enotne obleke (uniforme); nekatere pa so imele na obrazih zaščitne maske (to je tudi splošna posebnost Japonske in drugih azijskih dežel). Obiskana šola se mi ni zdela nič posebnega. Dolgi hodniki, ki so ločili razrede, so bili prazni – brez kakršnihkoli plakatov ali slik. Tudi razmišljanje o tem, da nam bodo v šoli predstavili kakšnega »robot«, ki opravlja veliko različnih dejavnosti, je kmalu splahnelo. Še table so bile v večini razredov zelene in popisane s kredo. Mogoče bi šolo najbolj opisala z besedama »zelo tradicionalna«; hitro smo zaznali, da vladata

Dekliška srednja šola *Ochanomizu University Senior High School*

Udeleženci konference na terasi Univerze Sophia

na šoli delo, red in tišina. Res pa je, da so nam drugi japonski učitelji povedali, da je obiskana šola nekaj posebnega in da je na ostalih japonskih šolah nekoliko drugačno (živahnejše) vzdušje.

Obisk japonske agencije za mednarodno sodelovanje JICA Global Plaza

Center JICA (*Japan International Cooperation Agency*) je bil ustanovljen leta 2006 s ciljem mednarodnega sodelovanja – predvsem na področjih pomoči manj razvitim deželam. Med ustanovitelji centra je bila tudi nekdanja sekretarka OZN za begunce (UNHCR) ga. Sadako Ogata. JICA pripravlja razstave in izobraževalna gradiva, ki omogočajo boljše razumevanje življenja v okviru trajnostnega razvoja. Na razstavi smo si ogledali poudarke izobraževanja za trajnostni razvoj (UNO Goals) in nekaj primerov recikliranja embalaže. JICA je osrednja ustanova, ki povezuje nevladne organizacije in podjetja na področju mednarodnega sodelovanja.

ZAKLJUČEK

Izobraževanje za trajnostni razvoj (ESD) sloni na štirih osnovnih temeljih, ki so povezani z gospodarskim ter socialnim razvojem, varstvom okolja in kulturno raznolikostjo. Je glavni element razvoja v Agendi OZN do leta 2030, ki je bila sprejeta 25. septembra 2015. Agenda vključuje 17 splošnih in 169 konkretnih

ciljev. Med cilji je zapisan tudi pomen kakovostnega vseživljenjskega izobraževanja (pod številko 4), ki mora biti vsem enako dostopno. Umetna inteligenca (AI – Artificial Intelligence) posega v mnogo področij našega vsakdanjega življenja. Prehaja tudi na izobraževanje, kjer pa mnogi učitelji in vzgojitelji izražajo manjšo (ali večjo) bojazen ob uporabi AI. V okviru konference so potekala razmišljanja in razprave o pomenu učiteljev in njihovi pripravljenosti za večjo odprtost do AI.

Umetna inteligenca močno prispeva k izboljšanju natančnosti vsakdanjih kompleksnih nalog, kot so vizualno sprejemanje in prepoznavanje oseb, govora, ipd. Vprašanje (tudi bojazen) pa je, v kolikšni meri bo AI prevzela naša delovna mesta in zamenjala ljudi?! Nedvomno bo umetna inteligenca pripravila nove poti učinkovitejšega reševanja problemov, predvsem na področjih velike količine podatkov. Na konferenci v Tokiu sem s ponosom prisluhnila angleškemu predavatelju (prof. dr. John Shawe-Taylor, University College London, VB), ki je predstavil slovenski center za umetno inteligenco. Mednarodni raziskovalni center za umetno inteligenco pod okriljem Unesca (IRCAI) je bil ustanovljen v novembru 2019 in ima sedež na Inštitutu »Jožef Stefan« v Ljubljani. Moram priznati, da so te novice tako daleč od doma – na Japonskem – zelo lepo in ponosno zvene. Slovenski center IRCAI bo imel pomembno vlogo tudi pri vključevanju AI v izobraževalne tokove. Učitelji se srečujemo z nujnostjo razvijanja in prenašanja takšnih znanj in spretnosti, ki bodo mlade pripravila na življenje v svetu globalnih in tehnoloških izzivov. ASEF prepoznava ključno vlogo učiteljev v tem razvoju in podpira sodelovanje na vseh področjih izobraževanja ob pomoči informacijske tehnologije. To je tudi poudarjeno v dokumentu OECD (The Future on Education and Skills: Education 2030).

VIRI:

- Vir 1: <https://www.asef.org/projects/themes/education/4694-15th-asef-classroom-network-conference>
- Vir 2 : <https://medium.com/asefedu/will-ai-replace-teachers-d7b09b2890e7>
- Vir 3: <https://www.facebook.com/ASEFedu/photos/a.157081452305692/1570815003056644/?type=3&theater>
- Vir 4: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)

Udeleženci v učilnici šole Ochanomizu University Senior High School

Zaznavanje pouka likovne umetnosti kot sprostivnega procesa

Nataša Pibernik, mag. prof. poučevanja likovne pedagogike, OŠ Vodmat

V prispevku se osredotočam na pomembno komponento pouka likovne umetnosti, ki zajema čustven vidik in se izrazi skozi likovni proces pri posameznem učencu. Osnovna teza raziskave je bila ugotoviti, ali likovna ustvarjalnost lahko pripomore k izboljšanju počutja učencev in jim v življenju prinaša prednosti. Pouk likovne umetnosti s svojo specifikom ob ustvarjanju zahteva od učencev osebnostni in čustveni angažma, s tem pa učenci vzpostavijo stik s sabo in svojo ustvarjalno naravo. Glede na to je potrebno osvetliti bistveni vprašanji, ki se ob tem porajata: katera čustva učenci ob likovnem ustvarjanju v večini zaznavajo pri sebi in ali učencem po njihovem mnenju likovno ustvarjanje v vsakdanjem delovanju prinaša boljše počutje ter kako ga občutijo. Z namenom, da odgovorim na zgornja vprašanja, sem naredila raziskavo, rezultate pa predstavljam v spodnjem prispevku.

Ključne besede: sprostivni proces, čustva, ustvarjalnost, likovna umetnost, boljše počutje

Uvod: Jezik likovne umetnosti spregovori na način, na katerega besede ne morejo

Pouka likovne umetnosti nikakor ne zagovarjam kot zgolj predmeta za sprostitev. Nasprotno, da se sprostivni proces zgodi, se mora učenec po mojem mnenju v likovno nalogo poglobiti, se povezati s sabo in se potopiti v svoj svet. Otrok (Tacol 1999, 15) je dejavna, ustvarjalna osebnost, vendar nerazvita in nezrela. Potrebno jo je razvijati, poučevati, vzgajati, socializirati v dejavnem likovno-vzgojnem procesu, da lahko s svojo dejavnostjo

preoblikuje svojo subjektivno naravo. S pravilno spodbudo postane radoveden, dejaven, ustvarjalen. Vse več ljudi spoznava, da proces učenja ne vključuje le intelektualne kapacitete, temveč tudi socialni, emocionalni, zaznavni, fizični in psihični faktor. Vse našete dimenzije govorijo o tem, da je učenje zelo kompleksen proces, ki zahteva različne metode in pristope ter celoten spekter znanj, kar vključuje tudi umetniške predmete. Sposobnost postavljati vprašanja in iskati odgovore nanje, iskati obliko in strukturo, rekonstruirati in znova sestaviti so kvalitete, ki se danes s poudarjanjem inteligence v šolstvu ne spodbujajo dovolj (Lowenfeld 1982, 1-6).

Likovnost kot vir sprostitve in razbremenitve

Umetnost (Gorjup 2007) je močan pripomoček k sporazumevanju. Likovno izražanje omogoča posamezniku nazorno prikazovanje misli in občutkov. Jezik likovne umetnosti, kot so črte, barve in podobe, spregovori na način, na katerega besede ne morejo. Likovno ustvarjanje posamezniku omogoča, da izživi svoj notranji nemir in s tem deluje terapevtsko skozi proces ustvarjanja in izpovedovanja v likovnem izdelku. Skozi rešitve, ki so nastale iz osebnih izkušenj, posameznik najde vir sprostitve in razbremenitve, ko na svoj način rešuje svoja videnja, potrebe in želje, preoblikovane v likovni jezik. Likovno ustvarjanje osvobaja, pomirja in vliva zaupanje vase. Učinkuje kot sredstvo, s katerim se posameznik poveže s svojo notranjostjo, svojimi mislimi, občutji, z zunanjo resničnostjo in izkušnjami. Umetnosti ne bi smeli ločevati od ostalega življenja. Pomembna je pri raziskovanju čustev in občutkov, medsebojnih odnosov, misli in idej. Umetnostno ustvarjanje osvobaja duha in človeka spodbuja, da naredi, kar sam hoče, in ne, kar mu je nekdo naročil. Z ustvarjanjem človek izraža svojo osebnost (Vogelnik 1996). Med slikanjem in risanjem se sproži proces raziskovanja prepričan posameznika. S tem lahko najde razloge za žalost in bolečino ter tudi spozna svoje vire veselja. Posameznik skozi likovni jezik prepozna tudi svoje osebne zgodbe v razmišljanju, pomenu, izkušnjah itd. Umetnost

posamezniku omogoča prepoznavanje samega sebe na povsem nov način ter ponudi priložnost spremembe pogleda nase (Malchiodi 2003).

Ustvarjalen proces

Likovnost ima vitalno vlogo pri razvoju in izobraževanju otrok. V procesih risanja, slikanja in oblikovanja otrok elemente iz okolja spremeni in interpretira v novo smiselno celoto, v katero vloži del sebe. Pokaže nam, kako razmišlja, čuti, vidi. Za otroka je to dinamičen in neponovljiv proces (Lowenfeld in Brittain 1975). Otroci imajo naravno sposobnost, da fantazirajo, eksperimentirajo in raziskujejo okolje (Sharp 2004). Ustvarjalnost torej nosijo v sebi in so sposobni biti kreativni z znanjem, ki ga imajo (Meador 1992, Runco 1996). Povedano drugače, kreativni so lahko vedno in v vsakem trenutku, saj črpajo iz svojih doživetij (kar vonjajo, primejo, opazijo ...), iz neposrednih izkušenj in osebnega angažmaja in ne le iz intelektualnega vedenja.

Najpomembnejša sestavina razvoja ustvarjalnosti je odnos med otrokom in okoljem (Runco 1990). Uči se skozi čutila, likovno se izrazi tako (Frelih 2014), da zadovolji potrebo po gibanju, opazovanju, puščanju sledi, koordinaciji giba in vida, izražanju mnenja in čustev, ugodju, osvajanju prostora, spoznavanju materialov. Jurman (2004, 98) v svojem razmišljanju zapiše, da je vsako mišljenje, ki je pri človeku naravnano k reševanju še tako

enostavnega problema, po svoji naravi ustvarjalno. Pri tem ni nujno, da posameznik problem reši. Če ga ne reši, se raven ustvarjalnosti omeji na proces, če pa posameznik problem reši, doseže raven ustvarjalnosti na ravni produkta.

Ustvarjalno delo je kompleksno. Najprej gre za delo, ki vključuje ustvarjalno mišljenje, in šele potem za produkt kot opredmetenje tega dela. Za ustvarjanje je potrebna predvsem energija, ki se skriva v karakterju in temperamentu osebnosti. Mnogi umetniki in znanstveniki začnejo izvajati zamisli, vendar pa jim zmanjka energije za končno rešitev. Najprej gre za intelektualno energijo pri odnosu znanje – zamisel, nato pa zaradi sprostitve emocionalne energije za stvaritev izjemnega umetniškega dela. Iz čistega uma ustvarja zelo malo ljudi, ker je intelektualna energija za to prešibka. Da lahko umetnik ustvari svojo zamisel, mora v to vložiti celotno osebnostno energijo (Jurman 2004, 144–152). Med avtorji, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, velja prepričanje, da lahko ustvarjalnost uspešno razvijamo z ustreznim učno-vzgojnimi delom.

Ustvarjalnost je kvaliteta, ki jo lahko doseže vsak človek v svojem življenju. Posamezniki se razlikujejo le po stopnji in vrsti ustvarjalnosti. Le ta se lahko doseže in bogati tudi z vzgojo in izobraževanjem. Tega pa je sposoben le takšen učitelj, ki je tudi sam kreativen in doživlja učni proces kot ustvarjalni akt in ne kot rutinsko delo. Naloga li-

kovnega pedagoga je, da ustvarjalnost prepozna in jo razvija, saj je osebna lastnost vsakogar. Vedno ko se učenec izrazi na način, ki je za njega originalen, ne glede na to, ali je pred njim naredilo tako že nešteto ljudi, nastopi kreativno (Duh 2004, 32).

Raziskava

Namen raziskave

K raziskavi me je spodbudilo dejstvo, da je pouk likovne umetnosti v osnovni šoli, predvsem na razredni stopnji, pogosto pojmovan kot sprostitiv in večinoma ni prepoznan kot sprožilec čustvenih procesov, ki se zgodijo le ob skrbno načrtovani in izpeljani uri ter učencem prinašajo mnogo prednosti. Zanimalo me je, kaj učenci menijo o tem. Raziskala sem, ali se ob ustvarjalnem procesu po mnenju učencev sproži tudi sprostitveni proces, ki pri učencih vzbudi prijetna čustva in jim omogoča čustveno regeneracijo, s tem pa prinese prednosti, ki so jim v vsakdanjiku v korist – umirjenost, boljšo koncentracijo, večjo potrpežljivost, razbremenjenost, boljšo voljo ...

Vzorec in cilji raziskave

V raziskavi leta 2018 je sodelovalo 122 učencev osnovne šole, deklic in dečkov, starih med 7 in 11 let. Rezultati so bili pridobljeni s pomočjo ankete. V vsakem razredu (od 2. do 5. razreda) sem izvedla

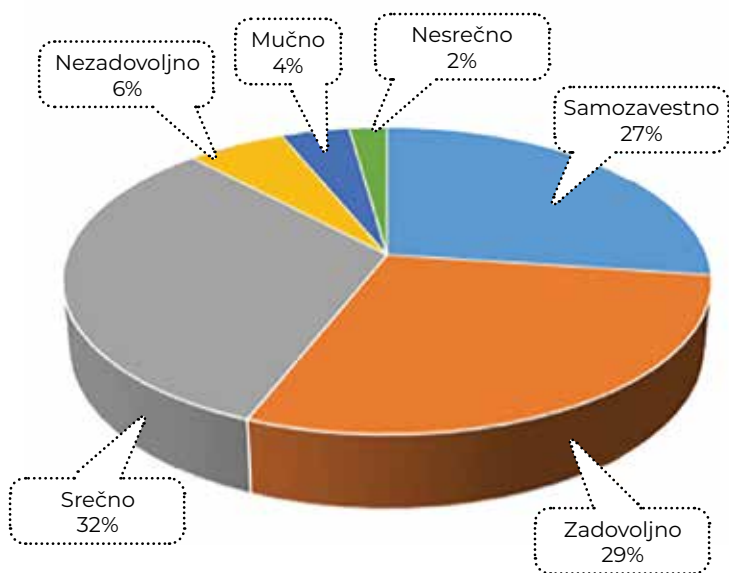
učno uro, kjer so učenci likovno ustvarjali. Nato pa so reševali anketni obrazec.

Zanimalo me je, ali se učenci pri pouku likovne umetnosti ob ustvarjanju v večini razbremenijo in čustveno sprostijo. Ugotavljala sem tudi, ali imajo učenci potrebo po tem, da se o svojih občutjih, ki jih ob ustvarjanju doživljajo, s kom pogovorijo. Temeljno vprašanje pa je bilo, ali se v večini počutje učencev po ustvarjanju izboljša in kako to občutijo. Cilj raziskave je bil ugotoviti, ali likovna umetnost lahko pripomore k izboljšanju počutja učencev in ali jim lahko prinaša prednosti v življenju.

Najprej me je zanimalo, kako učenci opredeljujejo svoja občutja, ki se jim porajajo med likovnim ustvarjanjem.

Ponudila sem jim tri odgovore s pozitivnim predznakom in tri odgovore z negativnim predznakom. Obkrožili so lahko več odgovorov. Učenci so v 32 % opredelili svoje počutje kot srečno, v 29 % kot zadovoljno in v 27 % kot samozavestno. Odgovorov z negativnim predznakom je bilo bistveno manj – 6 % učencev se počuti ob tem nezadovoljno, 4 % mučno in 2 % nesrečno. Sklepamo lahko, da se učenci ob likovnem ustvarjanju v veliki meri počutijo prijetno – kar 88 % učencev je obkrožilo odgovore s pozitivnim predznakom.

Kako bi opredelil/a tvoje počutje med likovnim ustvarjanjem?

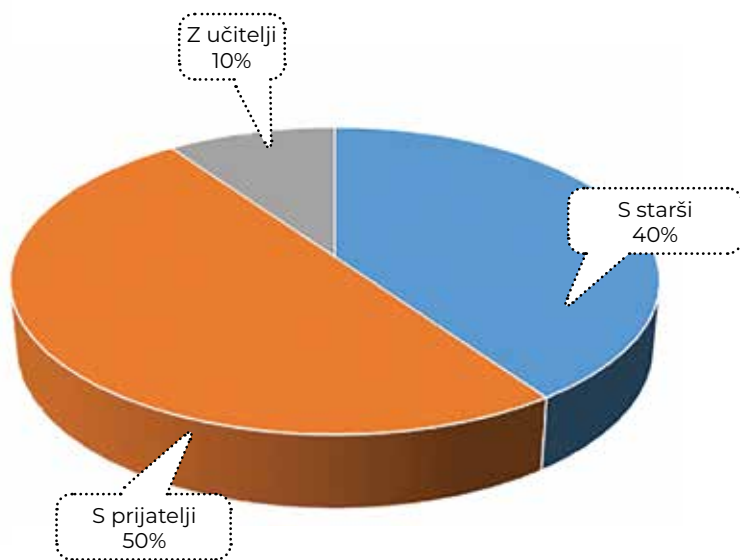

Pri drugem vprašanju me je zanimalo, s kom bi želeli deliti občutja, ki se jim porajajo med likovnim ustvarjanjem.

Ponujeni so bili trije odgovori. Obkrožili so lahko le enega. Odgovori so v večini govorili v prid prijateljem – kar v 50 %. V 40 % bi ta občutja delili s starši in le v 10 % z učitelji. Sklepamo lahko, da je zaupanje v učitelje relativno nizko in bi bilo morda v prihodnje dobro raziskati vzroke te ugotovitve.

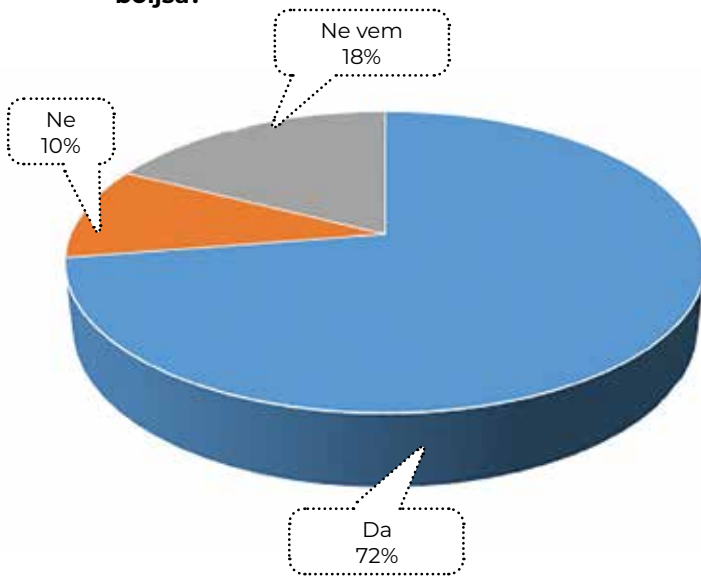
S kom bi se rad pogovoril/a o svojih občutjih, ki jih doživljaš med likovnim ustvarjanjem?

Pri tretjem vprašanju me je zanimalo, ali so učenci mnenja, da se njihovo počutje po likovnem ustvarjanju izboljša.

Učenci so lahko obkrožili le en odgovor. Kar 72 % učencev je na vprašanje odgovorilo pritrdilno. Le 10 % jih je odgovorilo z nikalnim odgovorom, 18 % pa počutja ni znalo opredeliti.

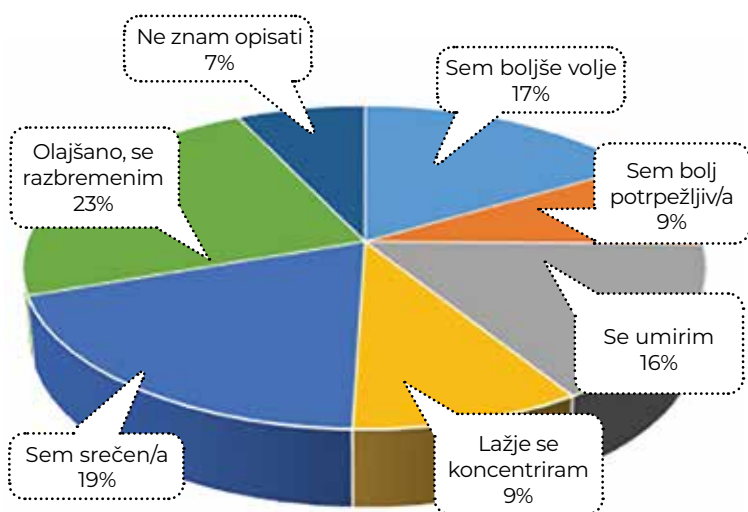
Ali se tvoje počutje po likovnem ustvarjanju izboljša?

Pri zadnjem vprašanju me je zanimalo, na kakšen način učenci občutijo izboljšanje počutja.

Učenci, ki so pri prejšnjem vprašanju odgovorili pritrnilno, so odgovarjali na vprašanje, na kakšen način se njihovo počutje ob likovnem ustvarjanju izboljša. Možnih je bilo več odgovorov. V največjem odstotku se učenci počutijo olajšano in razbremenjeno (23 %); sledi občutek sreče (19 %). V 17 % so boljše volje, v 16 % pa se umirijo. 9 % se jih po likovnem ustvarjanju lažje koncentrija in čutijo, da so bolj potrpežljivi. 7 % učencev svojih občutij ne zna opisati.

Na kakšen način občutiš izboljšanje počutja?

Sklep

Teza, da likovna ustvarjalnost lahko pripomore k izboljšanju počutja učencev in jim prinaša v vsakodnevem življenju koristi, se potrdi.

Učenci so svoja občutja med likovnim ustvarjanjem v veliki večini opredelili kot pozitivna, o občutjih, ki se ob tem porajajo, pa si želijo večinoma govoriti s prijatelji, nato s starši in v manjšini z učitelji. V večini so tudi mnenja, da se njihovo počutje po ustvarjanju izboljša v smislu olajšanja in razbremenitve ter boljše volje in občutka sreče. Učenci imajo občutek, da so bolj potrpežljivi, umirjeni in se lažje koncentrirajo.

Rezultati raziskave so spodbudni, saj govorijo o smislu in pomenu umetnosti, ki s svojim neskončnim potencialom nagovarja človeka in mu ponuja mnogo več kot le končni produkt, ki je v tem primeru likovni artefakt. Potencial umetnosti je v čustveni razbremenitvi in sprostitvenem procesu, ki se sproži ob ustvarjanju. Ta je ključen za mlade ljudi, ki sprostitvenih tehnik, ki so na voljo odraslim, ne poznajo, ne obvladajo ali pa jim niso na voljo. V času hitrega tempa, izgorelosti in stresnega vsakdana, bi bilo smiselno razmisliti o količini časa, ki ga v osnovnem šolstvu namenjamo umetniškemu predmetu, učitelji pa bi se morali zavedati pomena in neizkoriščenega potenciala, ki ga takšni predmeti premorejo. Vsak starš si želi, da bi bil njegov otrok uspešen in zadovoljen, vsak učitelj pa, da bi znal in zmogel iz učenca izvabiti esenco znanja, ki je prežeta z iskričastostjo, veseljem in neobremenjenostjo stresa in pritiskov.

Zaznati umetnost kot ustvarjalni in sprostitveni proces, ki se sproži pri učencu, pomeni izboljšati in nadgraditi učni proces. Je dober ter kakovosten pripomoček k izboljšanju čustvenega stanja vsakega posameznika. Menim, da čas, ki ga v šolstvu namenjamo ustvarjalnim predmetom, ni izgubljen čas, pač pa je uravnilovka, nadgradnja in pomoč za uspešnost pri ostalih predmetih in medosebni komunikaciji.

Literatura

- Duh, M. (2004): *Vrednotenje kot didaktični problem pri likovni vzgoji*. Maribor: Pedagoška fakulteta Maribor, Založba PEF, str. 27–32.
- Frelj, Č. (2014): Znaki likovne nadarjenosti. V: *Sodobni pedagoški izzivi v teoriji in praksi/Posvet Partnerstvo Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani in vzgojno-izobraževalnih institucij*, 31. 1. in 1. 2. 2014, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 96.
- Gorjup, T. (2007): *Likovne zakonitosti in aktivnosti delovne terapije*. Ljubljana: DZS.
- Jurman, B. (2004): *Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
- Lowenfeld, V., Brittain, W. (1975): *Creative and Mental Growth*. New York: MacMillan Publishing.
- Meador, K. S. (1992): Emerging rainbows: a review of the literature on creativity. *Journal for the Education of the Gifted*, 15, 2, str. 163–181.
- Runco, M. A. (Ed.) (1996): *Creativity from Childhood through Adulthood: The Developmental Issues (New Directions for Child Development No. 72)*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Runco, M. A. (1990): *The divergent thinking of young children: implications of the research*. *Gifted Child Today*, 13, 4, str. 37–39.
- Sharp, C. (2004): *Developing young children's creativity: what can we learn from research?*. *Topic*, 32, str. 5–12. Pridobljeno 17. 3.: www.nfer.ac.uk/publications/55502/55502.pdf
- Tacol, T. (1999): *Didaktični pristopi k načrtovanju likovnih nalog: izbrana poglavja iz likovne didaktike*. Ljubljana: Debora.
- Vogelink, M. (1996): *Likovnost v skupini in umetnostna terapija*. Priročnik za ustvarjalno dojetje in uporabljanje oblik in barv za vsakogar. Koper: Vita.

Bralna značka pri angleščini in razlogi za upad zanimanja

Simona Tučman, profesorica angleščine, OŠ Mengeš

Branje, predvsem ekstenzivno branje, je ključnega pomena pri usvajanju tujega jezika. Ekstenzivno branje pomeni, da bralec prebere čim več knjig in s tem izboljša sposobnost tekočega branja in sporazumevanja v tujem jeziku. Kot najbolj pogosta metoda spodbujanja ekstenzivnega branja pri učencih v Sloveniji se je uveljavila t. i. angleška bralna značka. Kljub spodbujanju in različnim poskusom motiviranja število učencev, ki opravijo bralno značko, na naši šoli pada. S pomočjo izvedene ankete sem skušala ugotoviti vzroke upada ter motivacijske dejavnike, ki bi spodbudili učence k večjemu branju knjig v angleščini.

Pomen znanja tujega jezika in branja v tujem jeziku

Sodobna družba mlade spodbuja, da razmišljajo o študiju in delu v tujini. Pri tem je seveda ključnega pomena poznavanje vsaj enega tujega jezika, med katerimi je najbolj razširjena ravno angleščina. Pri tem je pomembno, da posameznik ne samo razume jezik, ampak da je sposoben uporabljati tuj jezik na nivoju, ki ga od njega zahtevajo delodajalci, šole, univerze in druge agencije v tujini (Alderson in Cserezszyes 2012, 11). Poleg ekonomskih in izobraževalnih razlogov je poznavanje tujega jezika pomembno tudi zaradi večkulturnosti naše družbe. Učenci skozi učenje tujega jezika spoznavajo drugo kulturo ter razvijajo spoštovanje do drugačnosti, strpnost in vrednote. Sposobnost sporazumevanja v tujem jeziku je koristna za posameznika tudi na potovanjih v druge države, ki so vse bolj priljubljena in pogosta. Posameznikova sposobnost tekočega branja v tujem jeziku je eden od glavnih kriterijev za ocenjevanje njegove kompetentnosti v tem jeziku (Brajter 2016, 3).

Branje v tujem jeziku prinaša številne prednosti pri učenju le-tega. Z intenzivnim branjem različnih knjig, člankov, blogov in novic na spletnih straneh posameznik krepi besedni zaklad in dobi boljši vpogled v jezikovni sistem, saj je jezik v pisanih besedilih praviloma bogatejši od jezika, ki ga uporabljamo v vsakdanjem govoru. Sočasno pa se uči tudi vsakdanjih fraz in tako dobi občutek, kdaj v tujem jeziku nekaj zveni naravno. Z branjem možgani spotoma zaznavajo tudi slovnične strukture, ne da bi slovnicu obnavljali z dolgočasnimi vajami (Vir 1). Z osvajanjem vsega tega seveda branje pripomore k izboljšanju pogovornih spretnosti posameznika.

Rezultati mednarodnih raziskav glede bralne pismenosti slovenskih učencev

Rezultati mednarodne raziskave PISA 2018 kažejo, da Slovenija na vseh treh področjih pismenosti (matematična, bralna in naravoslovna) dosega rezultate nad povprečjem OECD. Kljub temu podatki kažejo

na manjši upad v dosežkih pri bralni pismenosti v primerjavi z letom 2015, in sicer za 10 točk. Podobno kot leta 2009 in 2012, ko je bila bralna pismenost podpovprečna, slovenski učenci in učenke poročajo o podpovprečni motivaciji za branje (Vir 2). Mednarodna raziskava bralne pismenosti v tujem jeziku angleščina (ESLC 2011) je pokazala, da so devetošolci v Sloveniji dosegali slabše rezultate pri branju v tujem jeziku – angleščini – kot pri slušnem razumevanju in pisnem sporočanju v istem jeziku; od tega jih kar 41 % ni doseglo rezultatov, ki so predvideni po učnem načrtu iz angleščine ob koncu osnovne šole in ki sovpadajo z ravno A2 Skupnega Evropskega Jezikovnega Okvira (Novak 2015).

Intenzivno in ekstenzivno branje

V preteklosti je branje veljalo za pasivno oz. receptivno dejavnost. Bralec naj bi absorbiral informacije brez kakršnega koli aktivnega vključevanja z njegove strani. Danes so strokovnjaki drugačnega mnenja. Med branjem naj bi bil vsak bralec zelo aktiven. Medtem ko bere, naj bi bralec ves čas razmišljal, in sicer o tem, kaj bere, kaj že ve o predstavljeni temi, ali je besedilo smiselno ali trapasto, ali je zanimivo ali dolgočasno, ali besedilo potrjuje to, kar že ve o temi, ipd. Mogoče razmišlja o podobnih besedilih, ki jih je že prebral, o avtorju, o tem, kaj bo naredili z informacijami, ki jih bo pridobili s prebranim, ipd. Povedano drugače, bralec ni pasiven, temveč je zelo aktiven, saj med branjem ves čas razmišlja ter izbira in interpretira informacije glede na razlog, s katerim se je sploh lotil branja (Alderson in Cserezszyes 2012, 19).

Pri branju ločujemo med intenzivnim in ekstenzivnim branjem. Intenzivno branje pomeni podrobno branje s specifičnim ciljem, kjer posameznik besedilo popolnoma razdela z namenom absorbirati čim več informacij, spoznati čim več novih besed ipd. Pri intenzivnem branju mora posameznik vložiti veliko mentalnega truda in je za učence naporno (Lampariello 2019). Intenzivno branje je branje, ki se ga učitelji pri pouku najraje poslužujemo.

Pri ekstenzivnem branju govorimo o branju, pri katerem bralec sam izbere čtivo (ševeda primer- no njegovi stopnji znanja tujega jezika) ter samo bere in v primerjavi z intenzivnim branjem nima pred sabo specifičnega učnega cilja in podanih nalog. Pomen posameznih besed ni pomemben. Pomembno je, da bralec prebere čim več knjig, v branju uživa in s tem razvija splošne bralne spre- tnosti. Kot dejavnost pri pouku je ekstenzivno branje večinoma spregledano oz. postavljeno na stranski tir, saj učitelji pogosto menimo, da to ni učinkovita poraba našega časa pri pouku (Vir 3). V kolikor bi se učitelj odločil, da bi ekstenzivno branje vključil v pouk, bi le-to moralo potekati naj- manj 15 minut. Branje poteka tiho in individualno, učenci berejo, kar želijo. Priporočljivo je, da med tem časom bere tudi učitelj in s tem poskrbi za bralni zgled učencem. O prebranem se nato po- govarjajo z učiteljem (Bodlaj 2013, 18). Pri osvaja- nju tujega jezika je ključnega pomena predvsem ekstenzivno branje.

Angleška bralna značka

Najbolj priljubljena oblika spodbujanja eksten- zivnega branja v angleščini med učenci je tako imenovana angleška bralna značka. Angleška bralna značka je tekmovanje v angleščini, ki je na voljo učencem kot dopolnilna dejavnost. Orga- nizirata in koordinirata jo dva založnika, tako da v bistvu potekata dve tekmovanji. Epi Reading Badge je omogočen s strani DZS-ja, založnik, za- dolžen za Bookworms, pa je Oxford Centre (Ver- dev 2017, 6).

Učiteljice angleščine na naši šoli smo se pred leti od- ločile, da ne bomo sodelovale na nobenem od teh dveh tekmovanj. Razlogov za to je bilo več: število učencev na šoli je naraščalo, število knjig, ki smo jih lahko kupili, pa je bilo absolutno premalo, da bi jih lahko razdelili med vse učence, ki so si želeli 'tekmo- vati'. Vsako leto sta bila razpisana vsaj dva nova naslo- va knjig, medtem ko so stare knjige 'počivale' in se prašile na policah. Poleg tega smo učiteljice opazale, da učenci knjig sploh ne preberejo in pridejo samo poskusit rešiti tekmovalno polo. Zato smo uvedle 'svojo' bralno značko, ki poteka podobno kot sloven- ska bralna značka, in tako dale možnost ponovne uporabe vsem knjigam, ki so se na policah nabrale tekom šolskih let, poleg tega pa smo se lahko prepri- čale, da so učenci knjige dejansko prebrali.

Podobno kot v prejšnjih letih je sodelovanje pri an- gleški bralni znački prostovoljno, s tem da učiteljice ševeda poskušamo motivirati čim več otrok, da bi brali v angleščini in opravili bralno značko. Z opravljanjem bralne značke pričnemo v 5. razredu. Na za- četku šolskega leta v 5. razredu k pouku angleščine povabimo knjižničarko, ki s sabo prinese knjige v an- gleškem jeziku. Knjižničarka najprej učencem pred- stavi, kje v knjižnici lahko najdejo knjige v angleščini, nato pa si jih lahko ogledajo in tudi sposodijo. Med ogledom knjig poteka pogovor o načinu, kako izbrati njim primerno stopnjo težavnosti knjige, na kaj mo- rajo biti pozorni, kje poleg šolske knjižnice še imajo dostop do njim primernih gradiv ipd. Z moje strani sledi pogovor o pomembnosti branja v tujem jeziku ter na splošno pogovor o tem, ali radi berejo, kaj radi berejo, kaj jim je pomembno pri izbiri knjige ipd.

Primer vprašanj za pogovor:

- What is the longest book you have ever read? How long did it take to read it?
- What is the funniest book you have ever read?
- The saddest?
- The strangest?
- How many books have you read in your life?
- Is there a time in your life when you read all the time?
- How many hours do you spend reading in a week?
- Do you have any ideas for a story for you to write?
- Do you read books based on recommendations?
- Where you ever given a bad recommendation?
- Did it change your opinion of the person who recommended the book?
- What books have you recommended for other people?
- How often do you go to the library?
- How many books do you check out at a time?
- How do you choose the books you are going to read? (reviews; a recommendation from a friend; the front cover)
- Do you watch the movie that came from a book?
- Most people say the book is better than the movie. Is this true for you?
- Is there a book that you have read more than once?
  - What was the title?
  - How many times did you read it?
- Is there a book you just couldn't finish?
  - What was the title?
- What is your favorite time of day for reading?
- Where is your favorite place to read?
- Do you listen to music while you read?
- Do you often read book before go to bed?

Učenci, ki se prijavijo, da bodo opravljali bralno značko, morajo prebrati 3 knjige po lastnem izboru ter se naučiti eno pesmico v angleškem jeziku. Dolžina pesmice je odvisna od starosti učencev. V višjih razredih (8., 9. razred) mora biti dolga vsaj 16 vrstic. Sledi pogovor o knjigi in pesmici. V nižjih razredih je lahko v slovenščini oz. kombinaciji slovenščine in angleščine, v višjih razredih poteka v angleščini. Učenci, ki želijo več, lahko izpolnijo delovni list. Delovne liste za 6. in 7. ter 8. in 9. razred je izdelala sodelavka ga. Knežević.

Delovni listi, ki jih izpolnjujejo učenci:

Reading badge 2019/20 **Book Review** Name: _____
(6th and 7th grade)

1. **What's it called? Who's it by? What kind of book is it?** / Kako se imenuje? Kdo jo je napisal? Kakšen žanr knjige je?

_____

2. **Make a mind map with 5 new words, 5 difficult words, 5 easy words and 5 funny words.** / Izdelaj miselni vzorec s 5 novimi besedami, 5 lahkimi besedami in 5 zabavnimi.

3. **Make sentences with 5 new words.** / Tvorì povedi s 5 novimi besedami.

_____

4. **Write the timeline of its events.** / Napiši, nariši časovni trak dogodkov.

5. **Write about your favourite character in the story and your favourite scene.** / Piši o svojem najljubšem liku v zgodbi in tvojem najljubšem prizoru.

_____

6. **Make an interview with a writer of the story.** / Zapiši intervju s pisateljem zgodbe.

_____

Reading badge 2019/20 **Book review** Name: _____
(8th and 9th grade)

1. What is it called (=its title)? Who is it by (=the author/the writer)?

_____

2. Present its main characters with a **mind map** (= miselni vzorec). Describe their appearance and character.

_____

3. Write an **interview** with one of the characters.

_____

4. **Change the end of the story** and write a new one.

_____

5. What did you think of a story? Why?

_____

6. Some new words/expressions you've learned... You can use them later in a **crossword** (= križanka).

_____

7. **Your own ad.** Napiš oglas (TV, radio ali časopis) za prodajo knjige.

Oglas vsebuje: naslov knjige, ime avtorja, povzetek vsebine, razloge za nakup knjige, ilustracijo in oceno knjige. Bodi izvirin, hudomušen, igriv pri ustvarjanju le-tega.

|

8. Izdelaj križanko, ki vsebuje besede iz knjige.

_____

V 5. razredu učenci naredijo pisni izdelek po naslednjih navodilih:

- napiši naslov in avtorja knjige,
- izpiši glavne osebe – eno izmed njih tudi natančneje opiši (najmanj 5 povedi),
- izpiši 10 novih besed in jih prevedi v slovenščino,
- napiši kratko obnovo v angleščini (V primeru, da ti je pisanje obnove pretežko, lahko iz vsake strani izpišeš glavno poved in jo prevedeš v slovenščino.).

Kljub našemu trudu motivirati čim več učencev, da bi opravili bralno značko oz. brali knjige v angleščini, učiteljice angleščine na šoli opažamo, da število učencev, ki opravijo bralno značko, z leti upada oz. stagnira, kljub temu da število učencev na šoli narašča. Zato sem se odločila opraviti raziskavo med našimi šestošolci. Za učence šestih razredov sem se odločila, ker imajo za sabo eno leto izkušenj z opravljanjem bralne značke in se mi zdijo primerne starosti, da se da nanje še vplivati.

Namen in cilj raziskave

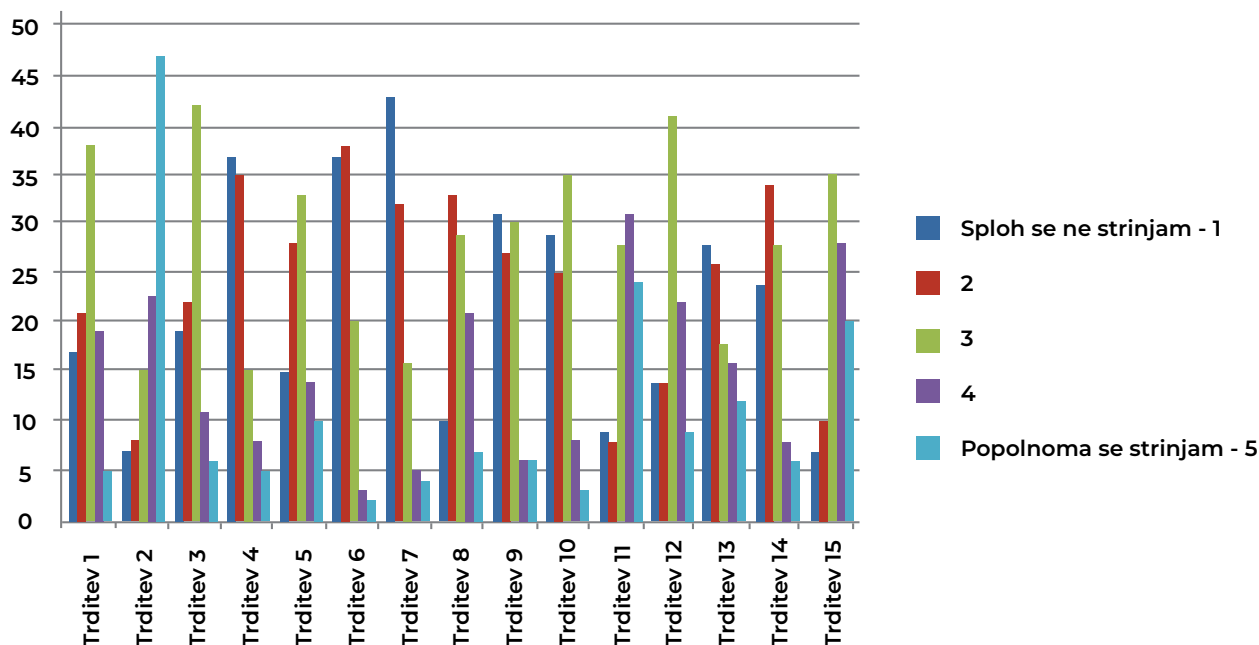
Z raziskavo sem želela pridobiti vpogled v odnos učencev do branja, morebitne vzroke za upad branja, njihove bralne navade, motivacijske dejavnike ipd. Z namenom pridobiti ideje, kako v prihodnje prepričati več učencev, da bi se bolj posluževali ekstenzivnega branja v angleškem jeziku oz. opravili vsaj angleško bralno značko, sem sestavila kratek vprašalnik, ki je bil razdeljen med naše šestošolce.

Metodologija

Vprašalnik je bil sestavljen iz 15-ih trditev. Za vsako trditev so učenci označili, v kolikšni meri se z njo strinjajo. Uporabljena je bila Likertova 5-stopenjska merska lestvica. Učenci so morali svoje strinjanje oz. nestrinjanje s trditvijo označiti od 1 (sploh se ne strinjam) do 5 (popolnoma se strinjam).

V raziskavi je sodelovalo 100 od 105 šestošolcev. Anketa je bila anonimna, tudi spol učenca ni bil pomemben. Vprašalnik so učenci izpolnjevali med poukom angleščine.

Rezultati ankete

TRDITEV 1: Branje knjig v angleškem jeziku je težko.

38 učencev se s trditvijo ne strinja, 24 se s trditvijo strinja, 38 učencev je deljenega mnenja glede zahtevnosti branja v angleškem jeziku.

TRDITEV 2: Prebral sem vsaj že eno knjigo v angleščini.

Rezultati ankete so pokazali, da je večina šestošolcev (70 %) prebrala že vsaj eno knjigo v angleščini, medtem ko 15 učencev ni prebralo še nobene. 15 učencev se je s trditvijo delno strinjalo. Sklepam, da so prebrali že kakšno stvar v angleščini izven časa pouka, vendar to ni bila ravno knjiga, ampak je bila to kakšna novička na kakšni njim pomembni spletni strani ali kakšen članek v angleških revijah, ki jih imamo na šoli.

TRDITEV 3: Za branje knjig v angleščini nimam dovolj časa.

Skoraj polovica anketiranih učencev (41 %) meni, da imajo dovolj časa za branje tudi v angleškem jeziku, 42 % jih je deljenega mnenja, 17 % učencev pa meni, da za branje v angleščini nimajo dovolj časa.

TRDITEV 4: V šolski knjižnici ni dovolj knjig v angleščini.

62 % je mnenja, da je v šolski knjižnici dovolj knjig v angleškem jeziku. 15 % učencev se s to trditvijo le delno strinja. Menim, da ti učenci iščejo še kakšne druge zvrsti, kot so npr. stripi, tehnične knjige ipd. Le-teh v naši knjižnici res primanjkuje. 13 % učencev meni, da v šolski knjižnici ni dovolj knjig v an-

gleškem jeziku. Menim, da teh 13 učencev pri obisku šolske knjižnice ni namenilo veliko pozornosti oddelku z angleškimi knjigami.

TRDITEV 5: V šolski knjižnici ni knjig v angleščini, ki bi se mi zdele zanimive oz. bi me pritegnile.

43 % učencev se s to trditvijo ne strinja. 33 % se jih delno strinja, 24 % pa se jih s to trditvijo strinja. Kot sem omenila že prej, v šolski knjižnici res primanjkuje stripov, enciklopedij, poezije v angleščini ipd.

TRDITEV 6: V šolski knjižnici so vse angleške knjige pretežke za moj nivo znanja angleščine.

Kar 75 % učencev se s to trditvijo ne strinja, 20 % jih je nekako neopredeljenih oz. se delno strinjajo, medtem ko se 5 učencev s to trditvijo strinja. V tem primeru gre verjetno za učence, ki jim angleščina povzroča težave. Vseeno menim, da imamo v šolski knjižnici dovolj knjig, ki so primerne tudi za učence s šibkejšim znanjem angleščine.

TRDITEV 7: V branju angleških knjig ne vidim smisla.

75 % učencev vidi korist v tem, da berejo knjige v angleščini, 16 % učencev je deljenega mnenja, 9 % učencev pa v branju angleških knjig ne vidi smisla.

TRDITEV 8: Knjigo v angleščini bi prebral, če bi si jo lahko izposodil kar med poukom pri učiteljici za angleščino.

43 % učencev se s trditvijo ne strinja, 29 % se jih delno strinja, 28 % pa se jih s trditvijo strinja. Število učencev, ki se s trditvijo strinja, me preseneča, ker so to možnost imeli v 5. razredu, pa je niso izkoristili.

TRDITEV 9: Knjigo v angleščini bi prebral, če bi mi pri tem pomagali starši.

Pri tej trditvi se je izkazalo, da pomoč staršev pri branju v angleškem jeziku ne igra bistvene vloge, saj se je s trditvijo strinjalo samo 12 učencev. 58 % se jih s trditvijo ni strinjalo, 30 % pa se je strinjalo samo delno.

TRDITEV 10: Ko berem angleške knjige, vedno uporabljam slovar.

54 % anketiranih pri branju v angleškem jeziku ne uporablja slovarja, 35 % ga uporablja občasno, 11 % anketiranih pa po navadi uporabi slovar pri razumevanju neznanih besed. Več kot polovica učencev bere torej v skladu z ekstenzivnim načinom branja, ki bralca spodbuja, da poskuša besedo razumeti iz konteksta ali pač njen pomen preprosto preskoči.

TRDITEV 11: Smiselno se mi zdi rešiti tudi vaje, ki so navadno zapisane na koncu knjige.

Korist v reševanju dodatnih nalog na koncu knjige vidi več kot polovica anketiranih (55 %), 17 učencev ne vidi smisla v reševanju dodatnih nalog, medtem ko je 28 učencev nekako neopredeljenih oz. vidijo v tem samo delno korist.

TRDITEV 12: Rad berem tiste knjige v angleščini, ki sem jih prej prebral že v slovenščini.

28 % učencev ne mara brati knjig, ki so jih prebrali v slovenščini, tudi v angleščini, 41 % učencev se delno strinja s trditvijo, medtem ko kar 31 % učencev rado bere knjige, ki so jih prebrali že v slovenščini, tudi v angleščini.

TRDITEV 13: Več knjig v angleščini bi 'prebral', če bi imele tudi avdio posnetek (CD).

Več kot polovica učencev (54 %) meni, da možnost avdio posnetka ne bi vplivala na njihovo pripravljenost prebrati več knjig v angleškem jeziku, medtem ko je 28 % učencev mnenja, da bi 'prebrali' več knjig v angleščini, če bi na voljo imeli tudi avdio posnetek.

TRDITEV 14: Knjige v angleščini bi prebral, če bi jih lahko bral skupaj z učiteljico izven časa rednega pouka.

58 % učencev pomoč učitelja pri branju ne pomeni večje motivacije pri branju, 28 % jih ima deljeno mnenje, 14 % učencev pa meni, da bi jih pomoč učitelja dodatno spodbudila pri prebiranju angleških knjig.

TRDITEV 15: Možnost pridobitve odlične ocene bi me motivirala, da bi prebral več knjig v angleščini.

48 % anketiranih se s trditvijo strinja, 35 % se jih strinja delno, medtem ko 17 % anketiranim možnost pridobitve dodatne ocene (odlično 5) ni zadostna motivacija za prebiranje knjig v angleškem jeziku.

Sklep

Rezultati ankete niso povsem nepričakovani. Nekoliko so me presenetili rezultati nekaterih trditev, kot na primer vloga oz. pomoč staršev pri branju otrok v tujem jeziku. Bila sem mnenja, da je njihova pomoč ključnega pomena, pa se je izkazalo, da se več kot polovica učencev s tem ne strinja. Zanimivi so mi tudi rezultati trditve, da kar precej otrok rado bere tiste knjige v angleščini, ki so jih prej prebrali že v slovenščini. Prav tako sem pričakovala veliko večji odstotek učencev, kot se je dejansko pokazalo, ki bi jih možnost pridobitve odlične ocene dodatno motivirala pri prebiranju angleških knjig.

Branje v tujem jeziku, predvsem ekstenzivno branje, je vsekakor ogromnega pomena pri učenju tujega jezika. In bralna značka predstavlja enega izmed najlažjih načinov, kako učence motivirati za branje v tujem jeziku. Vendar pa bo potrebno uvesti nekaj sprememb oz. bo potrebno poskušati motivirati učence za branje v tujem jeziku tudi na druge načine. Zunanja motivacija se ni izkazala kot bistvena, tako da bo v prihodnje potrebno delati predvsem na notranji motivaciji, ki je osnovana na ustvarjalnosti in zanimanju. V prvi vrsti bo potrebno posodobiti nabor dostopnih knjig v šolski knjižnici oz. med njih vpeljati tudi enciklopedije, atlase, reportaže, stripe ipd. Verjetno bi bilo smiselno začeti z ekstenzivnim branjem oz. prebiranjem zgodbic samo z namenom poslušanja med samim poukom v nižjih razredih in tako poskušati privabiti učence k večjemu poseganju po literaturi v angleškem jeziku. Poleg tega bi se bilo smiselno tudi pogovoriti z učenci oz. jih povprašati po njihovem mnenju oz. predlogih, ki bi pripomogli k temu, da bi se več učencev lotilo prebiranja knjig v angleškem jeziku. Nekaj manevrskega prostora učiteljice torej še imamo, na nas pa je, da ga izkoristimo.

Literatura

- Alderson, J. C. in Cseresznyes M. (2012): *Into Europe, Prepare for the modern English Exams, Reading and Use of English*. Budapest: Teleki Laszlo Foundation
- Brajer, L. (2016): *Odnos učencev 5. razreda do angleške bralne značke*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, UL – magistrsko delo.
- Bodlaj, T. (2013): *Bralna pismenost v angleškem jeziku učencev 5. razreda osnovne šole*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, UL – diplomsko delo.
- Lampariello, L. (2019): *Intensive vs. Extensive Reading*. Dostopno na <https://www.lucalampariello.com/intensive-vs-extensive-reading/>
- Novak, J. (2015): *Branje v spletni učilnici: Pot k bralni pismenosti v tujem jeziku*. Maribor: Filozofska fakulteta, UM – magistrsko delo. Dostopno na: <https://dk.um.si/izpisGradiva.php?lang=slv&id=48441>, 29. 12. 2019.
- Verdev, V. (2017): *Angleška bralna značka učencev druge triade na osnovni šoli Frana Roša*. Koper: Pedagoška fakulteta, UP – diplomsko delo.
- Vir 1: Lingula: 4 nasveti za učenje jezika z branjem. Dostopno na: <https://www.lingula.si/ucenje-jezika/branje/>
- Vir 2: Pedagoški inštitut (2019): Sporočilo za medije: Rezultati mednarodne raziskave PISA 2018. Dostopno na: <https://www.pei.si/sporocilo-za-medije-rezultati-mednarodne-raziskave-pisa-2018/>
- Vir 3: British Council: Extensive Reading. Dostopno na: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/extensive-reading-0>

Pravica do brezplačnega prevoza učencev

mag. Domen Petelin, univ. dipl. pravnik

V stalnem tematskem sklopu Šolstvo in pravo vam avtor mag. Domen Petelin s svojimi prispevki poskuša odgovoriti na številna odprta vprašanja s področja šolskega prava. Glede želenih vsebin prihodnjih prispevkov ali dilem glede vsakokratnega aktualnega prispevka se na avtorja lahko obrnete preko elektronskega naslova petelin.domen@gmail.com.

Temeljni pravni okvir, znotraj katerega je urejena pravica do brezplačnega prevoza učencev, predstavlja določba 56. člena Zakona o osnovni šoli. Splošno pravilo pri pravici do brezplačnega prevoza učencev osnovnih šol je, da **ima vsak učenec pravico do brezplačnega prevoza, če je njegovo prebivališče oddaljeno več kot štiri kilometre od osnovne šole**, v katero je vpisan in ki jo obiskuje. Finančna sredstva za prevoze učencev osnovne šole zagotavljajo lokalne skupnosti¹, osnovna šola pa je dolžna učencem, ki čakajo na organiziran prevoz, zagotoviti varstvo.

O načinu prevoza se osnovna šola dogovori s starši in lokalno skupnostjo. Na tem mestu je potrebno izpostaviti, da ni dolžnost staršev, da otroku zagotovi oziroma organizira prevoz v primerih, ko je otrokovo prebivališče oddaljeno več kot štiri kilometre od osnovne šole, ampak je to dolžnost lokalne skupnosti, ki se sicer lahko dogovori s starši, da bodo starši otroka vozili v šolo in domov, vendar morajo lokalne skupnosti pri tem slediti načelu ekonomičnosti in dobrega gospodarjenja s sredstvi lokalne skupnosti. Praviloma lokalna skupnost za prevoz učencev poskrbi prek javnih prevoznih linij, lahko tudi z organizacijo kombi prevozov, v redkih primerih tudi z dogovorom s starši in plačevanjem kilometrine.

Pri plačevanju kilometrine staršem je dobro vedeti, da je pravica do brezplačnega prevoza vezana

na učenca in ne na učenčeve starše, kar pomeni, da se povrnejo le stroški prevoza na relaciji otrokovo prebivališče – osnovna šola in relaciji osnovna šola – otrokovo prebivališče, ne povrnejo pa se prevozniki stroški povratka staršev oziroma njihovega ponovnega prihoda po učenca v istem dnevu². Če poenostavimo, povrnjeni so stroški kilometrine za dve poti (merilo je učenec) in ne za štiri poti (še pot starša do doma, ko otroka pripelje v šolo in pot do šole, ko gre starš po otroka, ker je konec pouka, da ga odpelje do doma).

Pri izvajanju pravice do brezplačnega prevoza učenca je potrebno hkrati tudi poudariti, da ta pravica ne pomeni, da mora občina organizirati prevoz tako, da otrok vstopi na organizirano prevozno sredstvo z domačega praga, ampak na najbližji vstopni postaji linijskega prevoza. Dolžnost staršev pa je, da poskrbijo za varen dostop do vstopne oziroma izstopne postaje³. Najbolj optimalne linije za prevoz otrok se določajo z medsebojnim sodelovanjem lokalne skupnosti, šole in staršev (preko sveta staršev). Za zadovoljstvo lokalne skupnosti je priporočljivo, da se upošteva čim več želja prebivalcev, seveda pa v mejah danih finančnih in drugih možnosti.

Do brezplačnega prevoza so lahko upravičeni tudi drugi učenci, kadar to izhaja iz veljavnih predpisov, posebej pa bo predstavljen primer, ko zakon eks-

KURIKULUM, šolsko pravno svetovanje, d.o.o.

Pravi naslov za vaša pravna vprašanja na področju vzgoje in izobraževanja

Kontakt: info@kurikulum.si

www.kurikulum.si

¹ V določenih primerih sredstva za prevoze učencev krije država, te izjeme bodo predstavljene v nadaljevanju prispevka.

² Sodba Upravnega sodišča RS, št. I U 1452/2011, z dne 05. 12. 2012.

³ Sodba Upravnega sodišča RS, št. II U 449/2013, z dne 19.03.2014.

plicitno določa, da učenec ni upravičen do brezplačnega prevoza, pa je sodna veja oblasti navkljub jasno zapisani pravni normi desetega odstavka 56. člena Zakona o osnovni šoli odločila prav nasprotno in odločila, da je učenec upravičen do brezplačnega prevoza (ne glede na zapis v zakonu).

Pravica do brezplačnega prevoza učencev prvega razreda osnovne šole

Učenec prvega razreda osnovne šole ima pravico do brezplačnega prevoza ne glede na oddaljenost njegovega prebivališča do osnovne šole, torej ne samo v primeru, ko je njegovo prebivališče oddaljeno več kot štiri kilometre od osnovne šole, ampak tudi v primerih, kadar je njegovo prebivališče oddaljeno manj kot štiri kilometre od osnovne šole. Tudi v tem primeru morajo sredstva za prevoze učencev prvega razreda osnovne šole zagotavljati lokalne skupnosti.

Tudi pri izvajanju te pravice za učenca prvega razreda osnovne šole velja, da otrok ne vstopi na organizirano prevozno sredstvo z domačega praga, ampak na najbližji vstopni postaji linijskega prevoza, ter da je dolžnost staršev, da poskrbijo za varen dostop do vstopne oziroma izstopne postaje, če je le-ta oddaljena od otrokovega doma do 4 kilometre.

Učenci prvega (in drugega razreda⁴) osnovne šole morajo na poti v šolo in iz nje nositi rumeno rutico, nameščeno okoli vratu, poleg rutice pa tudi odsevnik, ki ne sme biti rdeče barve in katerega odsevna površina na vsaki strani meri najmanj 20 cm².

Otroci morajo imeti na poti v prvi razred osnovne šole ter domov spremstvo polnoletne osebe. Spremljevalci so lahko tudi otroci, starejši od 10 let, in mladoletniki, če to dovolijo starši, skrbniki oziroma rejniki otroka. Otroci, ki obiskujejo prvi razred osnovne šole, lahko prihajajo v območju umirjenega prometa⁵ in v območju za pešce⁶ v šolo tudi brez spremstva, če to dovolijo starši, skrbniki oziroma rejniki.

Pravica do brezplačnega prevoza učencev, kadar je ogrožena varnost učencev na poti v šolo

Pravico do brezplačnega prevoza ima ne glede na oddaljenost njegovega prebivališča od osnovne šole tudi učenec v višjih razredih osnovne šole, kadar občinski Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu ugotovi, da je ogrožena varnost učenca na poti v šolo.

Osnovna šola lahko sama ali na pobudo staršev predlaga občini organiziranje brezplačnega prevoza za tiste učence, katerih varnost je na poti

v šolo ogrožena. Občinski svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu preuči prometno situacijo in v skladu s kriteriji za varne šolske poti sprejme ugotovitev glede utemeljenosti predloga šole. Pri pripravi mnenja sodeluje s policijo, upravljavcem cest, prometnimi strokovnjaki, učitelji itd. Pri odločitvah o nujnosti prevoza učencev zaradi večje ogroženosti na šolski poti je potrebno upoštevati tudi zahteve o varnosti pri prevozih otrok (ustrezna postajališča ali varne površine, s katerih lahko učenci vstopajo in izstopajo iz vozila, ustreznost samega vozila pogojem vožnje skupine otrok, itd.)⁷.

Sredstva za prevoze učencev osnovne šole in sredstva za varstvo vozačev, katerih pot v šolo je ogrožena zaradi velikih zveri, krije država in ne lokalna skupnost⁸.

Pravica do brezplačnega prevoza učencev ob prešolanju na drugo šolo

Kadar je iz učnih ali vzgojnih razlogov potrebno, lahko osnovna šola v soglasju ali na zahtevo staršev vključi učenca v drugo osnovno šolo, če ta s tem soglaša. Šola lahko iz vzgojnih razlogov prešola učenca na drugo šolo tudi brez soglasja staršev, če so kršitve pravil šole takšne narave, da ogrožajo življenje ali zdravje učenca oziroma življenje ali zdravje drugih, ali če učenec po treh vzgojnih opominih v istem šolskem letu in kljub izvajanju individualiziranega vzgojnega načrta onemogoča nemoteno izvajanje pouka ali drugih dejavnosti, ki jih organizira šola.

Učenec, ki se prešola na ta način, ima pravico do brezplačnega prevoza, če je njegovo prebivališče oddaljeno več kot štiri kilometre od osnovne šole, v katero je prešolan. Tudi v tem primeru se o načinu prevoza osnovna šola dogovori s starši in lokalno skupnostjo, kar hkrati tudi pomeni, da se mora glede na to, da starši niso dolžni (še posebej ob nesoglasju pri prešolanju njihovega otroka) zagotoviti prevoza otroka na drugo osnovno šolo, osnovna šola, ki odloča o prešolanju, o morebitni organiziranosti in izvedbi prevoza na drugo osnovno šolo pred odločitvijo vsekakor povezati tudi z lokalno skupnostjo.

Pravica do brezplačnega prevoza učencev s posebnimi potrebami

Do brezplačnega prevoza so upravičeni tudi učenci s posebnimi potrebami⁹. Gre za skupino učencev, ki pridobijo ta status na podlagi pravnomočne odločbe o usmeritvi, ki jo na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami izda Zavod RS za šolstvo.

⁴ Drugi in tretji odstavek 87. člena Zakona o pravilih cestnega prometa (Uradni list RS, št. 82/13 – uradno prečiščeno besedilo, 69/17 – popr., 68/16, 54/17, 3/18 – odl. US in 43/19 – ZVoz-1B).

⁵ V območju umirjenega prometa imajo pešci prednost pred drugimi udeleženci cestnega prometa. Vozniki morajo v območju umirjenega prometa voziti posebno previdno, še zlasti pa morajo biti pozorni na otroke, ki jim je dovoljena igra v tem območju (31. člen Zakona o pravilih cestnega prometa).

⁶ V območjih za pešce je dovoljen tudi promet uporabnikov posebnih prevoznih sredstev in kolesarjev, vendar le tako, da ne ogrožajo pešcev (32. člen Zakona o pravilih cestnega prometa).

⁷ Povzeto iz <https://www.avp-rs.si/preventiva/prometna-vzgoja/programi/zacetek-sole/>

⁸ Zadnja alineja sedmega odstavka 81. člena ZOFVI.

Do pravice do brezplačnega prevoza so lahko upravičeni učenci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, prilagojen izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom, prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom ali v posebni program vzgoje in izobraževanja. Stroške brezplačnih prevozov otrok s posebnimi potrebami krije, skladno z 82. členom ZOFVI, lokalna skupnost.

Otroci s posebnimi potrebami imajo pravico do brezplačnega prevoza ne glede na oddaljenost njihovega prebivališča od osnovne šole, če je tako določeno v odločbi o usmeritvi. To normo iz tega odstavka 56. člena Zakona o osnovni šoli je potrebno obravnavati skupaj z določbo prvega odstavka tega člena, ki določa, da ima vsak učenec pravico do brezplačnega prevoza, če je njegovo prebivališče oddaljeno več kot štiri kilometre od osnovne šole. Vsebina obeh pravnih norm vodi do zaključka, da se v izreku odločbe o usmeritvi določi pravica do brezplačnega prevoza zgolj v primeru, kadar je oddaljenost otrokovega prebivališča do osnovne šole manj kot štiri kilometre, saj je učenec s posebnimi potrebami tako kot vsak drug učenec upravičen do brezplačnega prevoza, če je njegovo prebivališče oddaljeno več kot štiri kilometre od osnovne šole, ker je tako določeno s prvim odstavkom 56. člena Zakona o osnovni šoli¹⁰.

Obstaja pa izjema od tega pravila, in sicer v primerih, kadar gre za učenca s posebnimi potrebami, ki obiskuje osnovno šolo zunaj šolskega okoliša. Splošno pravilo, ki je določeno v tretjem odstavku 56. člena Zakona o osnovni šoli določa, da ima učenec, ki obiskuje osnovno šolo zunaj šolskega okoliša, v katerem prebiva, pravico do povračila stroškov prevoza v višini, ki bi mu pripadala, če bi

obiskoval osnovno šolo v šolskem okolišu, v katerem prebiva. Pri učencih s posebnimi potrebami je potrebno upoštevati 49. člen Zakona o osnovni šoli, s katerim imajo starši pravico otroka s posebnimi potrebami vpisati v osnovno šolo v šolskem okolišu, v katerem otrok stalno ali začasno prebiva, razen če ta šola ne izpolnjuje pogojev in je zaradi tega otroku s pravnomočno odločbo o usmeritvi določena druga ustrezna osnovna šola. Iz tega člena izhaja, da se, v kolikor se v postopku usmerjanja ugotovi, da šola iz šolskega okoliša, ki mu otrok zaradi prebivališča pripada, ne izpolnjuje pogojev, kot bi jih učenec s posebnimi potrebami zaradi svojih ugotovljenih motenj, ovir oziroma primanjkljajev potreboval, lahko po predhodnem dogovoru s starši otroka vključi v šolo izven otrokovega šolskega okoliša, ki izpolnjuje vse pogoje, kot jih učenec s posebnimi potrebami zaradi svojih ugotovljenih motenj, ovir oziroma primanjkljajev potrebuje. V tem primeru bi moral Zavod RS za šolstvo izdano odločbo o usmeritvi učencu dodeliti tudi pravico do brezplačnega prevoza ne glede na oddaljenost učenčevega prebivališča do šole¹¹.

Tudi sicer lahko starši učenca s posebnimi potrebami vpišejo na drugo osnovno šolo, ki leži zunaj šolskega okoliša otroka. To pravico imajo starši na podlagi 48. člena Zakona o osnovni šoli, če druga osnovna šola s tem soglaša. V teh primerih, kadar gre za odločitev staršev (in ne gre za situacijo, ko šola iz otrokovega šolskega okoliša ne izpolnjuje pogojev, ki bi jih učenec s posebnimi potrebami zaradi svojih ugotovljenih motenj, ovir oziroma primanjkljajev potreboval), da zaradi določenih (subjektivnih ali objektivnih) razlogov otroka s posebnimi potrebami vpišejo v drugo šolo, ki s tem soglaša, bi se glede pravice do povračila stroškov prevoza morali ravnati po tretjem odstavku 56. člena Zakona o osnovni šoli, na podlagi katerega ima učenec, ki obiskuje osnov-

⁹ Otroci s posebnimi potrebami so po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

¹⁰ Na drugačno stališče se je v svoji sodbi št. U 546/2007 postavilo Upravno sodišče RS, s katero je sodišče odločilo, da morajo odločbe o usmeritvi otrok s posebnimi potrebami vsebovati tudi pravice, ki izhajajo iz zakonov s področja vzgoje in izobraževanja, in med te pravice po presoji sodišča sodi tudi pravica do organiziranega prevoza oziroma do povračila stroškov prevoza otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Priznanje pravice do povračila stroškov prevoza v odločbi stranko varujejo pred samovoljnim in arbitrarnim ravnanjem organov in ji olajšuje prisilno izterjavo pravice.

¹¹ Le s takšnim ukrepom bi deloval Zavod RS za šolstvo v skladu z otrokovo največjo koristjo, prav tako pa bi tako spoštoval in udeležil načela iz 4. člena Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 3. člena Konvencije o otrokovih pravicah in 24. člena Konvencije o pravicah invalidov.

no šolo zunaj šolskega okoliša, v katerem prebiva, pravico do povračila stroškov prevoza v višini, ki bi mu pripadala, če bi obiskoval osnovno šolo v šolskem okolišu, v katerem prebiva.

Tudi v primerih, kadar prevoz otrok s posebnimi potrebami izvajajo starši otroka, so le-ti upravičeni do povrnitve stroškov prevoza za dve poti na relaciji dom–šola, saj je ta pravica vezana na otroka, ne torej za štiri poti na relaciji dom–šola, ki jih dejansko lahko prevozi starš, ki otroka vozi v šolo in domov.

Potrebno pa je tudi na tem mestu poudariti, da starši otrok s posebnimi potrebami niso dolžni voziti otroka na relaciji dom–šola, in v kolikor prevoz s strani staršev ne bi bil možen, je lokalna skupnost (občina) tista, ki mora zagotoviti prevoz, sicer se krši otrokova ustavna pravica do obveznega osnovnošolskega izobraževanja. Občina tako prek javnega razpisa poišče ustreznega izvajalca prevoza. Nekatere občine se med seboj povezujejo in si delijo stroške prevoza otrok s posebnimi potrebami v zavode izven meja njihovih občin.

Pravica do brezplačnega prevoza učencev s posebnimi potrebami k izvajalcem dodatne strokovne pomoči

Izredno redki so še primeri, ko imajo otroci s posebnimi potrebami z odločbo o usmeritvi določeno izvajanje dodatne strokovne pomoči v zavodu za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

V teh primerih imajo otroci s posebnimi potrebami pravico do povračila stroškov prevoza do zavoda, v katerem se ta pomoč izvaja, če je njihovo prebivališče od tega zavoda oddaljeno več kot štiri kilometre.

Pravica do brezplačnega prevoza učencev s posebnimi potrebami ob pouka prostih dnevih

Otroci s posebnimi potrebami, ki jim ni mogoče zagotoviti vzgoje in izobraževanja v kraju njihovega prebivališča in jim zaradi oddaljenosti prebivališča od kraja vzgoje in izobraževanja ni mogoče zagotoviti prevoza, se lahko vključijo v zavod za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, socialnovarstveni zavod, domove učencev za otroke s posebnimi potrebami ali se namestijo v rejniško družino. Gre za otroke, ki so usmerjeni v prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom, v prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom ali v posebni program vzgoje in izobraževanja.

Gre za pravico do oskrbe, kar pomeni, da so otroci med tednom nameščeni v enega od zavodov, ki so ustanovljeni za ta namen in v katerih se praviloma hkrati tudi izvaja prilagojeni izobraževalni program ali posebni program vzgoje in izobraževanja, v katerem je otrok z odločbo o usmeritvi usmerjen.

Kadar učencu ni mogoče zagotoviti prevoza, ima pravico do brezplačne oskrbe v kraju izobraževanja in pravico do brezplačnega prevoza domov ob pouka prostih dnevih. V teh primerih krije stroške prevozov učencev s posebnimi potrebami ob pouka prostih dnevih država¹² (in ne lokalna skupnost).

Pravica do brezplačnega prevoza učencev s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v posebni program vzgoje in izobraževanja in so starejši od 18 let

V zadnjem času je bilo kar nekaj primerov, ko so imeli starši učencev s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v posebni program vzgoje in izobraževa-

¹² Šesta alineja četrtega odstavka 81. člena in tretja alineja prvega odstavka 82. člena ZOFVI.

¹³ Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Uradni list RS, št. 41/83, Uradni list RS, št. 114/06 – ZUTPG, 122/07 – odl. US, 61/10 – ZSVarPre in 30/18 – ZSVI).

¹⁴ Zakon o socialnem vključevanju invalidov (Uradni list RS, št. 30/18).

¹⁵ Sodba Upravnega sodišča RS, št. I U 1572/2015, z dne 18. 11. 2015.

nja in so starejši od 18 let, v posameznih slovenskih občinah težave z uveljavljanjem pravice do brezplačnega prevoza za svoje otroke.

Občine so se pri svojih zavrnitvah sklicevale na deseti odstavek 56. člena Zakona o osnovni šoli, iz katerega resda izhaja, da »določilo petega in sedmega odstavka ne velja za učence, starejše od 18 let, ki so vključeni v posebni program in uveljavljajo pravice, določene v Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb«.

Peti in sedmi odstavek 56. člena Zakona o osnovni šoli namreč določata, da »otroci s posebnimi potrebami imajo pravico do brezplačnega prevoza ne glede na oddaljenost njihovega prebivališča od osnovne šole, če je tako določeno v odločbi o usmeritvi. Če učencu ni mogoče zagotoviti prevoza, ima pravico do brezplačne oskrbe v kraju izobraževanja in pravico do brezplačnega prevoza domov ob pouka prostih dnevih«. Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb¹³, ki je veljal vse od leta 1983, je sicer 1. 1. 2019 prenehal veljati, saj ga je nadomestil dolgo pričakovani Zakon o socialnem vključevanju invalidov¹⁴, ki med drugim invalidom (tudi polnoletnim učencem s posebnimi potrebami) ureja pravico do nadomestila za invalidnost, pravico do dodatka za pomoč in postrežbo, pravico do storitev socialnega vključevanja in druge pravice.

Splošno in temeljno pravilo pri pravici do brezplačnega prevoza učencev osnovnih šol je, da ima vsak učenec (tudi učenec s posebnimi potrebami) pravico do brezplačnega prevoza, če je njegovo prebivališče oddaljeno več kot štiri kilometre od osnovne šole, kar je določeno s prvim odstavkom 56. člena Zakona o osnovni šoli (in ne v petem in sedmem odstavku tega člena).

V drugem odstavku 75. člena Zakona o osnovni šoli je določeno, da učenci s posebnimi potrebami, ki so vključeni v posebni program vzgoje in izobraževanja in so izpolnili osnovnošolsko obveznost, lahko nadaljujejo izobraževanje v posebnem programu vzgoje in izobraževanja še največ 11 let, vendar največ do 26. leta starosti. Tudi iz samega posebnega programa vzgoje in izobraževanja izhaja, da gre za osnovnošolski program, ki lahko traja do 26. leta starosti učenca s posebnimi potrebami. Nekatere občine si to razlagajo po svoje.

Nekatere občine so se pri zavrnitvah vlog staršev po uveljavitvi pravice do brezplačnega prevoza tako sklicevale na deseti odstavek 56. člena Zakona o osnovni šoli z razlago, da ker starši za svoje otroke, vključene v posebni program vzgoje in izobraževanja, že uveljavljajo pravice, določene v Zakonu o socialnem vključevanju invalidov (zlasti nadomestilo za invalidnost in dodatek za pomoč in postrežbo), niso

upravičeni še do brezplačnega prevoza, kar pa ne drži, saj ta deseti odstavek omejuje pravico do brezplačnega prevoza le za tiste učence, ki imajo pravico do brezplačnega prevoza določeno v odločbi o usmeritvi (praviloma za tiste učence, katerih oddaljenost do kraja šolanja je manj kot 4 kilometre) in za tiste učence, ki imajo v odločbi o usmeritvi določeno pravico do brezplačne oskrbe v kraju izobraževanja in pravico do brezplačnega prevoza domov ob pouka prostih dnevih.

Zanimivo je, da je Upravno sodišče RS v svoji sodbi¹⁵ deseti odstavek 56. člena Zakona o osnovni šoli popolnoma negiralo, ker da ni skladen z 52. in 57. členom Ustave RS ter s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo in po katerem se ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno. S to zelo pomembno in odlično obrazloženo sodbo so starši učenca dosegli uveljavitev pravice do brezplačnega prevoza za svojega otroka ne glede na zapis še veljavne pravne norme desetega odstavka 56. člena Zakona o osnovni šoli, ki jo bo potrebno ob prvi noveli Zakona o osnovni šoli črtati iz zakona, saj ni skladna z Ustavo RS.

Glede na zgoraj navedeno sodbo Upravnega sodišča RS so torej tudi učenci, starejši od 18 let, ki so usmerjeni v posebni program vzgoje in izobraževanja, upravičeni do brezplačnega prevoza, ne glede na uveljavljanje drugih pravic iz sociale ali zdravstva. Pri uveljavljanju pravice do brezplačnega prevoza učencev, ki so usmerjeni v posebni program vzgoje in izobraževanja in so starejši od 18 let, je dobro vedeti še to, da jim, če so ti učenci vključeni v socialno varstvene zavode (CUDV Dornava, CUDV Dobrna, CUDV Draga Ig itd.), stroške za dnevne prihode in odhode do zavoda do 21. leta starosti učenca krije občina, po 21. letu starosti pa te stroške krije država¹⁶, medtem ko za učence, ki so vključeni bodisi v osnovne šole bodisi v zavode za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, ki izvajajo posebni program vzgoje in izobraževanja, krije te stroške občina.

Pravica do delnega povračila prevoza učencev

Starši imajo pravico vpisati otroka v javno osnovno šolo v šolskem okolišu, v katerem otrok stalno oziroma začasno prebiva, šola pa je dolžna na željo staršev otroka vpisati. V drugo osnovno šolo, torej v osnovno šolo izven šolskega okoliša, lahko starši otroka vpišejo le takrat, kadar ta (druga) šola s tem soglaša.

Učenec, ki obiskuje osnovno šolo zunaj šolskega okoliša, v katerem prebiva, ni upravičen do brezplačnega prevoza, ima pa pravico do povračila stroškov prevoza v višini, ki bi mu pripadala, če bi obiskoval osnovno šolo v šolskem okolišu, v katerem prebiva¹⁷.

¹⁶ Določba 8. člena Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 45/10, 28/11, 104/11, 111/13, 102/15, 76/17, 54/19 in 81/19).

¹⁷ Izjemi so učenci ob prešolanju in učenci s posebnimi potrebami, kadar šola otrokovega šolskega okoliša ne izpolnjuje vseh pogojev, ki jih otrok potrebuje ob vključitvi v predlagani izobraževalni program.

Navodila avtoricam in avtorjem

Članki za objavo v reviji Didakta naj praviloma obsegajo okrog 16.500 znakov s presledki ali okrog 2.500 besed. Krajše ali daljše članke bo uredništvo vzelo v presoj. Prispевke pošljite po elektronski pošti na naslov revija@didakta.si.

Zaželeno je, da besedilu priložite ustrezno slikovno gradivo: slike, fotografije, risbe in podobno. Elektronske fotografije ali skeni fotografij morajo biti ustrezne kakovosti (10 cm, 300 dpi). Po potrebi slikovno gradivo opremite s podnapisi. Avtorica ali avtor mora sam poskrbeti za **upoštevanje avtorskih pravic** oziroma pridobiti ustrezno dovoljenje za enkratno objavo slikovnega gradiva v reviji Didakta pri nosilcih avtorskih pravic. Prav tako je avtorica ali avtor sam dolžan poskrbeti za spoštovanje zasebnosti pri morebitnih prizadetih osebah objavljenih na fotografijah. Podatki o avtorici ali avtorju naj vsebujejo naslednje elemente: ime in priimek, morebitni akademski naziv in položaj, naslov ustanove, domači naslov, telefonsko številko in elektronski naslov.

Članek mora imeti kratek poveden naslov in morebitni podnaslov. Članek naj ima povzetek v obsegu okrog 100 besed in seznam petih ključnih pojmov, če gre za raziskovalni oziroma znanstveni članek. Pri pisanju upoštevajte strokovna (in znanstvena) načela pisanja. Članek naj bo smiselno razdeljen na poglavja z ustreznimi podnaslovi.

V kolikor ste pri pisanju članka uporabili literaturo ali vire, naj bodo le ti navedeni na koncu članka v abecednem vrstnem redu v naslednji obliki:

Članek v reviji

Vovk Korže, A. (2014): Slovenija - učna regija za izkustveno izobraževanje. *Vzgoja in izobraževanje*, let. 45 (št. 1/2): str. 106-112.

Članek v zborniku

Rus, V. (2004): Izobraževanje kot privatna in javna dobrina. V: Macura Dušan (ur.), Babšek Jana (ur.) *Kakšna bo šola prihodnosti?*, str. 71-77. Radovljica: Didakta.

Zbornik

Enever, J. (ur.), Moon, J. (ur.) in Raman, U. (ur.) (2009): *Young Learner English Language Policy and Implementation: International Perspectives*. Reading: Garnet Education.

Knjiga

Globovnik, N. (2010): *Vloga človeških virov za razvoj ekološkega kmetijstva v Podravske regiji*. Maribor: Filozofska fakulteta, UM - magistrsko delo.

Elektronski vir z avtorjem ali urednikom

Lipovec Oštir, A. (2010): Organizacija in okoliščine izvajanja zgodnjega učenja tujih jezikov na osnovnih šolah. V: Lipovec Oštir, A. (ur.) in Saša, J. (ur.): *Pot v večjezičnost - zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole*, str. 16-30. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport RS. Dostopno na <http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf>, 31. 7. 2014.

Elektronski vir brez avtorja ali urednika

Vir 1: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije (2013): *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014-2018*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Zakonodaja/2013/Resolucija_sprejeto_besedilo_15.7.2013_.pdf, 10. 5. 2014.

Uporabljena literatura naj bo v članku navedena na naslednji način:

Članek, monografija, vir: (Globovnik 2010)

Posamezen del članka, monografije ali vira: (Globovnik 2010, 132-139)

Dva deli istega avtorja objavljena istega leta: (Globovnik 2010a; Globovnik 2010b)

Dva avtorja istega dela: (Horvatin in Matoh 2011)

Večje število avtorjev/urednikov istega dela: (Enever in drugi 2009)

Elektronski vir brez avtorja/urednika: (Vir 1)

Že objavljenih prispevkov ali prispevkov, ki so v postopku presoje pri drugi reviji, ne sprejemamo v objavo. Pridržujemo si pravico do manjših sprememb.

Revija Didakta, št. 208
maj, junij 2020

Za založbo
Rudi Zaman

Urednik
dr. Martin Uranič

Uredniški odbor
dr. Natalija Komljanec,
Dora Gobec,
Mojca Crešak,
dr. Justina Erčulj,
dr. Robi Kroflič,
dr. Kristijan Musek Lešnik,
Andrej Antolič,
Matic Pavlič

Časopisni svet
mag. Teja Valenčič,
Rudi Zaman,
Metka Zorec

Jezikovni pregled
dr. Martin Uranič

Fotografije
avtorice in avtorji člankov,
foto dokumentacija uredništva

Fotografija na naslovnici
Nataša Pibernik, *Svetilniki -
ustvarjali učenci 5. r. OŠ VODMAT*

Oblikovanje
Grga Jokič

Tisk
Tiskano v EU

Naslov uredništva
Revija Didakta,
Železniška ulica 5,
4248 Lesce
tel.: 04 53 20 209
faks: 04 53 20 211
e-pošta: revija@didakta.si
www.didakta.si
Naročnino prosimo poravnajte
na račun št. 02 068-0016734826

Letna naročnina na revijo *Didakta*
znaša 89,99 EUR za 5 dvojnih številok.
Posamezna dvojna številka stane
18,99 EUR.

Revija *Didakta* sofinancira Javna
agencija za raziskovalno dejavnost
Republike Slovenije.

Naročite se na revijo Didakta

Naročila sprejemamo po telefonu (04) 53 20 210, preko elektronske pošte založba@didakta.si ali preko običajne pošte, ki jo lahko pošljete na naslov založbe Didakta d.o.o., Gradnikova 91a, 4240 Radovljica. Ob naročilu preko elektronske ali klasične pošte naročilu dodajte tudi svoje podatke, kot so ime ustanove/ime in priimek naročnika, naslov, pošta, e-pošta, telefon in SI/davčna številka. Letna naročnina na revijo Didakta znaša 89,99 EUR za 5 dvojnih številok. Posamezna dvojna številka stane 18,99 EUR. Naročnina se obnavlja in velja do pisnega preklica.

Kaj razmišlja moj otrok?

Praktična otroška psihologija za sodobne starše.
Odkrijte, kaj vaš otrok v resnici misli.

Knjiga vas popelje skozi več kot 100 vsakdanjih situacij in vam pokaže, kako dekodirati otrokovo vedenje, razumeti psihološko ozadje njegovega odziva in samozavestno uporabiti najboljše rešitve.

Odkrili boste mejnike, čez katere gre otrok med 2. in 7. letom, in kako se spoprijeti s poglavitnimi izzivi, kot so izbruhi jeze, tekmovalnost s sorojencem, težave s spanjem, spletna varnost in še veliko več.

V

R

N

I

T

E

V

N

A

P

I

S

A

Knjigarne so spet
popularne!
#vritevnapisanih

N

I

H

JAK

JAVNA
AGENCIJA ZA
KNJIGO RS